

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Bc. Jakub Živanský

**Věcněprávní zajištění dluhů
v syndikovaném úvěrovém financování**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: doc. JUDr. Petr Liška, Ph.D., LL.M.

Katedra obchodního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 10. března 2015

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že předloženou diplomovou práci jsem vypracoval samostatně a že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne

.....

Bc. Jakub Živanský

Poděkování:

Touto cestou bych chtěl poděkovat doc. JUDr. Petru Liškovi, Ph.D., LL.M. za odborné vedení, podnětná doporučení a cenné rady při zpracování mé práce. Mé díky dále patří kolegům z advokátní kanceláře Allen & Overy, zejména Mgr. et Bc. Petru Vybíralovi, LL.M., JUDr. Petře Myšákové, Ph.D., LL.M. a Mgr. Silvii Horáčkové, za to, že mě vedli v rozvoji mých znalostí v oblasti práva syndikovaného úvěrového financování a zajištění dluhů.

Obsah

Úvod	1
1. Syndikované úvěrové financování	3
1.1. Smlouva o úvěru	3
1.2. Typologie úvěrů	4
1.3. Syndikovaný úvěr	5
2. Vymezení věcněprávního zajištění	7
2.1. Zajištění a utvrzení dluhů	7
2.2. Povaha věcněprávního a osobního zajištění	7
2.3. Význam a funkce věcněprávního zajištění	8
3. Poskytovatel a příjemce zajištění	10
3.1. Příjemce zajištění	10
3.1.1. Správa zajištění ve prospěch úvěrujících jinou osobou	11
3.1.2. Společné a nerozdílné věřitelství	12
3.1.3. Svěřenský fond	15
3.1.4. Paralelní dluh	16
3.2. Poskytovatel zajištění	17
4. Zajištěný dluh a jeho pořadí	20
4.1. Vymezení zajištěného dluhu	20
4.1.1. Budoucí a podmíněné zajištěné dluhy	22
4.2. Pořadí zajištěných věřitelů	24
4.2.1. Časová působnost pravidel o pořadí	25
4.2.2. Nedostatky ustanovení o pořadí	25
4.2.3. Záměna pořadí zástavních práv	26
4.3. Negativní povinnosti a ujednání	27
4.3.1. Zákonné podmínky vzniku negativní povinnosti	27
4.3.2. Účinky negativních povinností	28
4.3.3. Zřízení a vznik negativních povinností	29
4.3.4. Závěrečné úvahy o negativních povinnostech	31
5. Hlavní druhy jistoty a jejich specifika v syndikovaném úvěrovém financování	32
5.1. Věci movité hmotné evidované ve veřejném seznamu	32
5.2. Věci movité nehmotné – pohledávky	33
5.2.1. Pohledávky z obchodního styku	34
5.2.1.1. Plovoucí zástava pohledávek z obchodního styku	34
5.2.1.2. Oznamované a neoznamované zástavní právo	36
5.2.1.3. Zajišťovací převod pohledávek z obchodního styku	36
5.2.1.4. Plnění na zastavené pohledávky z obchodního styku	39
5.2.2. Pohledávky z pojistných smluv	40
5.2.2.1. Pojistka	42
5.2.3. Pohledávky z bankovních účtů	43
5.3. Věci nemovité	44
5.3.1. Uvolnění a záměna zástavního práva	44
5.4. Podíly v korporacích	46
5.4.1. Výkon zástavního práva k podílu v korporaci	48
5.5. Akcie, zaknihované akcie a kmenové listy	49
5.6. Závod a jiné věci hromadné	51
5.6.1. Kombinace plovoucího a fixního zajištění	54
6. Finanční zajištění	57
6.1. Výhody finančního zajištění	57
6.2. Podmínky využití finančního zajištění	58

Závěr	61
Příloha č. 1 – Stanovisko Ministerstva dopravy.....	63
Příloha č. 2 – Stanovisko Českého úřadu zeměměřičského a katastrálního.....	64
Příloha č. 3 – Stanovisko Úřadu průmyslového vlastnictví.....	66
Seznam použitých zkratk.....	67
Seznam použitých zdrojů.....	69
Shrnutí.....	77
Summary.....	78
Klíčová slova / Key words.....	79

ÚVOD

Syndikované úvěrové financování je významným prvkem národního hospodářství České republiky. Syndikovaný úvěr je nástrojem umožňujícím financovat rozsáhlé investiční projekty tím, že věřitelskou mnohostí diverzifikuje a potažmo snižuje riziko nesené jednotlivými úvěrujícími. Syndikací úvěru vyvstává řada právních otázek a nejasností, které plynou zejména z dopadů věřitelské mnohosti na zajištění dluhů z úvěrové smlouvy.

V České republice dosud neexistuje komplexní publikace pojednávající o specifikách věcněprávního zajištění dluhů ze syndikovaných úvěrů. Cílem této diplomové práce je provést rozbor pozitivně právní úpravy věcněprávního zajištění dluhů, tedy zejména zástavního práva a zajišťovacího převodu práva, v kontextu syndikovaného úvěrového financování. Diplomová práce se tematicky omezuje na takové okruhy problematiky věcněprávního zajištění dluhů, které nejúžejí souvisí se zvláštnostmi syndikace úvěrů. Vedle práva zajišťovacích vztahů tato práce mapuje i další relevantní oblasti práva, tedy zejména právo obligační, korporační, insolvenční a regulaci finančního trhu. Diplomová práce si tak vzhledem k širší zvoleného tématu neklade za cíl komplexně teoreticko-právně popsat všechny relevantní právní instituty, ale věnuje se selektivně pouze vybraným oblastem nejúžejí souvisejícím s cíli práce a vychází ze současné praxe na českém trhu právních služeb.

Diplomová práce klade důraz na rozsáhlé změny, které v oblasti zajištění dluhů přinesla rekodifikace soukromého práva a poukazuje na doktrinní schizmata vyplývající z protichůdných názorů publikovaných v odborné literatuře. V neposlední řadě práce upozorňuje na legislativní chyby a nepřesnosti platného práva a na vhodných místech činí návrhy *de lege ferenda*.

V úvodní kapitole práce jsou popsány základní prvky smlouvy o úvěru a typologie úvěrů a je vymezen pojem syndikovaný úvěr. V následující kapitole je uveden obecný úvod do problematiky zajištění dluhů a pojednává se o funkcích věcněprávního zajištění.

Ve třetí a čtvrté kapitole jsou popsány základní konstrukční prvky věcněprávního zajištění. Pojednává se tak o příjemci zajištění, poskytovateli zajištění a zajištěném dluhu, a to s důrazem na konstrukci postavení agenta pro zajištění, pořadí zajištění a význam negativních povinností a ujednání. Problematice finanční asistence se práce věnuje jen okrajově, neboť o ni již autor

publikoval obsáhlý odborný článek v periodiku *Rekodifikace a praxe* ve spoluautorství s P. Vybíralem.¹

V páté kapitole jsou popsána specifika zajištění k některým aktivům (jistotám), a to věcem movitým hmotným evidovaným ve veřejném seznamu, věcem movitým nehmotným (pohledávkám), věcem nemovitým, podílům v korporacích, akciím, zaknihovaným akciím, kmenovým listům a věcem hromadným (závodu).

V šesté kapitole jsou uvedeny některé zásadní poznatky o možnosti využití a výhodách režimu finančního zajištění k zajištění dluhů ze syndikovaných úvěrů.

Při zpracování diplomové práce je čerpáno z české i zahraniční (zejména anglické) odborné literatury, právních předpisů České republiky a z práva Evropské unie a jiných států a judikatury českých a zahraničních soudů. Práce klade důraz na analýzu zkoumané materie a vyhýbá se deskripci nad rámec nezbytný pro uvedení základních souvislostí tématu. Autor využívá zejména metody systematického, teleologického, logického a komparativního výkladu a v některých úsecích se zabývá ekonomickými důsledky právní regulace. Práce vychází z právního stavu k 10. březnu 2015.

¹ VYBÍRAL, P., ŽIVANSKÝ, J. Finanční asistence po rekodifikaci. *Rekodifikace & Praxe*. 2014, roč. 2, č. 7. S. 11-20. ISSN 1805-6822.

1. SYNDIKOVANÉ ÚVĚROVÉ FINANCOVÁNÍ

1.1. Smlouva o úvěru

Úvěrové financování je vedle vydávání dluhopisů či obdobných dluhových cenných papírů jedním ze základních způsobů externího financování využívaných podnikajícími právníckými osobami. Společenský význam úvěrového financování dokládá skutečnost, že smlouva o úvěru je nominátní smluvní typ upravený v § 2395 a následující zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník² (dále jen „**nový občanský zákoník**“ nebo „**NOZ**“). Podstatnými náležitostmi smlouvy o úvěru je povinnost úvěrujícího poskytnout úvěrovanému peněžní prostředky a povinnost úvěrovaného poskytnuté peněžní prostředky vrátit a zaplatit úrok.³ Smlouva o úvěru je tedy právním jednáním inherentně **onerózní** povahy a bezúročný úvěr nelze sjednat ani podle rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 26. května 2011, sp. zn. 32 Cdo 3516/2009⁴. Není-li sjednána úplata za poskytnutí úvěru (tedy úrok), musí podle § 1802 NOZ úvěrovaný platit úrok ve výši obvykle požadované za úvěry poskytované v místě bydliště nebo sídla úvěrovaného v době uzavření smlouvy. Smlouva o úvěru je smlouvou konsenzuální.⁵ To znamená, že pro vznik smlouvy o úvěru postačí ujednání stran a poskytnutí peněžních prostředků se na rozdíl od smlouvy o zápůjčce upravené v § 2390 a následující NOZ pro vznik smlouvy o úvěru nevyžaduje. Předmětem smlouvy o úvěru mohou být výhradně peněžní prostředky jako věc druhově určená.⁶

Smlouva o úvěru je upravená v části čtvrté nového občanského zákoníku o relativních majetkových právech. Pro smlouvu o úvěru je příznačná její dispozitivní povaha plynoucí z obecného ustanovení § 1 odst. 2 NOZ, který dovoluje osobám ujednat si práva a povinnosti odchylně od zákona, pokud tím nedojde k porušení dobrých mravů, veřejného pořádku nebo práv týkajících se postavení osob. Tím dochází k základnímu odlišení od absolutních majetkových práv upravených v části třetí nového občanského zákoníku, u kterých se podle § 978 NOZ nelze odchýlit od ustanovení zákona s účinky vůči třetím osobám, pokud to zákon výslovně nepřipouští.

² Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer, a.s. [cit. 22. 2. 2015].

³ BĀNYAIOVĀ, A. in ŠVESTKA, J., DVOŘĀK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář Svazek V*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. S. 1498. ISBN 978-80-7478-638-9.

⁴ Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 26. května 2011, sp. zn. 32 Cdo 3516/2009. In: Rozhodnutí a stanoviska Nejvyšší soud České republiky [informační systém]. Nejvyšší soud České republiky [cit. 22. 2. 2015]. Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>.

⁵ BĀNYAIOVĀ, A. in ŠVESTKA, J., DVOŘĀK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář Svazek V*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. S. 1497. ISBN 978-80-7478-638-9.

⁶ Tamtéž, s. 1497-1498.

Podle smlouvy o úvěru nemusí nezbytně dojít k poskytnutí peněžních prostředků. Úvěřující se zavazuje, že úvěrovanému peněžní prostředky poskytne do určité rezervované částky označované jako úvěrový limit, a to na základě žádosti o čerpání podané úvěrovaným.⁷ Tento typ ujednání se označuje za komitovanou (z anglického *commitment*; česky, závazek) úvěrovou smlouvu. V některých případech může úvěřující požadovat za svou povinnost rezervovat peněžní prostředky za účelem poskytnutí úvěru od úvěrovaného úhradu rezervačního poplatku (anglicky, *commitment fee*). Rezervační poplatek je úhradou úvěřujícímu za náklady ušlé příležitosti v případě, že se úvěrovaný rozhodne úvěr nečerpat. V úvěrové praxi se lze setkat i s nekomitovanou úvěrovou smlouvou, kdy úvěřující může poskytnutí peněžních prostředků odmítnout. Podle rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 24. května 2007, sp. zn. 32 Cdo 922/2007⁸, je pojmovým znakem smlouvy o úvěru povinnost úvěřujícího peněžní prostředky pro úvěrovaného rezervovat. Nekomitovaná úvěrová smlouva proto není smlouvou o úvěru v pravém slova smyslu a je nutné ji chápat jako inominátní závazek podle § 1746 odst. 2 NOZ.

Mezi základní znaky úvěrového trhu patří zvláštní povaha sekundárních trhů (obchodování s pohledávkami z úvěrů se při jejich sjednání obvykle nepředpokládá), individualizace vztahů, nesekuritizovaná podoba, častá účelová vázanost poskytnutých prostředků, informační asymetrie a důraz na řízení rizik.⁹

1.2. Typologie úvěrů

Úvěry lze členit podle řady kritérií. Pro účely této práce je vhodné uvést alespoň některá z nich. Podle typu příjemce úvěru lze úvěry rozlišovat na podnikatelské, občanské (ty lze dále členit na úvěry spotřebitelské, které splňují pozitivní a negativní kritéria upravená v § 1 a 2 zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů¹⁰ a nespotebitelské) a veřejné (státní a komunální).¹¹

⁷ Tamtéž, s. 1497.

⁸ Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 24. května 2007, sp. zn. 32 Cdo 922/2007. In: Rozhodnutí a stanoviska Nejvyšší soud České republiky [informační systém]. Nejvyšší soud České republiky [cit. 22. 2. 2015]. Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>.

⁹ PŮLPÁNOVÁ, S. *Komerční bankovníctví v České republice*. 1. vydání. Praha: Oeconomica, 2011. S. 278. ISBN 978-80-245-1180-1.

¹⁰ Zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer, a.s. [cit. 22. 2. 2015].

¹¹ BAKEŠ, M., KOTÁB, P. in BAKEŠ, M., KARFÍKOVÁ, M., KOTÁB, P., MARKOVÁ, H. a kol. *Finanční právo*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. S. 95-96. ISBN 978-80-7400-440-7.

Podle povahy úvěrujícího se úvěry člení na úvěry bankovní, tedy takové, které poskytuje banka, a úvěry nebankovní. Podle počtu úvěrujících lze hovořit o úvěrech bilaterálních, kdy je úvěrujícím pouze jedna osoba, a syndikovaných, které poskytuje dvě či více osob. Část odborné literatury v tomto ohledu dále rozlišuje mezi úvěry klubovými, kdy na straně úvěrujících vystupují dva až tři subjekty, a úvěry syndikovanými, jež poskytují čtyři či více subjektů.¹² Syndikovaným úvěrem bude dále v této práci rozuměn úvěr poskytnut dvěma či více úvěrujícími. Podle způsobu zajištění dluhů ze smlouvy o úvěru lze úvěry členit na *bianco* úvěry, které jsou nezajištěné, úvěry lombardní, tedy úvěry zajištěné zástavním právem k věcem movitým, a úvěry hypoteční, popřípadě hypotekární, za něž jako jistota slouží věc nemovitá.¹³ Konečně pak podle povahy povinnosti úvěrujícího poskytnout úvěr lze úvěry členit na úvěry termínové, u kterých je povinnost úvěrujícího poskytnout peněžní prostředky vázána na jeden časový úsek (anglicky, *commitment period*) s tím, že úvěr je následně splacen buď jednorázově, nebo ve splátkách, a úvěry revolvingové, kdy úvěrovaný může průběžně čerpat a splácet peněžní prostředky dle svých potřeb a dalších podmínek úvěru.¹⁴

1.3. Syndikovaný úvěr

Základním definičním znakem syndikovaného úvěru je, že na straně úvěrujících vystupují alespoň dva subjekty, členové syndikátu. Důvodem nejčastěji vedoucím k syndikaci úvěru je snaha rozložit úvěrové riziko mezi několik subjektů s ohledem na vnitřní či zákonné požadavky na kapitálovou přiměřenost bank.¹⁵ Obdobného ekonomického efektu jako syndikací úvěru, tedy věřitelské mnohosti, lze dosáhnout i vydáním dluhopisů, a to zejména jde-li o dluhopisy veřejně nabízené (anglicky, *public offer*) a nikoliv dluhopisy distribuované soukromým umístěním (anglicky, *private placement*).¹⁶

Syndikované úvěry jsou téměř výhradně poskytovány za účelem financování podnikatelské činnosti nebo zajištění potřeb veřejného zájmu, neboť jednotlivé úvěry na financování občanských potřeb nedosahují takového objemu, aby bylo nutné úvěrové riziko rozkládat mezi více úvěrujícími.

¹² WOOD, P. *Law and Practice of International Finance – International Loans, Bonds and Securities Regulation*. 1. vydání. Londýn: Sweet & Maxwell, 1995. S. 90. ISBN 0-421-54310-8.

¹³ MARKOVÁ, H. in BAKEŠ, M., KARFÍKOVÁ, M., KOTÁB, P., MARKOVÁ, H. a kol. *Finanční právo*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. S. 323 - 325. ISBN 978-80-7400-440-7.

¹⁴ FULLER, G. *Corporate Borrowing: Law and Practice*. 4. vydání. Bristol: Jordan Publishing Limited, 2009. S. 8-9. ISBN 978-1-84661-152-0.

¹⁵ TELECKÝ, I. Nemovitosti ve finančních transakcích II. *Ad Notam*. 2009, roč. 15, č. 1. S. 12. ISSN 1211-0558.

¹⁶ RICHTER, T. *Insolvenční právo*. 1. vydání. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008. S. 92. ISBN 978-80-7357-329-4.

Dále lze syndikované úvěry charakterizovat jako úvěry bankovní a zajištěné věcněprávním zajištěním.

Členové úvěrového syndikátu nepřijímají povinnost poskytnout úvěr jako společní a nerozdílní věřitelé, ale každý z nich má separátní povinnost poskytnout část celkového objemu úvěru až do výše sjednaného úvěrového limitu. Výjimkou z tohoto obecného principu je ujednání o poměrném sdílení splátek na syndikovaný úvěr (anglicky, *pro rata sharing clause*).¹⁷ Jeho obsahem je povinnost každého úvěrujícího, který obdrží splátku úvěru od úvěrovaného, distribuovat takto získané peněžní prostředky mezi ostatní členy úvěrového syndikátu úměrně poměru prostředků poskytnutých jednotlivými úvěrujícími.¹⁸

Vedle výše popsaných výhod vyplývá z mnohosti úvěrujících řada problémů v oblasti kolektivního rozhodování a správy úvěru.¹⁹ K těm dochází v souvislosti s prostorem pro vznik střetu zájmů mezi úvěrujícími a informační asymetrií mezi účastníky úvěrového poměru. Nevýhody a dodatečné náklady vyplývající z mnohosti úvěrujících pro oblast vzniku, správy a zániku zajištění dluhů z úvěrové smlouvy budou popsány v následujících kapitolách této práce.

¹⁷ WOOD, P. *Law and Practice of International Finance – International Loans, Bonds and Securities Regulation*. 1. vydání. Londýn: Sweet & Maxwell, 1995. S. 96. ISBN 0-421-54310-8.

¹⁸ FULLER, G. *Corporate Borrowing: Law and Practice*. 4. vydání. Bristol: Jordan Publishing Limited, 2009. S. 22-23. ISBN 978-1-84661-152-0.

¹⁹ RICHTER, T. *Insolvenční právo*. 1. vydání. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008. S. 92. ISBN 978-80-7357-329-4.

2. VYMEZENÍ VĚCNĚPRÁVNÍHO ZAJIŠTĚNÍ

2.1. Zajištění a utvrzení dluhů

Nový občanský zákoník pojmově rozlišuje mezi zajištěním dluhů a utvrzením dluhů. Základní rámec zajištění dluhů stanoví § 2010 odst. 1 věta první NOZ, podle kterého lze dluh zajistit, zaváže-li se třetí osoba věřiteli nebo ve prospěch věřitele za dlužníkovu plnění, anebo dá-li někdo věřiteli nebo ve prospěch věřitele majetkovou jistotu, že dlužník svůj dluh splní. Všem zajišťovacím institutům je společné to, že zlepšují postavení věřitele v případě, že dlužník nesplní svůj dluh řádně a včas, jak normuje § 1721 NOZ. Zlepšení postavení věřitele spočívá v právu uspokojit se z náhradního majetku dlužníka nebo z majetku třetí osoby, anebo se uspokojit v lepším pořadí, než jaké by věřiteli jinak příslušelo.²⁰ Ekonomický význam zajištění spočívá ve snížení negativních důsledků vyplývajících pro věřitele z případu realizace úvěrového rizika. Zajištěním dochází ke zlepšení kreditní pozice dlužníka.²¹

Dále pak § 2010 odst. 1 věta druhá NOZ vymezuje utvrzení dluhů, kterým se rozumí dva právní instituty, a to smluvní pokuta (§ 2048 a následující NOZ) a uznání dluhu (§ 2053 a následující NOZ). I když smluvní pokuta i uznání dluhu nepochybně zlepšují věřitelovo postavení, neumožňují mu uspokojit se z jinak nepřístupného majetku dlužníka, a proto je zcela na místě, že nový občanský zákoník je vyděluje z obecné úpravy zajištění. Obdobně uvádí aktualizovaná důvodová zpráva k novému občanskému zákoníku, že „uznání dluhu, ani smluvní pokuta totiž hospodářsky nezajišťují pohledávku věřitele, třebaže mu poskytují jiné výhody“.²² Utvrzovacími instituty se tato práce nebude dále zabývat.

2.2. Povaha věcněprávního a osobního zajištění

Zajištění dluhů lze členit na zajištění věcněprávní a obligační (osobní). Obligační zajištění má relativní povahu a na rozdíl od zajištění věcněprávního ho poskytuje pouze třetí osoba, nikoliv sám dlužník. Ručitel odpovídá věřiteli zpravidla celým svým majetkem, není-li rozsah ručení omezen (anglicky, *guarantee limitation*) za splnění dluhu, a to buď subsidiárně, tedy pouze pokud povinnost

²⁰ LASÁK, J., in HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. S. 1282. ISBN 978-80-7400-535-0.

²¹ RICHTER, T. Zajištění dluhů podle nového občanského zákoníku – základní otázky a obecná úprava. *Obchodněprávní revue*. 2013, roč. 5, č. 7-8. S. 193. ISSN 1213-5313.

²² Aktualizovaná důvodová zpráva k novému občanskému zákoníku. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer, a.s. [cit. 22. 2. 2015].

nesplní dlužník, jde-li o ručení (§ 2018 a následující NOZ), nebo finanční záruku (§ 2029 a následující NOZ), anebo společně a nerozdílně s dlužníkem v případě přistoupení k dluhu (§ 1892 NOZ).

Věcněprávní zajištění má absolutní povahu. Mezi instituty věcněprávního zajištění patří instituty řadící se mezi věcná práva k věcem cizím, a to zástavní právo (§ 1309 a následující NOZ), zadržovací právo (§ 1395 a následující NOZ) a zajišťovací převod práva (§ 2040 a následující NOZ), kterým se převádí vlastnické právo k věci na věřitele.²³ Zadržovací právo není pro problematiku syndikovaného financování významné, a proto nebude dále rozebíráno.

T. Richter vymezuje dále instituty kvazizajištění (anglicky, *title finance*), jejichž podstatou je zřízení nebo dočasné zachování vlastnického práva ve prospěch věřitele.²⁴ V českých podmínkách se do této kategorie však nezačleňuje institut zajišťovacího převodu práva. Naopak lze do kategorie kvazizajištění subsumovat výhradu vlastnického práva, která je vedlejším ujednáním při kupní smlouvě (§ 2132 a následující NOZ) a další nekodifikované instituty typu finančního leasingu či ujednání o prodeji a zpětné koupi (repo).²⁵

2.3. Význam a funkce věcněprávního zajištění

Věcněprávní zajištění plní dvě základní funkce: zajišťovací a uhrazovací. Zajišťovací funkce spočívá v existenci hrozby v podobě realizace zajištění v případě, že dlužník nesplní svou povinnost řádně a včas. Je tedy pro dlužníka dodatečným motivačním prvkem. Uhrazovací funkce nastupuje v případě, že se dlužník dostane do prodlení a posiluje postavení zajištěného věřitele oproti ostatním nezajištěným věřitelům dlužníka.²⁶

Uhrazovací funkce zpravidla nastupuje při úpadku dlužníka, kdy se ve smyslu § 167 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů²⁷ (dále jen „**InsZ**“) přednostně uspokojují ze zpeněžení věci, práva, pohledávky nebo jiné majetkové hodnoty, jimiž byla jejich pohledávka (respektive dluh) zajištěna. V tomto

²³ MIKEŠ, J., in ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J. a kol. *Občanské právo hmotné I.* 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2009. S. 388. ISBN 978-80-7353-468-0.

²⁴ RICHTER, T. Zajištění dluhů podle nového občanského zákoníku – základní otázky a obecná úprava. *Obchodněprávní revue*. 2013, roč. 5, č. 7-8. S. 193-194. ISSN 1213-5313.

²⁵ Tamtéž, s. 194.

²⁶ KRÁLÍK, M., MIKEŠ, J. in ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ, M., HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník I. § 1 až 459. Komentář.* 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. S. 1069-1070. ISBN 978-80-7400-108-6.

²⁷ Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer, a.s. [cit. 22. 2. 2015].

smyslu lze tedy hovořit o přednostních nárocích zajištěného věřitele před ostatními dlužníkovými věřiteli, čímž však na druhou stranu dochází ke zkrácení uspokojení nezajištěných věřitelů.²⁸

²⁸ RICHTER, T. Zajištění dluhů podle nového občanského zákoníku – základní otázky a obecná úprava. *Obchodněprávní revue*. 2013, roč. 5, č. 7-8. S. 194-195. ISSN 1213-5313.

3. POSKYTOVATEL A PŘÍJEMCE ZAJIŠTĚNÍ

V souladu s § 2010 odst. 1 NOZ se poskytovatelem zajištění rozumí dlužník z úvěrové smlouvy nebo jiná třetí osoba (často dceřiná společnost dlužníka), která dává jistotu za splnění dluhu z úvěrové smlouvy. Příjemcem zajištění může být úvěrující z úvěrové smlouvy či jiná osoba, která spravuje zajištění ve prospěch úvěrujících (tzv. agent pro zajištění).

3.1. Příjemce zajištění

Otázka povahy a konstrukce postavení příjemce zajištění je základním problémem spojeným s věřitelskou mnohostí v syndikovaném úvěrovém financování. Na straně úvěrujících z povahy věci stojí vícero subjektů, které se navíc čas od času mění v důsledku postoupení pohledávek, respektive postoupení smluv jednotlivými věřiteli. Tento postup je v úvěrové praxi zcela standardním a vychází z potřeby zachovat likviditu investice jako jedné ze základních složek investičního rozhodování (mezi další složky patří minimalizace rizika a maximalizace výnosu).²⁹ Hlavní motivy pro ustavení agenta pro zajištění v syndikovaném úvěrovém financování jsou následující:

- i. je nepraktické a nákladné registrovat každého člena syndikátu jako zajištěného věřitele ve veřejných seznamech, veřejných rejstřících či rejstříku zástav, zejména když v průběhu existence úvěrového případu dochází ke změnám věřitelů a struktury zajištění,
- ii. náklady na monitorování plnění povinností a prohlášení úvěrovaného ve vztahu k zajištění jsou nižší, pokud jsou tyto procesy prováděny jediným subjektem ve prospěch celého syndikátu, a
- iii. pokud dojde k případu selhání, má agent pro zajištění mnohem silnější postavení v insolvenčním řízení a celkově je proces vymáhání plnění úvěru koordinovanější a lze tak dosáhnout vyššího výtěžku.³⁰

Z výše uvedených důvodů není vhodné zřizovat a registrovat zajištění každému členovi úvěrového syndikátu. Členové úvěrového syndikátu proto jmenují jednoho z úvěrujících, aby za

²⁹ MUSÍLEK, P. *Trhy cenných papírů*. Praha: Ekopress, s.r.o., 2011. S. 253. ISBN 978-80-86929-70-5.

³⁰ WOOD, P. *Comparative law of security interests and title finance. Part 2: Legal Topics*. 2. vydání. Londýn: Sweet & Maxwell, 2007. S. 77. ISBN 1847032060.

úplatu vykonával práva a povinnosti ze zajištění za splnění celého úvěru jako agent pro zajištění.³¹ Postavení agenta pro zajištění lze strukturovat zejména následujícími způsoby:

- i. poskytnutí zajištění agentovi pro zajištění ve prospěch úvěrujících podle § 2010 odst. 1 NOZ (viz kapitola 3.1.1),
- ii. poskytnutí zajištění agentovi pro zajištění jako společnému a nerozdílnému věřiteli s každým z úvěrujících (§ 1877 a následující NOZ), (viz kapitola 3.1.2),
- iii. poskytnutí zajištění prostřednictvím svěřenského fondu (§ 1448 a následující NOZ), (viz kapitola 3.1.3), a
- iv. využití institutů cizího práva (nejčastěji práva anglického nebo práva státu New York), a to zejména poskytnutí zajištění agentovi pro zajištění za splnění tzv. paralelního dluhu, který odpovídá dluhu úvěrovaného z úvěrové smlouvy (viz kapitola 3.1.4).

3.1.1. Správa zajištění ve prospěch úvěrujících jinou osobou

Jednou z významných novinek vyplývajících z nového občanského zákoníku pro bankovní sektor je to, že podle § 2010 odst. 1 NOZ může někdo za splnění dluhu dlužníkem poskytnout jistotu ve prospěch věřitele. Podle nové úpravy se tedy nevyžaduje, aby příjemcem zajištění byl věřitel zajištěného dluhu. Je tedy možné zajištění poskytnout ve prospěch věřitele nepřímo prostřednictvím třetí osoby vystupující jako správce zajištění.

Aktualizovaná důvodová zpráva k novému občanskému zákoníku uvádí, že „*Významnou změnou je konstrukce, podle níž lze jistotu dát nejen věřiteli, ale i třetí osobě ve věřitelův prospěch. Tím se umožní efektivnější správa jistoty při syndikátních úvěrech.*“³² Zůstává otázkou, zda se v praxi začne konstrukce zajištění zřízeného třetí osobě ve prospěch věřitele využívat.³³ Ustanovení § 2010 odst. 2 NOZ dále rozšiřuje úpravu postavení správce zajištění tak, že přiznává správci zajištění stejná práva a povinnosti vůči dlužníkovi nebo poskytovateli jistoty jako má věřitel. Lze se domnívat, že správce zajištění bude jednat vlastním jménem a na vlastní účet ve prospěch věřitele a nebude tak věřitelovým zástupcem. Subsidiárně by se měla uplatnit pravidla o správě cizího majetku podle

³¹ WOOD, P. *Law and Practice of International Finance – International Loans, Bonds and Securities Regulation*. 1. vydání. Londýn: Sweet & Maxwell, 1995. S. 91-92. ISBN 0-421-54310-8.

³² Aktualizovaná důvodová zpráva k novému občanskému zákoníku. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer, a.s. [cit. 22. 2. 2015].

³³ RICHTER, T. in HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. S. 1278. ISBN 978-80-7400-535-0.

§ 1400 a následující NOZ.³⁴ Rozsah práv a povinností, které může správce zajištění podle § 2010 odst. 2 NOZ vykonávat je nutné chápat restriktivně. Bude se jednat pouze o práva a povinnosti úzce související se zajištěním, tedy zejména právo uzavřít zajišťovací smlouvu a zajištění vykonat. Správce zajištění se tak nestane společným a nerozdílným věřitelem pohledávky z úvěrové smlouvy.

Základním problémem právní úpravy institutu správce zajištění je její kusost. Není například zřejmé, zda výkon zajištění bude moci provádět pouze správce zajištění, nebo i ten, v jehož prospěch bylo zajištění sjednáno.³⁵

Navíc související právní předpisy upravující, mimo jiné, způsob zápisu zástavního práva k jednotlivým aktivům, nepočítají s tím, že by zástavní právo mělo být evidováno ve prospěch jiné osoby, než je věřitel pohledávky odpovídající zajištěnému dluhu. To sice ujednání o správě zajištění nebrání, ale obtíže spojené se zápisem do veřejných evidencí a rejstříku zástav mohou být nepřekonatelné. Například § 35f odst. 1 písm. c) zákona č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů³⁶ (dále jen „**NotŘ**“) stanoví, že v rejstříku zástav se evidují údaje o zástavním dlužníkovi, zástavci a zástavním věřiteli a podle § 17 odst. 1 písm. c) vyhlášky Českého úřadu zeměměřičského a katastrálního č. 357/2013 Sb., o katastru nemovitostí (katastrální vyhláška)³⁷ (dále jen „**KatV**“) se v rámci zápisu zástavního práva v katastru nemovitostí evidují údaje o věřiteli. Absence komplexní úpravy postavení správce zajištění je legislativní chybou, která by měla být napravena novelou nového občanského zákoníku a právních předpisů s ním souvisejících. Do té doby nelze využívání tohoto institutu doporučit.

3.1.2. Společné a nerozdílné věřitelství

Postavení agenta pro zajištění jako společného a nerozdílného věřitele pohledávek každého úvěrujícího z úvěrové smlouvy je obvykle založeno ujednáním ve smlouvě o úvěru. V případě větších syndikátů se vedle smlouvy o úvěru uzavírá rovněž mezivěřitelská dohoda, jejíž stranou bývá úvěrovaný v případě, že společné a nerozdílné věřitelství nezakládá úvěrová smlouva, ale právě

³⁴ Tamtéž, s. 1247.

³⁵ Tamtéž, s. 1247.

³⁶ Zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer, a.s. [cit. 22. 2. 2015].

³⁷ Vyhláška Českého úřadu zeměměřičského a katastrálního č. 357/2013 Sb., o katastru nemovitostí (katastrální vyhláška). Wolters Kluwer, a.s. [cit. 22. 2. 2015].

mezivěřitelská dohoda. Aktivní solidaritu totiž nelze založit pouhým ujednáním věřitelů bez souhlasu dlužníka.³⁸

Ujednání má povahu aktivní solidarity, jejímž předmětem je dělitelné plnění. Obsahem ujednání je, že agent pro zajištění je s každým věřitelem odlišným od agenta pro zajištění společným a nerozdílným věřitelem peněžitých pohledávek, které má takový věřitel za dlužníkem podle smlouvy o úvěru, přičemž je samostatně oprávněn požadovat od dlužníka splnění těchto pohledávek. Je vhodné výslovně upravit, že ujednáním se nezakládá společné a nerozdílné věřitelství mezi jednotlivými úvěrujícími, pouze mezi agentem pro zajištění a každým dalším věřitelem.

Zajištění za splnění všech dluhů, které má dlužník ze smlouvy o úvěru vůči členům syndikátu, se potom zřídí výhradně ve prospěch agenta pro zajištění jako příjemce zajištění. Dojde-li k případu selhání, provádí agent pro zajištění realizaci zajištění a výtěžek buď rozděluje poměrně mezi členy syndikátu, nebo je k rozdělení předává agentovi úvěrů. Členové syndikátu proplácejí agentovi pro zajištění náklady na správu zajištění a dále hradí agentský poplatek.

V konstrukci postavení agenta pro zajištění jako společného a nerozdílného věřitele lze spatřovat tři problematické okruhy.

Za prvé, § 1115 odst. 2 NOZ stanoví, že se ustanovení o spoluvlastnictví použijí přiměřeně i pro společenství jiných věcných práv. Ustanovení o spoluvlastnictví jsou pro vztah mezi agentem pro zajištění a jednotlivými úvěrujícími velmi nevhodná. Například § 1129 odst. 1 NOZ stanoví, že k rozhodnutí o významné záležitosti týkající se společné věci je třeba alespoň dvoutřetinové většiny hlasů a podle § 1129 odst. 2 NOZ může přehlasovaný spoluvlastník navrhnout, aby o záležitosti rozhodl soud. Ve smyslu § 1139 odst. 1 NOZ potom uspořádá soud právní poměry spoluvlastníků podle slušného uvážení.

Smlouva o úvěru, popřípadě mezivěřitelská dohoda obsahují ujednání o způsobu společného rozhodování úvěrového syndikátu a vzhledem ke zdlouhavosti soudního řízení a tomu, že většina rozhodnutí úvěrového syndikátu má ekonomický základ, je soudní urovnání poměrů nevhodné a otevírá cestu k šikanóznímu výkonu práv.³⁹ Bylo by proto vhodné použití ustanovení

³⁸ LAVICKÝ, P. in HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. S. 711-712. ISBN 978-80-7400-535-0.

³⁹ RICHTER, T. in HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. S. 1248. ISBN 978-80-7400-535-0.

o spoluvlastnictví vyloučit. Není zcela zřejmé, nakolik se lze od pravidla § 1115 odst. 2 NOZ odchýlit, když s účinky vůči třetím osobám se podle § 978 NOZ lze od ustanovení části třetí nového občanského zákoníku o absolutních právech odchýlit, pouze pokud to zákon výslovně připouští. Tento problém do jisté míry relativizuje aktualizovaná důvodová zpráva k novému občanskému zákoníku, která uvádí, bohužel však bez bližšího vysvětlení, že § 1115 odst. 2 NOZ na zástavní právo nedopadá.⁴⁰ Dále však podle § 1868 odst. 1 NOZ by se v případě, že se dlužník zaváže několika věřitelům ke stejnému plnění, měla správa společné pohledávky řídit podle zásad o spoluvlastnictví.⁴¹ Aby se zabránilo aplikaci tohoto pravidla i na zajištění takové pohledávky, je vhodné smluvně aplikaci § 1868 odst. 1 NOZ vyloučit s účinky vůči třetím osobám, čemuž by nic nemělo bránit, neboť se nejedná o ustanovení zařazené do části třetí nového občanského zákoníku o absolutních právech a § 978 NOZ se proto neuplatní.

Za druhé, základním problémem vyplývajícím z ustavení agenta pro zajištění do postavení společného a nerozdílného věřitele je, že v případě úpadku agenta pro zajištění se jeho pohledávky vůči úvěrovanému stanou součástí majetkové podstaty agenta pro zajištění podle § 206 odst. 1 písm. h) InsZ, a to i když nebudou dosud splatné. Členové úvěrového syndikátu se tedy vystavují úvěrovému riziku vůči agentovi pro zajištění, které nelze vyloučit. Agentem pro zajištění by se tak měly stávat pouze dobře kapitalizované a renomované finanční instituce, jinak by nepříznivé důsledky vzniklého úvěrového rizika na straně členů syndikátu mohly převýšit výhody ze jmenování agenta pro zajištění.

Za třetí, § 1722 NOZ stanoví, že plnění, které je předmětem závazku, musí odpovídat zájmu věřitele. Zájem přitom může být majetkový nebo nemajetkový a nemusí proto spočívat pouze v rozšíření majetku nebo v úspoře nákladů. Důsledkem absence kauzy závazku by mohla být i absolutní neplatnost pro počáteční nemožnost plnění (§ 588 věta druhá NOZ).⁴² Kauzu jmenování agenta pro zajištění je nutné spatřovat v úspoře nákladů na poskytnutí úvěru a není proto nutné pochybovat o existenci a platnosti ujednání o společném a nerozdílném věřitelství a závazcích z něj vyplývajících z důvodu nedostatku kauzy. Dále lze vyvrátit pochyby o tom, že ustavení agenta pro zajištění do postavení společného a nerozdílného věřitele je bezdůvodným obohacením. Existuje totiž

⁴⁰ Aktualizovaná důvodová zpráva k novému občanskému zákoníku. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer, a.s. [cit. 22. 2. 2015].

⁴¹ KRÁLÍK, M. in SPÁČIL, J. a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. S. 407. ISBN 978-80-7400-499-5.

⁴² HULMÁK, M. in HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. S. 10-11. ISBN 978-80-7400-535-0.

právní důvod vzniku aktivní solidarity (smlouva o úvěru nebo mezivěřitelská dohoda) a její existenci nelze pokládat za nespravedlivé obohacení agenta pro zajištění ve smyslu § 2991 odst. 1 NOZ.⁴³

3.1.3. Svěřenský fond

Zejména v anglosaské právní kultuře je svěřenský fond (anglicky, *trust*) často využívaným institutem pro úpravu postavení agenta pro zajištění.⁴⁴ Věcně lze anglosaskou konstrukci svěřenského fondu vymezit třemi charakteristikami: (i) svěřenský správce vykonává vlastnické právo na účet beneficentů, (ii) majetek držený ve fondu je chráněn před soukromými věřiteli svěřenského správce a (iii) beneficenti mají v případě insolvence svěřenského fondu výhradní právo k vloženému majetku.⁴⁵ Svěřenský fond ve prospěch úvěrujících přijímá splátky ze smlouvy o úvěru, které dále distribuuje, a drží ve prospěch úvěrujících zajištění.⁴⁶

V českém právu upravuje institut svěřenského fondu § 1448 a následující NOZ. Česká úprava je však bohužel zcela nevhodná pro konstrukci postavení agenta pro zajištění, a to ze dvou důvodů.

Za prvé, ustanovení § 1453 odst. 2 NOZ normuje, že právnická osoba může být svěřenským správcem jen, pokud tak stanoví zákon. Podle platného práva může být z podnikatelských právnických osob svěřenským správcem pouze investiční fond (§ 148 a následující zákona č. 240/2013 Sb., o investičních společnostech a investičních fondech, ve znění pozdějších předpisů⁴⁷ (dále jen „ZISIF“)). K omezení okruhu právnických osob, které se mohou stát svěřenským správcem, patrně zákonodárce vedla snaha zabránit společensky škodlivým jednáním, jako je například praní špinavých peněz, daných možností skrýt původ majetku vloženého do svěřenského fondu.⁴⁸ Z hlediska *de lege ferenda* by právo vystupovat jako svěřenský správce mělo být rozšířeno přinejmenším na banky a jiné finanční instituce. Jen stěží lze argumentovat, že banky a jiné finanční instituce podrobené dohledu České národní banky či jiného orgánu dohledu nad finančním trhem by

⁴³ WOOD, P. *Comparative law of security interests and title finance. Part 2: Legal Topics*. 2. vydání. Londýn: Sweet & Maxwell, 2007. S. 83. ISBN 1847032060.

⁴⁴ WOOD, P. *Law and Practice of International Finance – International Loans, Bonds and Securities Regulation*. 1. vydání. Londýn: Sweet & Maxwell, 1995. S. 230. ISBN 0-421-54310-8.

⁴⁵ WOOD, P. *Comparative law of security interests and title finance. Part 2: Legal Topics*. 2. vydání. Londýn: Sweet & Maxwell, 2007. S. 79. ISBN 1847032060.

⁴⁶ Tamtéž, s. 79.

⁴⁷ Zákon č. 240/2013 Sb., o investičních společnostech a investičních fondech, ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer, a.s. [cit. 22. 2. 2015].

⁴⁸ MALLEY-BRICOUT, B. in SMITH, L. *The Worlds of the Trust*. 1. vydání. New York: Cambridge University Press, 2013. S. 142. ISBN 9781107032439.

byly méně důvěryhodnými svěřenskými správci, než průměrný svéprávný člověk (srov. § 1453 odst. 1 NOZ).

Za druhé, podle § 1448 odst. 1 NOZ se svěřenský fond vytváří vyčleněním majetku z vlastnictví zakladatele. V případě agenta pro zajištění by však nemělo docházet k vyčlenění majetku, ke kterému má zakladatel vlastnické právo, ale k vyčlenění práv ze zajištění dluhů, respektive k pověření svěřenského správce správou a výkonem zajišťovacích práv za členy úvěrového syndikátu. Aktualizovaná důvodová zpráva k novému občanskému zákoníku přitom uvádí, že „*ustanovení o svěřenském fondu (trustu) jsou převzata z občanského zákoníku Québecu.*“⁴⁹ Ustanovení § 1263 občanského zákoníku Québecu⁵⁰ přitom stanoví, že účelem onerózního svěřenského fondu zřízeného smlouvou může být zajištění dluhu. České právo obdobné pravidlo neobsahuje, a proto není patrně možné do svěřenského fondu vyčlenit jiné věcné právo než právo vlastnické.⁵¹

3.1.4. Paralelní dluh

Ujednáním o paralelním dluhu smluvní strany vytvářejí samostatný dluh úvěrovaného vůči agentovi pro zajištění, který odpovídá souhrnu dluhů úvěrovaného vůči úvěrujícím.⁵² Paralelní dluh tedy zakládá samostatnou pohledávku agenta pro zajištění, jejíž výše a existence závisí na osudu pohledávek z úvěrové smlouvy.⁵³ Za splnění paralelního dluhu je následně poskytnuta úvěrovaným jistota. Tím se docílí úspory nákladů na správu zajištění a snazší postupitelnosti pohledávek z úvěrové smlouvy na nové věřitele. Svou hospodářskou povahou se paralelní dluh blíží aktivní solidaritě popsané v kapitole 3.1.2.

V některých evropských jurisdikcích panují obavy, zda lze paralelní dluh platně sjednat podle místního práva či dokonce jestli je možné paralelní dluh zřízený podle cizího práva zajistit zajištěním zřízeným podle práva místního. Přinejmenším v Německu se ke konceptu paralelního dluhu dosud

⁴⁹ Aktualizovaná důvodová zpráva k novému občanskému zákoníku. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer, a.s. [cit. 22. 2. 2015].

⁵⁰ Občanský zákoník Québecu (francouzsky, *Code Civil du Québec*). In: Les Publications du Québec [informační systém]. Gouvernement du Québec [cit. 22. 2. 2015]. Dostupné z: http://www2.publicationsduquebec.gouv.qc.ca/dynamicSearch/telecharge.php?type=2&file=/CCQ_1991/CCQ1991.html.

⁵¹ RICHTER, T. Zajištění dluhů podle nového občanského zákoníku – základní otázky a obecná úprava. *Obchodněprávní revue*. 2013, roč. 5, č. 7-8. S. 200-201. ISSN 1213-5313.

⁵² RAKOB, J., SIGMAN, H., KIENINGER, E. in SIGMAN, H., KIENINGER, E. *Cross-border Security Over Tangibles*. 1. vydání. Mnichov: Sellier European Law Publishers, 2007. S. 32, 100. ISBN 978-3-86653-705-7.

⁵³ Tamtéž, s. 32, 100.

nevyjádřil žádný soud vyšší instance.⁵⁴ Nejvyšší soud Polské republiky se ve svém rozsudku ze dne 9. října 2009, sp. zn. IV CSK 145/09⁵⁵, zabýval případem, v němž se paralelní dluh vyskytoval, avšak posouzení jeho souladu s polským právem nebylo předmětem soudního přezkumu.⁵⁶ Naproti tomu Kasační soud Francouzské republiky ve svém rozhodnutí ze dne 19. září 2011, sp. zn. 10-25533, 10-25731, 10-25908 (věc *Belvedere*)⁵⁷, posuzoval soulad ujednání o paralelním dluhu podle práva státu New York s francouzským veřejným pořádkem. Stěžovatel namítal, že paralelní dluh uměle vytváří dva dluhy, které mohou být nezávisle vymáhány a věřitelé tak mohou bezdůvodně dosáhnout dvojnásobného uspokojení svých pohledávek. Kasační soud stvrdil soulad ujednání o paralelním dluhu s francouzským veřejným pořádkem, neboť paralelní dluh byl konstruován takovým způsobem, že zajišťoval automatické snížení paralelního dluhu i dluhů z úvěrové smlouvy v případě uhrazení jakékoli částky agentovi pro zajištění nebo jednotlivým úvěrujícím.

V praxi syndikovaného úvěrového financování v České republice se lze setkat se zajištěním, které se řídí českým právem a které zajišťuje paralelní dluh zřízený podle cizího práva. Nejvyšší soud České republiky se souladem ujednání o paralelním dluhu podle cizího práva s českým právním řádem dosud nezabýval. Není však zřejmé, proč by mělo takové ujednání českému právnímu řádu odporovat.

3.2. Poskytovatel zajištění

Poskytovatelem věcněprávního zajištění za dluhy z úvěrové smlouvy může být úvěrovaný nebo třetí osoba.⁵⁸ V syndikovaném úvěrovém financování je obvyklé, že zajištění poskytují osoby ovládané úvěrovaným (anglicky, *upstream security*), nebo osoby ovládající úvěrovaného (anglicky, *downstream security*). To může způsobit aplikaci pravidel zákona č. 90/2012 Sb., zákon o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích)⁵⁹ (dále jen „**zákon o obchodních**

⁵⁴ Tamtéž, s. 99-100.

⁵⁵ Rozhodnutí Nejvyššího soudu Polské republiky ze dne 9. října 2009, sp. zn. IV CSK 145/09. In: mojePaństwo [informační systém] [cit. 22. 2. 2015]. Dostupné z: http://mojepanstwo.pl/dane/sn_orzeczenia/24596,iv-csk-145-09.

⁵⁶ JACASZEK, P. *Parallel debt in Polish legal practice* [online]. 2012. cit. 22. 2. 2015]. Dostupné z: <http://www.worldservicesgroup.com/publications.asp?action=article&artid=4722>.

⁵⁷ Rozsudek Kasačního soudu Francouzské republiky ze dne 13. září 2011, sp. zn. 10-25533, 10-25731, 10-25908. In: Legifrance [informační systém] [cit. 22. 2. 2015]. Dostupné z: <http://www.legifrance.gouv.fr/affichJuriJudi.do?oldAction=rechJuriJudi&idTexte=JURITEXT000024567597&fastReqId=1428602627&fastPos=1/>.

⁵⁸ RICHTER, T. Zajištění dluhů podle nového občanského zákoníku – základní otázky a obecná úprava. *Obchodněprávní revue*. 2013, roč. 5, č. 7-8. S. 199-201. ISSN 1213-5313.

⁵⁹ Zákon č. 90/2012 Sb., zákon o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích). In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer, a.s. [cit. 22. 2. 2015].

korporacích“ nebo „**ZOK**“) o finanční asistenci (zejména § 200, § 311 a § 608 ZOK) a konfliktu zájmů (zejména § 52 a následující ZOK).

O pravidlech o finanční asistenci v kontextu syndikovaného úvěrového financování obsáhle pojednává článek Finanční asistence po rekodifikaci publikovaný autorem této diplomové práce ve spoluautorství s P. Vybíralem.⁶⁰ Závěry tohoto článku lze shrnout tak, že přestože je finanční asistence definována v § 41 ZOK jako „*poskytnutí zálohy, půjčky nebo úvěru obchodní korporací pro účely získání jejich podílu nebo poskytnutí zajištění obchodní korporací pro tyto účely*“, je nutné chápat výčet právních jednání, kterými může korporace jinému pomoci k nabytí podílu v ní samé pouze jako demonstrativní, neboť v opačném případě by bylo možné pravidla o finanční asistenci snadno obejít. Z obdobného důvodu a rovněž u akciových společností s ohledem na eurokonformní výklad směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/30/EU ze dne 25. října 2012 o koordinaci ochranných opatření, která jsou na ochranu zájmů společníků a třetích osob⁶¹ se o finanční asistenci jedná i v případě poskytnutí pomoci nepřímo, prostřednictvím třetích osob, založených nebo existujících pouze nebo právě za účelem poskytnutí finanční asistence.

Termín „*půjčka*“ v § 41 ZOK je legislativní chybou a měl by být nahrazen pojmem „*zápůjčka*“ (§ 2390 a následující NOZ) a pod pojmem zajištěním je nutné chápat i instituty utvrzovací a zajišťovací práva řídicí se cizím právem. Poskytnutí finanční asistence podléhá testu úpadku podle § 41 v kombinaci s § 40 odst. 1 ZOK a za problematickou lze chápat obsahovou náplň pojmu spravedlivé podmínky (trhu), za kterých musí být finanční asistence poskytnuta společností s ručením omezeným (§ 200 odst. 1 písm. a) ZOK) a akciovou společností (§ 311 písm. a) ZOK). Podle § 200 odst. 3, § 315 a § 609 odst. 2 ZOK se pro banky a finanční instituce (viz § 17a odst. 2 zákona č. 21/1992, o bankách, ve znění pozdějších předpisů⁶² (dále jen „**zákon o bankách**“) ve formě společnosti s ručením omezeným, družstva nebo akciové společnosti neuplatní pravidla zákona o obchodních korporacích o finanční asistenci. Na banky a některé finanční instituce se však uplatní

⁶⁰ VYBÍRAL, P., ŽIVANSKÝ, J. Finanční asistence po rekodifikaci. *Rekodifikace & Praxe*. 2014, roč. 2, č. 7. S. 11-20. ISSN 1805-6822.

⁶¹ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/30/EU ze dne 25. října 2012 o koordinaci ochranných opatření, která jsou na ochranu zájmů společníků a třetích osob vyžadována v členských státech od společností ve smyslu čl. 54 druhého pododstavce Smlouvy o fungování Evropské unie při zakládání akciových společností a při udržování a změně jejich základního kapitálu, za účelem dosažení rovnocennosti těchto opatření. In: EUR-lex [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 22. 2. 2015]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>.

⁶² Zákon č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer, a.s. [cit. 22. 2. 2015].

přísnější pravidla o finanční asistenci normovaná v § 69 vyhlášky České národní banky č. 23/2014 Sb., o výkonu činnosti bank, spořitelních úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry.⁶³

⁶³ Vyhláška České národní banky č. 23/2014 Sb., o výkonu činnosti bank, spořitelních úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer, a.s. [cit. 22. 2. 2015].

4. ZAJIŠTĚNÝ DLUH A JEHO POŘADÍ

4.1. Vymezení zajištěného dluhu

Obecná úprava zajištěného dluhu v novém občanském zákoníku poněkud nesystematicky absentuje. Na všechny zajišťovací instituty se proto podle pravidla o *analogii legis* normovaného v § 10 odst. 1 NOZ *mutatis mutandis* použije ustanovení, které se týká právního případu co do obsahu a účelu nejbližšího. Tím bude úprava zajištěných dluhů obsažená v obecných ustanoveních o zástavním právu, tedy zejména § 1311, § 1312 odst. 1 věta druhá za středníkem a § 1313 NOZ. Vztah těchto ustanovení není zcela zřejmý a je předmětem různých výkladů.⁶⁴

Ustanovení § 1311 NOZ musí být vykládáno tak, že požaduje, aby zajištěný dluh vyhověl dvěma typům kritérií, kterými je (i) určitost výše zajištěného dluhu a (ii) jeho druhové vymezení.

Podle § 1311 odst. 1 věta první NOZ musí být výše zajištěného dluhu známá již při zřízení zajištění, anebo určitelná kdykoliv po dobu existence zajištění. Podle judikatury Nejvyššího soudu České republiky nic nebrání tomu, aby byl zajištěný dluh vymezen odkazem na jinou listinu.⁶⁵ Meze tohoto způsobu vymezení plynou z rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 23. ledna 2013, sp. zn. 30 Icd0 8/2012⁶⁶, ve kterém se uvádí „*V této smlouvě ve shora citovaných ujednáních čl. i odst. 1 se sice přípustně odkazuje na listiny obsahující zajišťované smlouvy o úvěru označené datem uzavření a číslem jednacím, nicméně se současně uvádí, že jsou ve znění dodatků, které již nejsou nijak určeny. Proto ze zajišťovaných smluv nelze dovodit ani výši, ani splatnost zajišťovaných závazků.*“ Nejvyšší soud tak dovodil, že vymezení zajištěných pohledávek (dluhů) je pro neurčitost absolutně neplatné. Tento závěr není pro syndikované úvěrové financování příznivý, neboť v důsledku citovaného rozsudku je nutné při uzavření dodatku ke smlouvě o úvěru rovněž uzavřít dodatek ke smlouvě o zřízení zajištění, neboť zajištěné dluhy nelze bez dalšího vymežit odkazem na smlouvu o úvěru ve znění budoucích dodatků.

⁶⁴ RICHTER, T. in SPÁČIL, J. a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. S. 1069-1070. ISBN 978-80-7400-499-5.

⁶⁵ Například rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29. srpna 2012, sp. zn. 29 Cdo 3664/2011, a ze dne 31. srpna 2011, sp. zn. 32 Cdo 3867/2009. In: Rozhodnutí a stanoviska Nejvyšší soud České republiky [informační systém]. Nejvyšší soud České republiky [cit. 22. 2. 2015]. Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>.

⁶⁶ Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 23. ledna 2013, sp. zn. 30 Icd0 8/2012. In: Rozhodnutí a stanoviska Nejvyšší soud České republiky [informační systém]. Nejvyšší soud České republiky [cit. 22. 2. 2015]. Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>.

Podle § 1311 odst. 1 věta druhá NOZ lze zástavním právem zajistit dluhy peněžité i nepeněžité, podmíněné i nepodmíněné a konečně pak i dluhy existující a budoucí. Zejména skupina budoucích a podmíněných dluhů je v syndikovaném úvěrovém financování významná, protože zřízení zajištění je obvykle jednou z podmínek poskytnutí úvěru a v době vzniku zajištění peněžité pohledávky ze smlouvy o úvěru ještě neexistují. Alternativně k tomu je podle pravidla § 1311 odst. 2 NOZ možné zajistit dluhy vymezené druhem a dobou vzniku nebo různé dluhy (respektive dluhy různého druhu) vznikající z téhož právního důvodu (tím bude v tomto případě nejčastěji smlouva o úvěru). Podle § 1313 NOZ se zajištění vztahuje na samotný dluh, tedy na jistinu, a jeho příslušenství. Jde však o legislativní duplicitu, neboť to samé by plynulo již z vyvratitelné domněnky podle § 510 odst. 2 NOZ. Po vzoru judikatury Nejvyššího soudu České republiky se zajištění vztahuje na smluvní pokutu jen, pokud tak bylo výslovně ujednáno.⁶⁷ Ke způsobu vymezení zajišťovaného dluhu se vyjádřil Nejvyšší soud České republiky ve svém rozhodnutí ze dne 3. listopadu 2005, sp. zn. 29 Odo 1015/2003⁶⁸, podle kterého platí, že *„má-li být zástavním právem zajištěna pohledávka, která vznikne v budoucnu, je třeba ji v zástavní smlouvě označit nikoliv (jen) podle titulu, na jehož podkladě bude založena, ale především tak, v jaké podobě podle něj vznikne; má-li být například podle smlouvy účastníků v budoucnu uzavřena smlouva o půjčce, je třeba zajišťovanou pohledávku v zástavní smlouvě označit jako „půjčku“ a nikoliv jako „závazek poskytnout půjčku“, i když v době uzavření zástavní smlouvy ještě k půjčce nedošlo“*. V zajišťovací smlouvě je tedy vhodné kromě smluvní pokuty výslovně upravit i další běžné druhy dluhů vznikající v syndikovaném úvěrovém financování, respektive uvést popis jejich podoby. Běžně půjde zejména o dluhy z finančních záruk a ručení, úroků a úroků z prodlení, derivátových obchodů, kterými se úvěrovaný zajišťuje proti, mimo jiné, měnovému a úrokovému riziku, slibů odškodnění a obdobných ujednání podle cizího práva typu indemnit, aranžérských, agentských a jiných obdobných poplatků, nákladů na vznik zajištění, bezdůvodného obohacení a náhrady škody.

⁶⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 30. října 2007, sp. zn. 21 Cdo 3161/2006. In: Rozhodnutí a stanoviska Nejvyšší soud České republiky [informační systém]. Nejvyšší soud České republiky [cit. 22. 2. 2015]. Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>.

⁶⁸ Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 3. listopadu 2005, sp. zn. 29 Odo 1015/2003. In: Rozhodnutí a stanoviska Nejvyšší soud České republiky [informační systém]. Nejvyšší soud České republiky [cit. 22. 2. 2015]. Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>.

4.1.1. *Budoucí a podmíněné zajištěné dluhy*

Nadále se plně uplatní závěry rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 3. listopadu 2005, sp. zn. 29 Odo 1015/2003⁶⁹, tedy, že se nevyžaduje, aby dluh, který má zástavní právo zajišťovat, skutečně existoval. Proto je zástavní smlouva platná i „*jestliže zajišťovaná pohledávka nikdy nevznikla, jestliže zajišťovaná pohledávka zanikla ještě před uzavřením zástavní smlouvy, jestliže zajišťovaná pohledávka, která má vzniknout teprve v budoucnu, ve skutečnosti (nikdy) nevznikne*“⁷⁰ atp.

Zásadní výkladový problém představuje § 1312 odst. 1 věta druhá za středníkem NOZ, který stanoví, že pokud je zajištěný dluh ještě nedospělý, což je případ téměř všech dluhů zajišťovaných v syndikovaném úvěrovém financování, postačí ujednat, do jaké nejvyšší výše jistiny se zajištění poskytuje. Jazykovým výkladem by bylo možné dospět k závěru, že zajištěný dluh nemusí být vymezen jinak, než maximální výší jistiny, a že pravidlo § 1312 odst. 1 věta druhá za středníkem NOZ je speciální k § 1311 NOZ. Avšak systematicky ani teleologicky se tento výklad nejeví rozumným, a to zejména s ohledem na možnost záměny takto omezeně vymezeného dluhu za dluh jiný. Proto se nabízí interpretace, že pokud se zajišťuje nedospělý zajištěný dluh, je nutné vyhovět jak požadavkům § 1311 NOZ, tak současně ujednat i limit jistiny, jejíž splacení se zajišťuje (obdobně viz § 155 odst. 4 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů⁷¹ (dále jen „**starý občanský zákoník**“ nebo „**SOZ**“). I když tento výklad jde proti smyslu sousloví „*postačí ujednat*“, je vhodné se jím z opatrnosti řídit. To by nemělo způsobovat větší potíže, neboť maximální výši zajištěných dluhů lze sjednat tak, aby jí za života úvěrového případu nebylo možné dosáhnout, a to například sjednáním maximální výše jistiny jako trojnásobku úvěrového limitu. Tím se na druhou stranu do značné míry relativizuje smysl požadavku maximální výši zajišťovaného dluhu uvádět, jímž je ochrana ostatních věřitelů poskytovatele zajištění, protože ti si nebudou moci být jistí konečnou výší nároku na přednostní uspokojení zajištěných věřitelů z předmětu zajištění. V každém případě by zákonodárce měl vztah výše uvedených ustanovení vyjasnit.

⁶⁹ Tamtéž.

⁷⁰ Tamtéž.

⁷¹ Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer, a.s. [cit. 22. 2. 2015].

Dále budou platit závěry uvedené v rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 25. listopadu 2005, sp. zn. 21 Cdo 2939/2004⁷², tedy, že „zástavní právo může být zřízeno nejen k zajištění pohledávky, která již vznikla, ale také za účelem zabezpečení pohledávky, která má vzniknout teprve v budoucnu nebo jejíž vznik je vázán na splnění podmínky“.

Limity tomuto pro praxi příznivému výkladu nastavil Nejvyšší soud České republiky ve svém rozhodnutí ze dne 26. srpna 2014, sp. zn. 29 Cdo 4340/2011⁷³, ve kterém skutkově došlo k zajištění nepodmíněných a podmíněných pohledávek z bankovních záruk zástavním právem k věcem nemovitým a soud se zabýval tím, zda a v jakém okamžiku toto zástavní právo skutečně vzniklo. Nejvyšší soud konstatoval, že zástavní smlouva je platná i když zajišťovaná pohledávka nevznikla, má vzniknout teprve v budoucnu nebo se nesplní podmínka, na níž její vznik závisí. V rozhodnutí Nejvyšší soud argumentuje, že „Jestliže pohledávka, pro kterou bylo zástavní právo zřízeno, ve skutečnosti platně nevznikla (například proto, že nedošlo k uzavření smlouvy, podle které měla pohledávka vzniknout, že je taková smlouva neplatná apod.), není tu zástavní právo, i kdyby samotná zástavní smlouva byla bezvadná. Neexistuje-li tedy pohledávka, která má být zajištěna zástavním právem, není to důvodem neplatnosti zástavní smlouvy“ a „po vzniku zajišťované pohledávky se – co do pořadí vzniku zástavního práva – prosadí s účinky ke dni vkladu do katastru nemovitostí i zástavní právo, tím není dotčena“. V případě posuzovaném Nejvyšším soudem tím, že poskytovatel z titulu bankovních záruk plnil a jeho zástavní právo tak vzniklo až po prohlášení konkurzu na dlužníka, nevznikl poskytovateli nárok na oddělené uspokojení podle § 14 odst. 1 písm. e) zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů⁷⁴. Z citovaného rozhodnutí tak vyplývá, že obdobně i podle § 248 odst. 2 InsZ věřitel, který získal zajištění za dluh, který se stal existujícím až poté, co nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, nebude mít účinné zajištění, a to i když by zajišťovací smlouva byla uzavřena před podáním insolvenčního návrhu.

⁷² Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 25. listopadu 2005, sp. zn. 21 Cdo 2939/2004. In: Rozhodnutí a stanoviska Nejvyšší soud České republiky [informační systém]. Nejvyšší soud České republiky [cit. 22. 2. 2015]. Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>.

⁷³ Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 26. srpna 2014, sp. zn. 29 Cdo 4340/2011. In: Rozhodnutí a stanoviska Nejvyšší soud České republiky [informační systém]. Nejvyšší soud České republiky [cit. 22. 2. 2015]. Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>.

⁷⁴ Zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů. In: In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer, a.s. [cit. 22. 2. 2015].

4.2. Pořadí zajištěných věřitelů

Obecná úprava pořadí zajištěných věřitelů je obsažena v § 981 NOZ, podle kterého mají věcná práva k věci cizí (tedy mj. i zástavní právo) zapsaná do veřejného seznamu přednost před takovými právy, které nejsou z veřejného seznamu zjevná. Pro relativní majetková práva, tedy práva vzniklá ujednáním stran, je zvláštní pravidlo obsaženo v § 2016 NOZ. Podle § 2016 NOZ se zajištění věřitelé uspokojí z téže věci v pořadí ve třech skupinách priority. V rámci každé skupiny priority se uplatní pravidlo časové přednosti. Pořadí uspokojení podle skupin je následující:

- i. v první skupině se uspokojí věřitelé zajištění věcným právem zapsaným do veřejného seznamu nebo rejstříku zástav,
- ii. ve druhé skupině se uspokojí věřitelé zajištění věcným právem nezapsaným ve veřejném seznamu nebo rejstříku zástav a
- iii. ve třetí skupině se uspokojí věřitelé zajištění závazkovým právem.

Smyslem pravidla je preferovat věcněprávní zajištění evidovaná ve veřejném seznamu nebo rejstříku zástav před ostatními zajišťovacími právy.⁷⁵ Nový občanský zákoník obsahuje řadu výjimek z tohoto pravidla. Například podle § 1398 NOZ má věřitel zajištěný zadržovacím právem právo na přednostní uspokojení. To však podle § 5b odst. 3 zákona č. 49/1997 Sb., o civilním letectví, ve znění pozdějších předpisů⁷⁶ (dále jen „**zákon o civilním letectví**“) neplatí ve vztahu k letadlu, ke kterému bylo zástavní právo zapsáno do leteckého rejstříku. Dále podle § 2571 odst. 2 NOZ má zástavní právo dopravce k zásilce přednost před zástavními právy dříve vzniklými. Na zajišťovací práva vzniklá jinak než ujednáním stran (tedy ze zákona nebo rozhodnutím orgánu veřejné moci) se vzhledem k systematickému zařazení § 2016 NOZ do části čtvrté nového občanského zákoníku o relativních majetkových právech toto ustanovení neuplatní a nezbyde než postupovat podle obecného pravidla obsaženého v § 981 NOZ.⁷⁷

⁷⁵ TÉGL, P. Zajištění a utvrzení dluhu v novém občanském zákoníku. *Obchodní právo*. 2012, roč. 21, č. 10. S. 349. ISSN 1210-8278.

⁷⁶ Zákon č. 49/1997 Sb., o civilním letectví a o změně a doplnění zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer, a.s. [cit. 22. 2. 2015].

⁷⁷ RICHTER, T. Zajištění dluhů podle nového občanského zákoníku – základní otázky a obecná úprava. *Obchodněprávní revue*. 2013, roč. 5, č. 7-8. S. 196. ISSN 1213-5313.

4.2.1. Časová působnost pravidel o pořadí

Další významnou otázkou je časová působnost ustanovení nového občanského zákoníku o pořadí zajišťovacích práv. Je nutné vycházet z toho, že pořadí zajišťovacích práv vzniklých před 1. lednem 2014 se ve vztahu k zajištěním vzniklým již za účinnosti nového občanského zákoníku bude řídit starým občanským zákoníkem. Tento výklad vychází z obecného principu, že riziko má nést ten, kdo je schopen mu nejlépe předejít a nejsnadněji se s ním vypořádat⁷⁸, popřípadě z obecné zásady ochrany dobrých mravů (§ 2 odst. 3 v kombinaci s § 3030 NOZ).⁷⁹

Dále se lze opřít o § 3073 NOZ, který stanoví, že „Práva ze zajištění závazku vzniklá přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, byť byla zřízena i jako práva věcná, se posuzují až do svého zániku podle dosavadních právních předpisů.“ Pořadí zajištění lze subsumovat do kategorie práv ze zajištění závazků, a tedy v případě konfliktu starých a nových pravidel o pořadí mají v případě, že na předmětu zajištění vážnou i zajišťovací práva zřízená před 1. lednem 2014, stará pravidla o pořadí aplikační přednost. Obdobně je konstruován § 3068 NOZ umožňující u zástavního práva vzniklého přede dnem nabytí účinnosti nového občanského zákoníku uplatnit právo na uvolnění či záměnu zástavního práva pouze se souhlasem juniorních zástavních věřitelů. Tím zákon chrání postavení těch juniorních zástavních věřitelů, kteří se nemohli efektivně bránit před instituty nového soukromého práva.⁸⁰ Nedávalo by proto smysl jejich postavení ohrozit aplikací nových pravidel o pořadí.

4.2.2. Nedostatky ustanovení o pořadí

Ustanovení § 2016 NOZ lze vytknout řadu nedostatků. Je zřejmou legislativní chybou, že věcněprávní zajištění zapsané ve veřejném rejstříku, který jinak nový občanský zákoník od veřejného seznamu striktně rozlišuje, nemůže být zajištěním v první skupině.⁸¹ V syndikovaném úvěrovém financování často dochází k zastavení podílu v korporaci, které podle § 1322 odst. 1 NOZ vzniká zápisem do veřejného rejstříku. To však bude bez zřejmého opodstatnění vždy až zajištěním ve druhé skupině priority.

⁷⁸ ČECH, P. *Seminář: zajištění a utvrzení dluhů v novém občanském zákoníku*. Praha: Agentura Bova, 14. listopadu 2013.

⁷⁹ SMETANA, V. Zástavní právo k pohledávce dle nového občanského zákoníku. *Ad Notam*. 2014, roč. 20, č. 2. S. 23. ISSN 1211-0558.

⁸⁰ FIALA, J. in ŠVESTKA, J., DVORÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář Svazek VI*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. S. 1412-1414. ISBN 978-80-7478-630-3.

⁸¹ VRZALOVÁ, L. in SPÁČIL, J. a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. S. 9-13. ISBN 978-80-7400-499-5.

Nejzásadnějším nedostatkem však je, že zákonodárce opomenul provést novelu § 167 odst. 1 věta druhá InsZ, který stanoví, že pro pořadí uspokojení zajištěných věřitelů je rozhodující doba vzniku zástavního práva nebo doba vzniku zajištění, nedohodnou-li se zajištění věřitelé písemně jinak. Insolvenční zákon je zvláštním přepisem ve vztahu k novému občanskému zákoníku a za použití standardních výkladových metod nelze než uzavřít, že pravidla o pořadí zajištění obsažená v novém občanském zákoníku, se neuplatní v insolvenční.⁸²

Východisko je nutné hledat ve výkladových ustanoveních soukromého práva obsažených v § 2 a následující NOZ, zejména pak v § 2 odst. 2 NOZ, který stanoví, že „*nikdo se však nesmí dovolávat slov právního předpisu proti jeho smyslu*“ a v § 2 odst. 3 NOZ, podle kterého výklad a použití právních předpisů nesmí vést k bezohlednosti urážející obyčejné lidské cítění. Existence odlišných pravidel o přednosti zajištění mimo insolvenční a v insolvenční jde proti základním principům právní jistoty a komerčním potřebám tržní ekonomiky. Proto by se prozatím mělo od uvedeného ustanovení insolvenčního zákona odhlédnout a i v insolvenční by se mělo postupovat podle nového občanského zákoníku. Pro zachování právní jistoty je však naléhavě nutné provést novelu § 167 odst. 1 věta druhá InsZ tak, aby odpovídal ustanovení o pořadí při výkonu mimo insolvenční řízení obsaženým v novém občanském zákoníku.

4.2.3. Záměna pořadí zástavních práv

Ve vztahu k předmětům zajištění, které jsou předmětem evidence ve veřejných seznamech, je třeba dbát toho, že takové věci může tížit výhrada pořadí podle § 982 odst. 2 NOZ. Ustanovení § 1372 NOZ dále umožňuje sjednat záměnu pořadí zástavních práv. Zákonodárce vhodně v § 1372 odst. 2 NOZ stanovil pravidlo, podle kterého „*Mají-li být ujednáním zkrácena práva zástavního věřitele, který na ujednání nepřistoupil, nemá to vůči němu právní účinky.*“ Typicky půjde o situaci, kdy bude postoupena přednost zástavního práva zajišťujícího vyšší dluh, než byl ten původní. Pokud by na zástavě nevázl zákaz zřízení dalšího zástavního práva podle § 1309 odst. 2 NOZ, bylo by bez pravidla o neúčinnosti podle § 1372 odst. 2 NOZ možné, aby zástavní dlužník donekonečna sjednával nová zástavní práva a v koordinaci se zástavním věřitelem v prvním pořadí zajišťoval postoupení přednosti těchto nových zástavních práv na úkor juniorních zástavních věřitelů.

⁸² RICHTER, T. in HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054). Komentář.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. S. 1254. ISBN 978-80-7400-535-0.

4.3. Negativní povinnosti a ujednání o zajištění

Podle § 169 písm. b) SOZ bylo ujednání o tom, že zástavní dlužník nebo zástavce nesmí nemovitou věc zastavit jinému věřiteli, neplatné. Zákaz se vztahoval na nemovitosti, které byly předmětem evidence v katastru nemovitostí, jakož i na nemovitosti v katastru nemovitostí neevidované.⁸³ K přípustnosti negativního ujednání o zástavním právu k dalším typům aktiv se starý občanský zákoník nevyjadřoval.

Nový občanský zákoník přinesl v této oblasti zásadní změny vycházející z principu autonomie smluvní vůle vyjádřeném v § 1 odst. 2 NOZ. Ustanovení § 1309 odst. 2 NOZ stanoví, že „*Ujednání zakazující zřídit zástavní právo má účinky vůči třetí osobě, jen je-li tento zákaz zapsán do rejstříku zástav podle jiného právního předpisu nebo do veřejného seznamu, anebo byl-li jí znám.*“ Aktualizovaná důvodová zpráva k novému občanskému zákoníku uvádí, že „*Není vyloučeno, že se vlastník věci vůči jiné osobě zaváže, že věc v budoucnu nezatíží. Takové ujednání má zpravidla jen obligační účinky a zavazuje pouze smluvníky, nikoli již osoby třetí. Navrhuje se však umožnit, aby zákaz zastavení bylo lze zapsat do rejstříku zástav nebo do příslušného veřejného seznamu s účinky působícími vůči osobám třetím.*“⁸⁴

4.3.1. Zákonné podmínky vzniku negativní povinnosti

Zákaz zřízení zástavního práva (anglicky, *negative pledge*) spadá do širší kategorie zákazu zatížení nebo zcizení věci. Podle § 1761 věta druhá NOZ je tedy tento zákaz platný, pouze pokud byl zřízen, mimo jiné, (i) na určitou a přiměřenou dobu a (ii) v zájmu strany, který je hodný právní ochrany. Pod pojmem zatížení zákon vedle zástavního práva rozumí například věcné břemeno nebo předkupní právo, nikoliv však přenechání věci k užití jinému, jako je nájem nebo pacht (srovnání viz § 22 odst. 2 NOZ).^{85 86}

Podmínku přiměřenosti doby lze považovat za splněnou zejména, pokud je zákaz sjednán na dobu trvání úvěrového vztahu, respektive na dobu trvání zajištění za dluhy z úvěrové smlouvy.

⁸³ KRÁLÍK, M., MIKEŠ, J. in ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ, M., HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník I. § 1 až 459. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. S. 1155-1156. ISBN 978-80-7400-108-6.

⁸⁴ Aktualizovaná důvodová zpráva k novému občanskému zákoníku. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer, a.s. [cit. 22. 2. 2015].

⁸⁵ HULMÁK, M., in HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. S. 202. ISBN 978-80-7400-535-0.

⁸⁶ BEZOUŠKA, P. in BEZOUŠKA P., PIECHOWICZOVÁ, L. *Nový občanský zákoník – Nejdůležitější změny*. 1. vydání. Ostrava: ANAG, 2013. S. 231. ISBN 978-80-7263-819-2.

Podmínku chráněného zájmu lze v syndikovaném úvěrovém financování považovat za splněnou bez dalšího, a to s ohledem na zájem posílit zajišťovací a uhrazovací funkci zástavního práva tím, že se prostřednictvím zákazu dalšího zatížení zabrání tomu, aby se zástava stala předmětem dalšího zajištění ve prospěch jiných osob. Zákaz dalšího zatížení je výhodné sjednat i pro věřitele zajištěné v prvním pořadí, a to, mimo jiné, proto, že každý zajištěný věřitel může vznést námitky k pokynům zajištěného věřitele v prvním pořadí při zpeněžení zástavy v insolvenční podlé § 230 odst. 4 InsZ. Tím může dojít k průtahům při zpeněžení zástavy z důvodu nutnosti vyčkat na schválení pokynu insolvenčním soudem. Obhajitelný zájem na zřízení zákazu zatížení lze spatřovat i v ochraně před redistributivním jednáním dlužníka.⁸⁷

Zájem hodný ochrany nemusí vždy pouze přímo úzce souviset s osobou, v jejíž prospěch se zákaz zatížení zřizuje. Naopak zákaz zatížení lze platně zřídit i ve prospěch správce zajištění, jehož posláním je chránit zájem věřitelů a který není věřitelem z úvěrové smlouvy. Při opačném výkladu by mohl jen obtížně obstát argument, že agent pro zajištění má skutečný zájem na ochraně pořadí věřitelů, když jeho postavení je obvykle založeno na vykonstruování pohledávky prostřednictvím institutu paralelního dluhu nebo společného a nerozdílného věřitelství.

4.3.2. Účinky negativních povinností

Zákaz zřízení zástavního práva lze sjednat s účinky *inter partes*, nebo, ve vztahu k některým aktivům, s účinky *erga omnes*. Ujednání *inter partes* znamená, že zákaz zavazuje pouze smluvní strany smlouvy a nemá účinky vůči třetím osobám. Takový zákaz není předmětem evidence ve veřejných seznamech, veřejných rejstřících, ani v rejstříku zástav. Ujednání o zákazu zřídit zástavní právo nabývá podle § 1309 odst. 2 NOZ účinků vůči třetím osobám zápisem do rejstříku zástav, veřejného seznamu, anebo tím, že se stane třetí osobě jinak znám.

Zákaz zřídit zástavní právo má účinky vůči třetí osobě také tehdy byl-li jí znám jinak než z důvodu zápisu do veřejného seznamu či rejstříku zástav. Tato kategorie je problematická, protože vnáší značnou nejistotu do právního prostředí a vytváří prostor pro možné spory, protože to, zda třetí osoba o existenci zákazu věděla, bude v některých případech obtížné prokázat. Další problém je v tom, že se účinky práva nepřiznávají vůči všem, ale jen vůči některým třetím osobám. Taková

⁸⁷ RICHTER, T. in SPÁČIL, J. a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. S. 1067. ISBN 978-80-7400-499-5.

negativní ujednání budou mít povahu kvaziabsolutních práv, neboť vůči těm, kteří o nich budou vědět, budou působit, avšak vůči ostatním, kteří se o nich zatím nedozví, nebudou mít účinek. V zásadě tak také dochází k opouštění principu *numerus clausus* věcných práv.

Nejméně problematickým aktivem spadajícím do kategorie zákazu zřízení zástavního práva s věcněprávními účinky vyplývajícími z toho, že se o zákazu třetí osoby dozví jinak než z veřejného seznamu nebo rejstříku zástav, jsou zákazy zapsané do veřejných rejstříků. Zejména pak jde o zápis do obchodního rejstříku podle § 48 odst. 1 písm. g) zákona č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob⁸⁸ (dále jen „**RejstřZ**“) jako zákaz zatížení nebo zcizení podílu v korporaci, byl-li zřízen jako věcné právo. Tento zápis je deklaratorní, avšak věcněprávní účinky zákazu nastanou až zápisem do obchodního rejstříku.⁸⁹

Lze považovat za pochybení zákonodárce, že veřejné rejstříky nejsou vedle veřejných seznamů a rejstříku zástav výslovně zmíněny ve výčtu evidencí, prostřednictvím kterých lze zákazu zřízení zástavního práva přiznat věcněprávní účinek.

4.3.3. Zřízení a vznik negativních povinností

I u negativních ujednání je nutné rozlišovat mezi zřízením a vznikem práva, jak to činí ve vztahu k věcem zapsaným do veřejného seznamu při koupi nemovité věci § 2128 odst. 2 NOZ. Přitom jak uvádí J. Dědič „*pojmem „zřízení“ dopadá na titul (smlouvu), nikoliv na modus*“.⁹⁰ Zákaz zřídit zástavní právo či zákaz zatížení a zcizení se jako věcné právo zřizuje účinností smlouvy, avšak vzniká až na základě další právní skutečnosti, kterou je zpravidla zápis do rejstříku zástav nebo veřejné evidence (tzn. veřejného seznamu nebo veřejného rejstříku) podle § 1309 odst. 2 NOZ.⁹¹

Do rejstříku zástav se zákaz zřídit zástavní právo zapíše podle § 35f odst. 1 písm. e) NotŘ, je-li sjednán k věci neevidované v rejstříku zástav jako zástava, nebo podle § 35f odst. 3 písm. a) NotŘ, je-li zákaz sjednán k věci, která je zástavou evidovanou v rejstříku zástav. V tomto ohledu je značně problematické to, že rejstřík zástav není veřejně přístupný, a že v případě některých věcí je

⁸⁸ Zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob. ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer, a.s. [cit. 22. 2. 2015].

⁸⁹ HAMPEL, P., WALDER, I. *Zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. S. 155-156. ISBN 978-80-7478-506-1.

⁹⁰ DĚDIČ, J., ŠUK, P. k některým výkladovým otázkám právní úpravy podílu v obchodní korporaci. *Obchodněprávní revue*. 2014, roč. 6, č. 6. S. 172. ISSN 1803-6554.

⁹¹ Tamtéž, s. 172.

velmi obtížné dohledat, zda k věci byl zřízen zákaz zřídit zástavní právo, či nikoliv.⁹² Před uzavřením jakékoliv zástavní smlouvy k věci, ke které může být zákaz zřízení zástavního práva evidován v rejstříku zástav, je proto vhodné přinejmenším získat potvrzení notáře o tom, že věc není zatížena negativním ujednáním podle § 35i odst. 1 NotŘ.

Zápis zákazu zřídit zástavní právo do veřejných seznamů je méně problematický, neboť do nich lze volně nahlížet a případné zápisy zpravidla bez problémů dohledat. Byť lze o tomto závěru z hlediska systematického zařazení § 2128 odst. 2 NOZ v části čtvrté nového občanského zákoníku o relativních majetkových právech mít pochyb, je vhodné toto ustanovení vykládat tak, že zákaz zatížení sjednaný jako věcné právo k věci zapisované do veřejného seznamu vzniká až zápisem do příslušného veřejného seznamu. K obdobnému závěru lze dospět při analogické aplikaci pravidel o zástavním právu.

Do katastru nemovitostí se smluvní zákaz zřídit zástavní právo zapíše jako zákaz zcizení nebo zatížení, a to vkladem podle § 11 odst. 1 písm. n) zákona č. 256/2013 Sb., o katastru nemovitostí (katastrální zákon)⁹³ (dále jen „**KatZ**“), a nikoliv záznamem podle § 23 odst. 1 písm. x) KatZ, kterým se zapíše pouze zákaz zřídit zástavní právo vzniklý ze zákona nebo z rozhodnutí orgánu veřejné moci.⁹⁴ To, zda se zákaz zřídit zástavní právo do katastru nemovitostí zapíše vkladem nebo záznamem přitom bylo při nabytí účinnosti nového občanského zákoníku nejisté. I přes sjednocení praxe katastrálních úřadů by proto bylo vhodné to, že způsob zápisu se odvíjí od právního důvodu vzniku zákazu zřídit zástavní právo, výslovně uvést v právním předpise. Lze dovést, že ujednání o věcněprávním zakazu zřízení zástavního práva k věci evidované v katastru nemovitostí musí mít podle § 2128 odst. 1 NOZ písemnou formu, jinak by bylo relativně neplatné podle § 582 odst. 1 v kombinaci s § 586 NOZ.

⁹² RICHTER, T. in SPÁČIL, J. a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. S. 1066-1067. ISBN 978-80-7400-499-5.

⁹³ Zákon č. 256/2013 Sb., o katastru nemovitostí (katastrální zákon). In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer, a.s. [cit. 22. 2. 2015].

⁹⁴ HULMÁK, M., in HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. S. 202. ISBN 978-80-7400-535-0.

4.3.4. *Závěrečné úvahy o negativních povinnostech*

Zvláštním druhem zákazu zřídit zástavní právo s věcněprávním účinkem je zastavení věci hromadné. Podle § 1348 věta první NOZ totiž platí, že ujedná-li se za trvání zástavního práva k věci hromadné zástavní právo k jednotlivé věci tvořící její součást, zástavní právo nevznikne.

V syndikovaném úvěrovém financování je velmi vhodné využít možnosti sjednat a zapsat zákaz zřízení zástavního práva s výhradou (anglicky, *negative pledge with carve-out*). Výhrada spočívá v tom, že negativní ujednání se nevztahuje na případy, kdy agent pro zajištění poskytne předchozí písemný souhlas se zřízením dalšího zástavního práva. Takovým ujednáním dojde k úspoře nákladů na výmaz a opětovný zápis zákazu pokud bude v budoucnu nutné zřídit další zástavní právo, a to například z důvodu refinancování úvěrovaného nebo restrukturalizace jeho dluhů.

Důsledkem porušení zákazu zřízení zástavního práva je zpravidla relativní neplatnost zástavního práva podle § 580 odst. 1 v kombinaci s § 586 NOZ. Nelze souhlasit s výkladem, že důsledkem je absolutní neplatnost podle § 588 NOZ, neboť ve značně převažující většině případů porušení zákazu nelze považovat za zjevné porušení dobrých mravů ani zjevné narušení veřejného pořádku.⁹⁵

⁹⁵ FIALA, J. in ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J., VYCHOPEŇ, M., WINTEROVÁ, A., ČÁP, Z., THÖNDEL, A. a kol. *Občanský zákoník. Komentář Svazek III*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. S. 893. ISBN 978-80-7478-546-7.

5. HLAVNÍ DRUHY JISTOTY A JEJICH SPECIFIKA V SYNDIKOVANÉM ÚVĚROVÉM FINANCOVÁNÍ

Obecná úprava jistoty je obsažena v § 2012 a následující NOZ. Podle § 2012 odst. 1 NOZ lze dát jistotu v první řadě zřízením zástavního práva. Podle § 1310 odst. 1 NOZ může být předmětem zástavního práva každá věc, s níž lze obchodovat. S ohledem na uvolněnou definici věci v právním smyslu je okruh možných zástav velmi široký (§ 489 NOZ).⁹⁶ V dalším textu budou popsány vybrané druhy jistoty používané v syndikovaném úvěrovém financování.

5.1. Věci movité hmotné evidované ve veřejném seznamu

Mezi veřejné seznamy evidující práva k movitým věcem hmotným patří zejména letecký rejstřík, plavební rejstřík a námořní rejstřík.⁹⁷ Nutno poznamenat, že povahu leteckého rejstříku a plavebního rejstříku jako veřejného seznamu zpochybnil P. Tégl.⁹⁸ Hlubší rozbor této problematiky přesahuje rámec rozsahu této práce, avšak veřejnost leteckého rejstříku lze přinejmenším podpořit tím, že § 4 odst. 2 zákona o civilním letectví označuje letecký rejstřík za veřejně přístupný seznam. Dále § 69 odst. 2 zákona č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém⁹⁹, stanoví, že věcná práva k letadlům se zapisují do veřejných rejstříků. I přes zjevnou terminologickou chybu zákonodárce spočívající v záměně veřejného seznamu, jakožto evidence věcí, za veřejný rejstřík, tedy evidenci osob, jde o další legislativní oporu pro závěr o veřejnosti leteckého rejstříku. Konečně pak Ministerstvo dopravy České republiky ve svém stanovisku ze dne 14. května 2014 letecký rejstřík za veřejný seznam označuje.¹⁰⁰ Letecký rejstřík bude proto dále v této práci považován za veřejný seznam. Vzhledem ke geografické poloze České republiky nedochází v praxi syndikovaného úvěrového financování podle českého práva k zástavě jiných věcí movitých hmotných evidovaných ve veřejných seznamech, než jsou letadla a letecké motory.

Zákon o civilním letectví je zvláštním právním předpisem ve vztahu k novému občanskému zákoníku. Výčet práv zapisovaných do leteckého rejstříku stanoví § 4 odst. 2 zákona o civilním

⁹⁶ RICHTER, T. in SPÁČIL, J. a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. S. 1068. ISBN 978-80-7400-499-5.

⁹⁷ VRZALOVÁ, L. in SPÁČIL, J. a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. S. 10. ISBN 978-80-7400-499-5.

⁹⁸ TÉGL, P. *Některé aspekty úpravy veřejných seznamů* [online]. 2014. In: Právní prostor [cit. 22. 2. 2015]. Dostupné z: <http://www.pravniprostor.cz/clanky/rekodifikace/nektere-aspekty-upravy-verejnych-seznamu>.

⁹⁹ Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém. ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer, a.s. [cit. 22. 2. 2015].

¹⁰⁰ ŠTOLC, J. *Stanovisko Ministerstva dopravy České republiky ze dne 14. května 2014*. Viz příloha č. 1.

letectví, přičemž zástavní právo k letadlům a leteckým motorům se eviduje podle § 4 odst. 2 písm. e) zákona o civilním letectví. Je sporné, zda lze do leteckého rejstříku zapsat i další práva, jejichž zápis do veřejných seznamů předvídá nový občanský zákoník (například zákaz zřízení zástavního práva podle § 1309 odst. 2 NOZ, zákaz zajistit zástavním právem ve výhodnějším pořadí nový dluh podle § 1384 NOZ, zákaz zápisu nového zástavního práva namísto starého podle § 1388 NOZ a nájem věci podle § 2203 NOZ), či nikoliv, a to z toho důvodu, že zákon o civilním letectví je *lex specialis* ve vztahu k novému občanskému zákoníku a výčet práv zapisovaných do leteckého rejstříku uvedený v § 4 odst. 2 zákona o civilním letectví je taxativní.

Stávající praxe Úřadu pro civilní letectví vychází z posléze uvedeného právního názoru, ke kterému se přiklonilo i Ministerstvo dopravy České republiky ve svém stanovisku ze dne 14. května 2014.¹⁰¹ V něm Ministerstvo dopravy České republiky uvedlo, že tento stav není „*příliš optimální*“, neboť „*nejsou zřejmé důvody, proč by nemělo být žádoucí umožnit do něj [leteckého rejstříku] zápis i takových práv a skutečností vztahujících se k letadlu, jako je např. zákaz zcizení, zákaz zřízení zástavního práva, anebo existence nájemního práva*“. S tímto závěrem se lze ztotožnit a zákonodárce by měl co nejdříve novelou zákona o civilním letectví rozšířit katalog skutečností zapisovaných do leteckého rejstříku, jejichž zápis nový občanský zákoník předjímá.

5.2. Věci movité nehmotné – pohledávky

Na rozdíl od starého občanského zákoníku je podle § 498 odst. 2 NOZ pohledávka movitou věcí nehmotnou. Zajištění k pohledávce lze zřídit buď jako zástavní právo (§ 1309 a následující NOZ), nebo prostřednictvím zajišťovacího převodu práva (§ 2040 a následující NOZ).

Předmětem zástavního práva může být podle § 1310 odst. 1 NOZ každá pohledávka, se kterou lze obchodovat.¹⁰² Zástavní právo k pohledávce vzniká buď ve druhé skupině pořadí podle § 2016 NOZ, a to okamžikem účinnosti zástavní smlouvy, nebo v první skupině pořadí podle § 2016 NOZ zápisem do rejstříku zástav (§ 1335 odst. 2 NOZ). V posléze uvedeném případě se podle § 1319 odst. 1 NOZ vyžaduje forma notářského zápisu.

¹⁰¹ Tamtéž.

¹⁰² SMETANA, V. *Zástavní právo k pohledávce dle nového občanského zákoníku* [online]. 2014. In: epravo [cit. 22. 2. 2015]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/zastavni-pravo-k-pohledavce-dle-noz-93633.html>.

Nejběžnějšími druhy pohledávek využívanými jako předmět zajištění v syndikovaném úvěrovém financování jsou pohledávky z obchodního styku (viz kapitola 5.2.1), pohledávky z bankovních účtů (viz kapitola 5.2.2) a pohledávky z pojistných smluv (viz kapitola 5.2.3).

5.2.1. Pohledávky z obchodního styku

Základní charakteristikou pohledávek z obchodního styku je, že v průběhu času dynamicky vznikají a zanikají. Tuto skutečnost lze adresovat pravidelnými změnami rozsahu zástavního práva provedenými prostřednictvím dodatků k zástavní smlouvě. Tím však vzrůstají transakční náklady, dochází k ohrožení pořadí zástavního věřitele v důsledku pozdějšího vzniku zástavního práva k novým pohledávkám (§ 2016 NOZ) a existuje riziko, že zástavní právo nevznikne, budou-li nové pohledávky součástí dříve zastavené věci hromadné (§ 1348 věta druhá NOZ).

5.2.1.1. Plovoucí zástava pohledávek z obchodního styku

V mnoha případech by bylo efektivní konstruovat zástavní právo ke skupině pohledávek na základě principu plovoucí zástavy (anglicky, *floating charge*). v tomto směru lze uvažovat o třech možných konceptech konstrukce zajištění.

Za prvé, u souborů pohledávek splňujících požadavky na věc hromadnou podle § 501 NOZ by bylo možné zřídit zástavní právo k souboru jako věci hromadné podle § 1314 odst. 2 písm. a) v kombinaci s § 1347 a následující NOZ. Avšak to, že soubor pohledávek nemůže být věcí hromadnou, potvrdilo výkladové stanovisko č. VS 2/2014 Notářské komory České republiky ze dne 16. července 2014, a proto tento postup nelze doporučit.¹⁰³

Za druhé, § 1312 odst. 2 NOZ stanoví, že zástava může být určena individuálně, nebo jiným obdobným způsobem, je-li ji možno určit kdykoliv za trvání zástavního práva. I když tak nečiní výslovně, předjímá dikce zákona druhové vymezení předmětu zajištění. Tento postup je vhodný pro zastavení skupiny pohledávek mezi podnikateli, které lze vymezit například jako pohledávky z určitého smluvního typu, pohledávky vznikající vůči vymezeným poddlužníkům, nebo jako veškeré pohledávky související s podnikáním poskytovatele zajištění. Ustanovení § 1312 odst. 2 NOZ by proto mělo být vykládáno tak, že pohledávky vymezené, mimo jiné, jedním z výše uvedených

¹⁰³ Výkladové stanovisko č. VS 2/2014 Notářské komory České republiky ze dne 16. července 2014. In: Zápis č. 8 ze zasedání prezidia Notářské komory České republiky.

způsobů, jsou vymezeny dostatečně určitě a tento druhový soubor věcí je způsobilým předmětem zástavního práva.¹⁰⁴

Za třetí, nabízí se postup podle § 1335 odst. 1 v kombinaci s § 1887 NOZ založený na tom, že ustanovení o globální cesi lze přiměřeně použít i na zástavní právo, neboť každá postupitelná pohledávka má být rovněž způsobilým předmětem zástavy. Tento závěr by byl příznivý z důvodu nižších nároků na vymezení souboru pohledávek oproti požadavků na věc hromadnou. M. Jindřich, funkcionář Notářské komory České republiky, tento výklad však odmítl na školení dne 30. ledna 2014 s argumentací, že obecná ustanovení nového občanského zákoníku znají různé kategorie věcí, a to, mimo jiné, věci individuálně určené a věci hromadné. Podle tohoto výkladu potom část třetí a část čtvrtá nového občanského zákoníku nemůže okruh kategorií věcí rozšiřovat. Zastavení souboru věcí s odkazem na § 1887 NOZ by proto bylo neplatné buď proto, že by nešlo o způsobilý předmět zástavního práva, nebo proto, že by se soubor pohledávek považoval za věc hromadnou a nebyl by splněn modus zástavního práva podle § 1319 odst. 2 NOZ.¹⁰⁵

To, že soubor pohledávek nelze zastavit s odkazem na § 1887 NOZ potvrdilo i výkladové stanovisko č. VS 2/2014 Notářské komory České republiky ze dne 16. července 2014.¹⁰⁶ V praxi proto nelze tento postup doporučit, i když proti výše uvedenému právnímu názoru lze argumentovat tím, že není důvodu, proč by způsobilost souboru věcí být předmětem zástavního práva nemohla být upravena mimo obecná ustanovení nového občanského zákoníku. S jistotou otázku vyřeší až soudní praxe.¹⁰⁷

V případě zastavení souboru pohledávek podle některého z výše uvedených způsobů je vhodné jako modus zástavního práva zvolit zápis do rejstříku zástav podle § 1319 odst. 2 NOZ, neboť postačí pouze jeden zápis k tomu, aby se zástavní právo k celému souboru kvalifikovalo do první skupiny pořadí podle § 2016 NOZ. Dále je vhodné ujednat povinnost poskytovatele zajištění pravidelně informovat agenta pro zajištění o existujících pohledávkách, jejich výši a podlužnicích,

¹⁰⁴ RICHTER, T. in SPÁČIL, J. a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. S. 1071. ISBN 978-80-7400-499-5.

¹⁰⁵ JINDŘICH, M. *Seminář Notářské komory České republiky*, 30. ledna 2014.

¹⁰⁶ Výkladové stanovisko č. VS 2/2014 Notářské komory České republiky ze dne 16. července 2014. In: Zápis č. 8 ze zasedání prezidia Notářské komory České republiky.

¹⁰⁷ RICHTER, T. in SPÁČIL, J. a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. S. 1094-1096. ISBN 978-80-7400-499-5.

neboť jen tak bude mít úvěrový syndikát přehled o rozsahu zajištění a usnadní se tím případná realizace zajištění.

5.2.1.2. Oznamované a neoznamované zástavní právo

Zástavní právo k pohledávkám z obchodního styku může být konstruováno jako oznamované nebo jako neoznamované. U oznamovaného zástavního práva má poskytovatel zajištění smluvní povinnost informovat poddlužníky o vzniku zástavního práva, čímž se vůči nim stává podle § 1335 odst. 2 NOZ účinné okamžikem oznámení. U neoznamovaného zástavního práva poddlužníci o vzniku zástavního práva informováni nejsou. Je proto vhodné sjednat povinnost poskytovatele zajištění periodicky zasílat agentovi pro zajištění předepsaná a podepsaná oznámení o vzniku zástavního práva adresovaná poddlužníkům, která agent pro zajištění rozešle až v okamžiku započetí výkonu zástavního práva. Neoznamované zástavní právo se využívá zejména, jde-li o velké množství pohledávek retailového charakteru.

Výkladový problém působí § 1335 odst. 2 věta druhá NOZ, z kterého při jazykovém výkladu není zřejmé, zda je zástavní právo k pohledávce zapsané do rejstříku zástav účinné vůči poddlužníkovi, aniž by mu bylo oznámeno, či nikoliv.¹⁰⁸ Teleologickým výkladem však nelze dospět k závěru, že by povinnost sledovat rejstřík zástav, který není nadán formální publicitou, měla být přenesena na poddlužníky. Proto by měl převážit výklad, že i v tomto případě je k založení účinků zástavního práva vůči poddlužníkům nutné vznik zástavního práva oznámit, popřípadě prokázat podle § 1335 odst. 2 věta první NOZ.¹⁰⁹

5.2.1.3. Zajišťovací převod pohledávek z obchodního styku

Alternativou k zástavnímu právu k pohledávkám z obchodního styku je jejich zajišťovací převod podle § 2040 a následující NOZ. Zajišťovací převod práva je vhodné spíše konstruovat jako převod s rozvazovací podmínkou, neboť pak na rozdíl od fiduciárního převodu není nutné po splacení zajištěného dluhu uzavírat ujednání o zpětném převodu (§ 2040 odst. 2 NOZ). Postupník ze zákona provádí prostou správu postoupené pohledávky a nesmí ji tak, mimo jiné, zastavit nebo jinak použít jako jistotu (§ 2042 věta první v kombinaci s § 1408 odst. 1 věta druhá NOZ). Není-li zajištěný

¹⁰⁸ Tamtéž, s. 1094-1096.

¹⁰⁹ BEZOUŠKA, P. in BEZOUŠKA P., PIECHOWICZOVÁ, L. *Nový občanský zákoník – Nejdůležitější změny*. 1. vydání. Ostrava: ANAG, 2013. S. 280. ISBN 978-80-7263-819-2.

dluh splněn řádně a včas, přestává vlastnické právo příjemce zajištění tížit rozvazovací podmínka (§ 2044 odst. 1 NOZ).

Zajišťovací převod práva je zajištěním ve druhé skupině podle § 2016 NOZ. Zástavní právo k téže pohledávce vzniklé zápisem do rejstříku zástav bude mít jako zajištění v první skupině lepší pořadí. Agent pro zajištění se proto musí přesvědčit, že k postupované pohledávce není v rejstříku zástav evidováno zástavní právo. V rámci druhé skupiny priority podle § 2016 NOZ existuje riziko, že pohledávku bude tížit zástavní právo nezapsané do rejstříku zástav, ale mající časovou prioritu. Pokud agent pro zajištění bude v dobré víře, že pohledávka není zatížena takovým zástavním právem, zástavní právo v okamžiku nabytí vlastnického práva k pohledávce agentem pro zajištění v důsledku zajišťovacího převodu zanikne podle § 1377 odst. 2 věta první NOZ.

Reziduálním rizikem ve vztahu k pořadí zajišťovacího převodu práva je úprava zastavení cizí věci podle § 1343 odst. 2 NOZ, která se na pohledávku vztáhne jako na každou jinou movitou věc nehmotnou.¹¹⁰ Dá-li tak postupitel pohledávku jinému do zástavy vzniklé zápisem do rejstříku zástav, tedy tuto pohledávku přenechá do dispozice třetí osobě, která bude v dobré víře, že postupitel je oprávněn věc zastavit, vznikne třetí osobě zajištění lepšího pořadí, než bude zajištění postupníka ze zajišťovacího převodu pohledávky.¹¹¹ K vyloučení tohoto rizika je vhodné zřídit k postupovaným pohledávkám zákaz zřízení zástavního práva s účinky vůči třetím osobám podle § 1309 odst. 2 NOZ. Bude-li negativní ujednání mít věcněprávní účinky, nebude třetí osoba moci nabýt zástavní právo k pohledávce v dobré víře od nevlastníka podle § 1343 odst. 2 NOZ.

Institut zajišťovacího převodu práva umožňuje postoupit soubor pohledávek podle § 1887 NOZ. Již za účinnosti starého občanského zákoníku bylo podle rozsudku Nejvyššího soudu České republiky ze dne 20. června 2007, sp. zn. 32 Odo 1433/2006¹¹², přípustné, aby předmětem postoupení byly i pohledávky, u kterých je z identifikačních znaků účastníky zvolených jasné, o jaké pohledávky jde, tedy například určením osoby dlužníka a právního důvodu jejich vzniku, aniž by musely být ve smlouvě výslovně identifikovány.¹¹³ Tento způsob vymezení pohledávek nově výslovně připouští

¹¹⁰ FIALA, J. in ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J., VYCHOPEŇ, M., WINTEROVÁ, A., ČÁP, Z., THÖNDEL, A. a kol. *Občanský zákoník. Komentář Svazek III.* 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. S. 986. ISBN 978-80-7478-546-7.

¹¹¹ Dobrá víra zástavního věřitele se předpokládá podle presumce poctivosti vyjádřené v § 7 NOZ.

¹¹² Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 20. června 2007, sp. zn. 32 Odo 1433/2006. In: Rozhodnutí a stanoviska Nejvyšší soud České republiky [informační systém]. Nejvyšší soud České republiky [cit. 22. 2. 2015]. Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>.

¹¹³ KINDL, T. in ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář Svazek V.* 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. S. 333. ISBN 978-80-7478-638-9.

§ 1887 NOZ o globální cesi. Podle ustanovení lze postoupit i soubor současných nebo budoucích pohledávek, který je vymezen dostatečně určitě.

Způsobilým předmětem globální cese je soubor výlučně současných nebo výlučně budoucích nebo z části současných a z části budoucích pohledávek. Nejvyšší soud České republiky již v rozsudku ze dne 29. července 2004, sp. zn. 33 Odo 329/2004¹¹⁴, připustil, že „*předmětem smlouvy o postoupení pohledávky může být pohledávka jakéhokoliv druhu, tedy i jiná než peněžitá, může být jak splatná, tak nesplatná, ale i teprve budoucí. Podmínkou však je, že jde o určitou a existující pohledávku.*“ Tento právní závěr je však vnitřně rozporný, neboť uvádí, že pohledávka může být budoucí, avšak musí být existující. Pochybnosti o možnosti postoupit pouze budoucí pohledávky vyvrátilo rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 19. července 2006, sp. zn. 29 Odo 1435/2005¹¹⁵, podle kterého platí, že „*předmětem postoupení může být pohledávka splatná i nesplatná, popřípadě pohledávka budoucí či vázaná na podmínku, včetně toho, že postoupení pohledávky nebrání ani její „spornost“*“¹¹⁶. Konečně pak v rozsudku ze dne 30. června 2009, sp. zn. 20 Cdo 2529/2007¹¹⁶, Nejvyšší soud České republiky zcela vyjasnil, že „*předmětem postoupení může být i pohledávka budoucí, tj. taková, která v době uzavření postupní smlouvy ještě neexistuje a má vzniknout teprve v budoucnu*“.

Ustanovení § 1887 NOZ demonstrativně připouští vymezení postupovaného souboru pohledávek druhem (například pohledávky peněžité a nepeněžité) a dobou, popřípadě určením na základě právního důvodu jejich vzniku (například pohledávky z kupní smlouvy).¹¹⁷ Za dostatečné určení pohledávek lze považovat i jejich vymezení určením okruhu poddlužníků, specifikací jako všechny pohledávky poskytovatele zajištění nebo určení takovým způsobem, že jde o pohledávky vyplývající z podnikání poskytovatele zajištění, popřípadě některého z jeho obchodních závodů.^{118 119}

¹¹⁴ Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29. července 2004, sp. zn. 33 Odo 329/2004. In: Rozhodnutí a stanoviska Nejvyšší soud České republiky [informační systém]. Nejvyšší soud České republiky [cit. 22. 2. 2015]. Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>.

¹¹⁵ Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 19. července 2006, sp. zn. 29 Odo 1435/2005. In: Rozhodnutí a stanoviska Nejvyšší soud České republiky [informační systém]. Nejvyšší soud České republiky [cit. 22. 2. 2015]. Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>.

¹¹⁶ Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 30. června 2009, sp. zn. 20 Cdo 2529/2007. In: Rozhodnutí a stanoviska Nejvyšší soud České republiky [informační systém]. Nejvyšší soud České republiky [cit. 22. 2. 2015]. Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>.

¹¹⁷ KINDL, T. in ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář Svazek V*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. S. 333. ISBN 978-80-7478-638-9.

¹¹⁸ Určení s uvedením údaje, že se převádí veškeré pohledávky věřitele, připouštělo již rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28. června 2006, sp. zn. 29 Odo 775/2004. In: Rozhodnutí a stanoviska Nejvyšší soud České republiky [informační systém]. Nejvyšší soud České republiky [cit. 22. 2. 2015]. Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>.

¹¹⁹ HANDLAR, J. Postoupení budoucích pohledávek (nejen) podle nového občanského zákoníku. *Právní rozhledy*. 2013, roč. 21, č. 17. S. 597-599. ISSN 1210-6410.

5.2.1.4. *Plnění na zastavené pohledávky z obchodního styku*

Značným nedostatkem zákonné úpravy jsou pravidla pro plnění na zastavenou pohledávku z obchodního styku obsažená v § 1336 NOZ. V jeho kontextu je nutné rozlišovat následující situace:

- 1. Zajištěný dluh není splatný.** Podle § 1336 odst. 1 NOZ musí poddlužník plnit **nedílně** zástavnímu věřiteli i zástavnímu dlužníku. Lze se domnívat, že tím se zakládá společné a nerozdílné věřitelství *sui generis* mezi zástavním věřitelem a zástavním dlužníkem a že v souladu s § 1877 NOZ může kterýkoliv z nich žádat celé plnění a dlužník je povinen splnit tomu, kdo požádal první. Tuto interpretaci lze opřít o komparativní výklad s odkazem na § 1281 občanského zákoníku Spolkové republiky Německo (dále jen „**BGB**“)¹²⁰, podle kterého může zástavní věřitel nebo zástavní dlužník požadovat, aby mu poddlužník plnil nedílně. Až do splatnosti zastavené pohledávky nelze plnění přijaté od dlužníka považovat za plnění na zajištěný dluh. Plnění přijaté před splatností zastavené pohledávky tak má povahu nepravé zástavy.¹²¹ Úprava v novém občanském zákoníku se zásadně liší od § 167 odst. 1 SOZ, podle kterého byl poddlužník zastavené pohledávky povinen splnit svůj dluh po splatnosti pohledávky zástavnímu věřiteli.
- 2. Zajištěný dluh je splatný, ale zastavená pohledávka není splatná.** Podle § 1336 odst. 2 věta druhá NOZ má zástavní věřitel právo, aby na něj zástavní dlužník zastavené pohledávky postoupil. Zákonodárce se inspiroval v § 1282 BGB s tím, že bohužel nepřejal výslovné pravidlo o tom, že postoupení se děje namísto plnění.¹²² Přesto však musí být ustanovení vykládáno tak, že zajištěný dluh se snižuje o nominální hodnotu postoupené pohledávky. To může být pro zástavního věřitele v případě nedobytných pohledávek velice nevýhodné. Právo požadovat postoupení zastavené pohledávky zaniká okamžikem její splatnosti.
- 3. Zajištěný dluh i zastavená pohledávka jsou splatné.** Podle § 1336 odst. 2 věta první NOZ může zástavní věřitel uplatnit právo (patrně právním jednáním adresovaným poddlužníkovi), aby poddlužník plnil jemu. O uplatnění práva musí zástavní věřitel informovat zástavního

¹²⁰ Občanský zákoník Spolkové republiky Německo (německy, *Bürgerliches Gesetzbuch*). In: Gesetze im Internet [informační systém]. Bundesministerium der Justiz und für Verbraucherschutz [cit. 22. 2. 2015]. Dostupné z: <http://www.gesetze-im-internet.de/bgb/>.

¹²¹ KRÁLÍK, M., MIKEŠ, J. in ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ, M., HULMAK, M. a kol. *Občanský zákoník I. § 1 až 459. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. S. 1152. ISBN 978-80-7400-108-6.

¹²² RICHTER, T. in SPÁČIL, J. a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. S. 1098-1099. ISBN 978-80-7400-499-5.

dlužníka, přičemž tuto povinnost lze považovat za čistě pořádkovou a její nesplnění by nemělo mít vliv na povinnost poddlužníka plnit zástavnímu věřiteli.

Lze shrnout, že § 1336 NOZ přináší řadu výkladových problémů a pro syndikované úvěrové financování je nevhodný. Ustanovení § 1340 NOZ naštěstí umožňuje stranám zástavní smlouvy sjednat odlišný režim, který bude zpravidla spočívat v tom, že zástavnímu dlužníkovi bude plněno, dokud nedojde k události definované v zástavní smlouvě. Touto událostí nemusí být nezbytně splatnost zajištěného dluhu, ale může se jednat o různé formy selhání zástavního dlužníka. Poté bude zástavní věřitel oprávněn notifikovat poddlužníky, aby plnili jemu. Důsledkem odchýlení se od zákonné úpravy bude nutnost oznámit obsah ujednání poddlužníkům, i když z § 1335 odst. 2 NOZ není zcela zřejmé, zda povinnost notifikovat poddlužníky u zástavního práva zapsaného v rejstříku zástav existuje či nikoliv.¹²³

5.2.2. *Pohledávky z pojistných smluv*

Hodnotné věci hmotné movité a nemovité, které často slouží jako jistota v syndikovaném úvěrovém financování, bývají pojištěny. Dojde-li k pojistné události, dochází zpravidla ke snížení hodnoty jistoty. Úvěrový syndikát tak má zájem buď použít vyplacené pojistné plnění na úhradu zajištěného dluhu (proto je pojistná událost nezřídka kdy spojena s akcelerací zajištěného dluhu)¹²⁴, nebo k pojistnému plnění zřídít zajištění.

Pohledávka z pojistné smlouvy je budoucí a podmíněná tím, že dojde k pojistné události, přesto je podle § 1312 odst. 2 NOZ způsobilou zástavou. Problematické je, že podle § 317 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů¹²⁵ (dále jen „**občanský soudní řád**“ nebo „**OSŘ**“) nepodléhají výkonu rozhodnutí pohledávky náhrady, kterou podle pojistné smlouvy vyplácí pojišťovna, má-li být náhrady použito k novému vybudování nebo k opravě budovy. Účel náhrady (pojistného plnění) je zpravidla vymezen pojistnou smlouvou, přičemž platí, že „*Byla-li pojištěna budova, týká-li se pojistná událost této budovy a vyžadují-li následky pojistné události nové vybudování nebo opravu stavby, pak zpravidla platí, že pojistné plnění má uvedený účel.*“¹²⁶ Omezení výkonu zástavního práva k pohledávce na pojistné plnění podle

¹²³ Tamtéž, s. 1098-1099.

¹²⁴ Tamtéž, s. 1112.

¹²⁵ Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer, a.s. [cit. 22. 2. 2015].

¹²⁶ KRBEK, P. in DRÁPAL, L., BUREŠ, J. *Občanský soudní řád I, II. Komentář*. 1.vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. S. 2411-2413. ISBN 978-80-7400-107-9.

občanského soudního řádu lze zřejmě obejít za využití alternativních způsobů výkonu zástavního práva nevyžadujících získání exekučního titulu, tedy privátního prodeje a propadné zástavy (§ 1315 odst. 2 písm. b) NOZ).

Nové ustanovení § 1354 odst. 1 obsahuje pravidlo, podle kterého pojišťovna (zde je terminologická chyba, správně by mělo jít o pojistitele¹²⁷) plní z pojistné smlouvy zástavnímu věřiteli pokud je předmětem pojištění zástava a současně zástavní věřitel včas prokáže nebo zástavní dlužník nebo zástavce včas pojistiteli oznámí existenci zástavního práva. Podle litery zákona musí být existence zajištění oznámena či prokázána pojistiteli, i když je zajišťovací právo patrné z veřejného seznamu, veřejného rejstříku či rejstříku zástav. Toto ustanovení představuje pozitivní změnu oproti úpravě obsažené ve starém občanském zákoníku, kdy se zástavní věřitelé pro vyloučení pochybností o výkonu zástavního práva k pohledávce na zaplacení pojistného plnění stávali stranou pojistných smluv.¹²⁸ Podle § 1354 odst. 2 zástavní věřitel pojistné plnění zadrží (tzn., bude ho spravovat jako věc cizí) a v uhrazovací fázi zástavního práva, tedy po splatnosti zajištěného dluhu, se z něj uspokojí.¹²⁹

Základním nedostatkem ustanovení § 1354 NOZ je, že z něj není zřejmé, zda má věřitel zajištěný zástavním právem k pojištěné věci přednostní právo na uspokojení z pojistného plnění před věřitelem zajištěným zástavním právem k pohledávce na zaplacení pojistného plnění. Jazykový výklad § 1354 odst. 2 NOZ by naznačoval, že věřitel se zástavním právem k pojištěné zástavě má zadržovací právo k jemu vyplacenému pojistnému plnění a podle § 1398 tak i nárok na přednostní uspokojení ze zadržené věci (tzn. pohledávky). T. Richter však zastává názor, že právo zástavního věřitele podle § 1354 odst. 2 NOZ není zadržovacím právem, byť připouští možnost, že se prosadí opačný výklad.¹³⁰

Další problém nastane, pokud pojistitel vyplatí pojistné plnění zástavnímu věřiteli zajištěnému zástavním právem k pohledávce v souladu s § 1336 NOZ. Zadržovací právo podle § 1354 odst. 2 NOZ, pokud skutečně jde o zadržovací právo, tak nevznikne. S ohledem na nejistotu ohledně

¹²⁷ FIALA, J. in ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J., VYCHOPENĚ, M., WINTEROVÁ, A., ČÁP, Z., THÖNDEL, A. a kol. *Občanský zákoník. Komentář Svazek III.* 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. S. 1004-1006. ISBN 978-80-7478-546-7.

¹²⁸ RICHTER, T. in SPÁČIL, J. a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474). Komentář.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. S. 1112. ISBN 978-80-7400-499-5.

¹²⁹ FIALA, J. in ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J., VYCHOPENĚ, M., WINTEROVÁ, A., ČÁP, Z., THÖNDEL, A. a kol. *Občanský zákoník. Komentář Svazek III.* 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. S. 1004-1006. ISBN 978-80-7478-546-7.

¹³⁰ RICHTER, T. in SPÁČIL, J. a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474). Komentář.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. S. 1112. ISBN 978-80-7400-499-5.

výkladu § 1354 NOZ lze věřiteli se zástavním právem k pojištěné nemovitosti doporučit, aby požadoval zřízení zákazu zřízení zástavního práva k pohledávkám z pojistné smlouvy. Naopak věřitel se zástavním právem k pohledávkám z pojistné smlouvy by měl zajistit existenci zákazu zřídit zástavní právo k pojištěné věci.

Zástavní věřitel musí v každém případě dbát na to, aby poskytovatel zajištění řádně a včas hradil pojistné. v krajním případě může zástavní věřitel splatné pojistné po určitou dobu hradit sám podle § 2784 NOZ.

Alternativně ke zřízení zástavního práva k pohledávce na zaplacení pojistného plnění a postupu podle § 1354 NOZ lze využít § 2768 odst. 1 NOZ, který umožňuje v pojistné smlouvě ujednat, že pojistné plnění bude poskytnuto ve prospěch třetí osoby. Ta s tím musí vyslovit souhlas, a to buď přímo v pojistné smlouvě anebo nejpozději při uplatnění práva na pojistné plnění.¹³¹ Tento postup lze doporučit, pouze pokud k pojištěné zástavě bude existovat zákaz zřízení zástavního práva, neboť věřitel spoléhající na § 2768 odst. 1 NOZ by pojistné plnění obdržel, pouze pokud by právo na plnění neuplatnil jiný věřitel, v jehož prospěch by bylo zřízeno zástavní právo k předmětu pojištění podle § 1354 odst. 1 NOZ.

5.2.2.1. *Pojistka*

Významným je dále posouzení právní povahy pojistky (§ 2775 a následující NOZ). Ustanovení § 2776 NOZ stanoví, že „*Zakládá-li smlouva povinnost předložit pojistku k uplatnění práva na pojistné plnění, může pojistitel požadovat, aby se původní pojistka před vydáním druhopisu umožila.*“ Z tohoto ustanovení není zřejmé, zda pojistka naplňuje definiční znaky cenného papíru. Ustanovení § 514 NOZ stanoví, že cenný papír je listina, bez které nelze právo s ní spojené uplatnit ani převést. Ustanovení § 2776 NOZ však hovoří pouze o povinnosti pojistku předložit k uplatnění práva z ní, nikoliv nezbytně k jeho převodu.

Podle rozsudků Nejvyšší soud Československé republiky ze dne 14. září 1920, sp. zn. Rv i 372/20¹³², a ze dne 14. února 1939, sp. zn. Rv i 114/38¹³³, bylo podle zákona č. 946/1811 ř. z., obecný

¹³¹ HAAS, K. in ŠVESTKA, J., DVORÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář Svazek VI.* 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. S. 461-464. ISBN 978-80-7478-630-3.

¹³² Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 14. září 1920, sp. zn. Rv i 372/20. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer, a.s. [cit. 22. 2. 2015].

¹³³ Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 14. února 1939, sp. zn. Rv i 114/38. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer, a.s. [cit. 22. 2. 2015].

občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „**obecný občanský zákoník**“)¹³⁴ za určitých podmínek (například pokud se nevyžadoval ničí souhlas k jejímu převodu) možné pojistku za cenný papír považovat. V materiálech týkajících se koncepce připravovaného nového občanského zákoníku z roku 1996 se s pojistkou jako cenným papírem výslovně počítalo.¹³⁵ Vzhledem k nejistotě ohledně právní povahy pojistky nelze doporučit zastavovat ji jako cenný papír, protože pokud by o cenný papír nešlo, zajištění by nevzniklo. Na druhou stranu je do zástavní smlouvy k pohledávce na pojistné plnění vhodné sjednat povinnost poskytovatele zajištění neumožnit vydání pojistky, popřípadě zákaz zastavit ji jako cenný papír, neboť by tím mohlo být narušeno uspokojení zástavního věřitele.

5.2.3. *Pohledávky z bankovních účtů*

Nový občanský zákoník přinesl oproti dřívější úpravě dvě zásadní změny v oblasti zastavení pohledávek z bankovních účtů. V případě, že zástavní věřitel ze zástavy pohledávek z bankovního účtu je současně bankou vedoucí účet, tak podle § 1335 odst. 1 věta druhá NOZ zastavená pohledávka a zajištěný dluh nezaniknou splnutím podle § 1993 a následující NOZ. Dosud o tom, zda v takovém případě může dojít ke splnutí, panovaly pochybnosti. Zavedení výslovné úpravy je proto reakcí na připomínky z bankovního sektoru.¹³⁶

Nové zvláštní pravidlo § 1339 NOZ o tom, že banka na příkaz zástavního věřitele vyplatí zůstatek na zastaveném bankovním účtu do výše zajištěného dluhu, pokud je bance oznámena výše a splatnost zajištěného dluhu, je nutné vykládat tak, že banka je oprávněna příkaz zástavního věřitele provést až po splatnosti zajištěného dluhu. Ustanovení § 1339 NOZ je speciálním ve vztahu k § 2664 NOZ a současně se na postup podle něj neuplatní obecná ustanovení o výkonu zástavního práva podle § 1359 a následující NOZ.¹³⁷

Ustanovení § 1339 NOZ vyžaduje pouhé oznámení jistých skutečností o zástavním právu, nikoliv prokázání jeho existence. Lze však předpokládat, že aby bylo zástavní právo vůči bance vedoucí účet vůbec účinné, musí jí být buď prokázáno ze strany zástavního věřitele, nebo oznámeno

¹³⁴ Zákon č. 946/1811 ř. z., obecný občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer, a.s. [cit. 22. 2. 2015].

¹³⁵ VÁCHA, P. Některé úvahy nad částí pátou „Cenné papíry“ návrhu osnovy nového občanského zákoníku. *Bulletin advokacie*. 1998, roč. 8 čís. 2. S. 30. ISSN 1210-6348.

¹³⁶ Aktualizovaná důvodová zpráva k novému občanskému zákoníku. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer, a.s. [cit. 22. 2. 2015].

¹³⁷ RICHTER, T. in SPÁČIL, J. a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. S. 1100-1101. ISBN 978-80-7400-499-5.

zástavním dlužníkem (§ 1335 odst. 2 NOZ).¹³⁸ Postup podle § 1335 odst. 2 NOZ je tedy předpokladem aplikace § 1339 NOZ. Ustanovení § 1339 NOZ vychází z § 710 odst. 2 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů¹³⁹ (dále jen „**obchodní zákoník**“ nebo „**ObchZ**“), podle kterého však bylo nutné dát agentovi pro zajištění buď podpisová práva k účtu, nebo ho změnou smlouvy o účtu učinit osobou s dispozičním oprávněním, přičemž režim výkonu dispozičních práv agenta pro zajištění blíže upravovala zástavní smlouva.^{140 141}

5.3. Věci nemovité

Zástavní právo k věcem nemovitým zapisovaným do katastru nemovitostí vzniká zápisem do katastru nemovitostí (§ 1316 NOZ), ke kterému dojde zpětně ke dni podání návrhu na vklad zástavního práva (§ 10 KatZ). Zástavní právo k věcem nemovitým nezapisovaným do katastru nemovitostí vzniká zápisem do rejstříku zástav (§ 1319 odst. 2 NOZ). Zásadní změnou obsaženou v novém občanském zákoníku s významnými přesahy do problematiky věcněprávního zajištění je prosazení zásady *superficies solo cedit* (§ 506 odst. 1 NOZ). Stavba na pozemku je tak nově buď součástí pozemku, nebo práva stavby (§ 1240 a následující NOZ). Tím, že právo stavby lze zřídit i k již existující stavbě (§ 1240 odst. 1 věta druhá NOZ) a tím ji fakticky vydělit z pozemku, lze prostřednictvím práva stavby dosáhnout obdobného stavu jako za účinnosti starého občanského zákoníku, tedy, že pozemek a právo stavby, jehož je stavba součástí, jsou samostatnými věcmi, které lze odděleně zastavit.

5.3.1. Uvolnění a záměna zástavního práva

Nový občanský zákoník přinesl dva staronové instituty, a to uvolnění zástavy (§ 1380 a následující NOZ) a záměnu zástavního práva (§ 1385 a následující NOZ).

Uvolnění (zapravení) zástavního práva umožňuje při zániku zástavního práva, které ještě nebylo vymazáno z veřejného seznamu, zástavní právo spojit s novým dluhem (§ 1380 NOZ). Uvolnění zástavního práva vychází z § 469 obecného občanského zákoníku a podle aktualizované

¹³⁸ FIALA, J. in ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J., VYCHOPEŇ, M., WINTEROVÁ, A., ČÁP, Z., THÖNDEL, A. a kol. *Občanský zákoník. Komentář Svazek III.* 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. S. 975. ISBN 978-80-7478-546-7.

¹³⁹ Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer, a.s. [cit. 22. 2. 2015].

¹⁴⁰ PLÍVA, S. in ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář.* 13. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010. S. 1314 – 1316. ISBN 978-80-7400-354-7.

¹⁴¹ LIŠKA, P. K některým otázkám smlouvy o běžném účtu podle obchodního zákoníku. *Právní rozhledy.* 2006, roč. 14, č. 17. S. 613-614. ISSN 1210-6410.

důvodové zprávy k novému občanskému zákoníku¹⁴² přináší praktické a osvědčené řešení tím, že odstraňuje nutnost zástavní právo pro nově zajištěný dluh znovu zapisovat.¹⁴³ I po spojení uvolněného zástavního práva s novým dluhem si toto zástavní právo zachovává své původní pořadí, což je ke škodě všem juniorním zástavním věřitelům. P. Čech upozorňuje, že podle prvorepublikové judikatury navíc bylo možné zástavní právo průběžně doplňovat po jeho dílčím uvolnění splacením části zajištěného dluhu (tzv. částečné zapravení).¹⁴⁴ Lze proto doporučit využít institutu zákazu uvolnění (§ 1384 NOZ) inspirovaného § 495a obecného občanského zákoníku.¹⁴⁵ Zákaz se do katastru nemovitostí zapíše jako poznámka (§ 23 odst. 1 písm. y) KatZ).

Konverze (záměna) zástavního práva umožňuje, aby staré zástavní právo bylo v původním pořadí nahrazeno novým zástavním právem zajišťujícím nový dluh.¹⁴⁶ Nepříznivý dopad pro juniorní věřitele je obdobný jako u institutu uvolnění. Právo konverze zástavního práva je tedy vhodné smluvně vyloučit a zapsat příslušnou poznámku do katastru nemovitostí (§ 1388 NOZ a § 23 odst. 1 písm. z) KatZ). Na rozdíl od zákazu podle § 1384 NOZ je zákaz konverze možné učinit obecně a nikoliv jen ve prospěch konkrétního zástavního věřitele.¹⁴⁷

T. Richter vznáší otázku, zda se juniorní věřitelé mohou před instituty uvolnění zástavy a konverze zástavního práva bránit pomocí institutu zákazu zřízení dalšího zástavního práva (§ 1309 odst. 2 NOZ).¹⁴⁸ Lze se domnívat, že ujednání o zákazu zřídit další zástavní právo zabrání provedení konverze, při které dochází ke vzniku nového zástavního práva. Naopak u uvolnění původní zástavní právo trvá, a proto institutu uvolnění lze využít i při existenci zákazu zřízení zástavního práva. Zákonodárci lze vytknout, že přes proklamovanou snahu chránit slabší strany těmito instituty nepřiměřeně poškozuje juniorní zástavní věřitele. Vhodnější by bylo provedení konverze nebo uvolnění zástavního práva umožnit pouze pokud by s tím vyslovili souhlas všichni zajištění věřitelé v dalším pořadí. To pro uvolnění i konverzi ostatně platí v případě, že zástavní právo vzniklo před nabytím účinnosti nového občanského zákoníku (§ 3068 NOZ).

¹⁴² Aktualizovaná důvodová zpráva k novému občanskému zákoníku. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer, a.s. [cit. 22. 2. 2015].

¹⁴³ FIALA, J. in ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J., VYCHOPEŇ, M., WINTEROVÁ, A., ČÁP, Z., THÖNDEL, A. a kol. *Občanský zákoník. Komentář Svazek III*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. S. 1052-1053. ISBN 978-80-7478-546-7.

¹⁴⁴ ČECH, P. Jak se změní zástavní právo k nemovitostem. *Právní rádce*. 2013, roč. 21, č. 3. S. 8-9. ISSN 1210-4817.

¹⁴⁵ RICHTER, T. in SPÁČIL, J. a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. S. 1137. ISBN 978-80-7400-499-5.

¹⁴⁶ ČECH, P. Jak se změní zástavní právo k nemovitostem. *Právní rádce*. 2013, roč. 21, č. 3. S. 8-9. ISSN 1210-4817.

¹⁴⁷ RICHTER, T. in SPÁČIL, J. a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. S. 1136. ISBN 978-80-7400-499-5.

¹⁴⁸ Tamtéž, s. 1137-1138.

5.4. Podíly v korporacích

Podíl v korporaci je movitou věcí nehmotnou a lze jej zastavit jen na základě smlouvy uzavřené v písemné formě (§ 498 odst. 2 v kombinaci s § 1314 odst. 1 NOZ).¹⁴⁹ Podle § 1322 odst. 1 NOZ a § 48 odst. 1 písm. f) RejstřZ zástavní právo vzniká konstitutivním zápisem do obchodního rejstříku. Ustanovení § 1322 odst. 1 NOZ je *lex specialis* k § 1319 odst. 1 a zápis do rejstříku zástav proto není přípustným modem zástavního práva k podílu, jak spekuluje někteří právní komentátoři.¹⁵⁰ ¹⁵¹ Rejstříkový soud zápis zástavního práva provede ve lhůtě 5 pracovních dnů ode dne podání návrhu (§ 96 odst. 1 RejstřZ).¹⁵²

Nový občanský zákoník výslovně nepřejímá pravidlo obsažené § 117a odst. 1 věta druhá ObchZ o povinnosti úředně ověřit podpisy stran na zástavní smlouvě. Podle § 12 RejstřZ je navrhovatel povinen s návrhem na zápis doložit souhlas osob, které se zapisují v rámci zápisu osoby, přičemž souhlas musí mít formu veřejné listiny nebo písemnou formu s úředně ověřenými podpisy. Jelikož agent pro zajištění je osobou uváděnou v souvislosti se zástavním právem v obchodním rejstříku, je nutné i nadále podpis agenta pro zajištění na zástavní smlouvě úředně ověřit a smlouva musí obsahovat výslovný souhlas agenta pro zajištění se zápisem do obchodního rejstříku.¹⁵³ Lze rovněž doporučit i úřední ověření podpisu poskytovatele zajištění, neboť jeho nutnost lze dovodit z § 32 odst. 3 ZOK, který stanoví, že „*podíl společníka v obchodní korporaci lze zastavit jen za podmínku, za níž ho lze převést*“, v kombinaci s § 209 odst. 2 ZOK vyžadujícím úřední ověření podpisů stran smlouvy o převodu podílu.¹⁵⁴

Podle § 117a odst. 2 věta třetí ObchZ nešlo obchodní podíl zastavit opětovně. Toto pravidlo nový občanský zákoník nepřejímá a podíl v korporaci tedy může být předmětem vícero zástavních práv. U společnosti, která se po 1. lednu 2014 nepodřídila zákonu o obchodních korporacích podle § 777 odst. 5 ZOK se stanoví domněnka, že obsahem společenské smlouvy takové společnosti jsou i ustanovení obchodního zákoníku týkající se práv a povinností společníků (§ 777 odst. 4 ZOK).

¹⁴⁹ RICHTER, T. Zajištění dluhů podle nového občanského zákoníku – zástavní právo. *Obchodněprávní revue*. 2013, roč. 5, č. 9. S. 250. ISSN 1803-6554.

¹⁵⁰ DĚDIČ, J., ŠUK, P. k některým výkladovým otázkám právní úpravy podílu v obchodní korporaci. *Obchodněprávní revue*. 2014, roč. 6, č. 6. S. 170. ISSN 1803-6554.

¹⁵¹ ČECH, P. Co nově (ne)zapsat do obchodního rejstříku?. *Právní rádce*. 2014, roč. 22, č. 3. S. 28. ISSN 1210-4817.

¹⁵² HAMPEL, P., WALDER, I. *Zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. S. 290-292. ISBN 978-80-7478-506-1.

¹⁵³ Tamtéž, s. 43-44.

¹⁵⁴ DĚDIČ, J., ŠUK, P. k některým výkladovým otázkám právní úpravy podílu v obchodní korporaci. *Obchodněprávní revue*. 2014, roč. 6, č. 6. S. 171. ISSN 1803-6554.

Uvedený zákaz zastavit obchodní podíl opětovně je v obchodním zákoníku upraven v oddílu „*Práva a povinnosti společníků*“, a proto po 1. lednu 2014 u společnosti, která se nepodřídí zákonu o obchodních korporacích, lze mít za to, že podíl v ní může být opětovně zastaven, pouze pokud to společenská smlouva výslovně umožní. Předpokladem tohoto závěru je, že pravidlo o možnosti opětovného zastavení podílu v korporaci není kogentní jakožto pravidlo týkající se postavení osob (§ 1 odst. 2 NOZ).

Podle § 32 odst. 3 v kombinaci s § 208 odst. 1 ZOK lze podíl ve společnosti s ručením omezeným zastavit pouze se souhlasem valné hromady, nestanoví-li společenská smlouva jinak (pravidlo se podle § 14 ZOK neuplatní u jednočlenné společnosti).¹⁵⁵ Důsledkem absence souhlasu bude zřejmě neúčinnost zástavní smlouvy až do okamžiku jeho udělení (§ 208 odst. 1 věta druhá ZOK) a nikoliv její neplatnost podle § 48 ZOK. Zástavní právo se tak prosadí dodatečným vyjádřením souhlasu valné hromady.

Ustanovení § 1323 NOZ stanoví, že zástavní věřitel smí vykonávat hlasovací práva spojená se zastaveným podílem, pouze pokud to bylo ujednáno. Zahnutím takového ujednání do zástavní smlouvy se agent pro zajištění stává vlivnou osobou podle 71 odst. 1 ZOK a může být, za splnění dalších podmínek, povinen k náhradě újmy společnosti (§ 71 odst. 1 ZOK) a jejím společníkům (§ 71 odst. 2 ZOK) a bude ručit věřitelům společnosti za dluhy, jejichž uspokojení bylo zmařeno v důsledku ovlivnění (§ 71 odst. 3 ZOK). Nic nebrání dohodě, podle které bude výkon hlasovacích práv zástavním věřitelem podmiňovat nastoupením určitých právních skutečností.¹⁵⁶ Vhodným kompromisem mezi omezením odpovědnosti agenta pro zajištění a efektivní správou zajištění je tedy ujednání o tom, že právo vykonávat hlasovací práva přejde z poskytovatele zajištění na agenta pro zajištění poté, co dojde k případu porušení podle úvěrové smlouvy (respektive k zesplatnění zajištěného dluhu v důsledku akcelerace).

5.4.1. Výkon zástavního práva k podílu v korporaci

Ustanovení § 1325 NOZ zavádí dvě velmi problematická pravidla o výkonu zástavního práva k podílu v korporaci. Za prvé, § 1325 věta první NOZ stanoví povinnost zástavního věřitele oznámit

¹⁵⁵ POKORNÁ, J. in LASÁK, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z., DOLEŽIL, T. a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář. I. díl.* 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. S. 1071-1072. ISBN 978-80-7478-537-5.

¹⁵⁶ FIALA, J. in ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J., VYCHOPEN, M., WINTEROVÁ, A., ČÁP, Z., THONDEL, A. a kol. *Občanský zákoník. Komentář Svazek III.* 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. S. 942. ISBN 978-80-7478-546-7.

výkon zástavního práva všem společníkům. U společností s ručením omezeným s rozptýlenou vlastnickou strukturou může tato povinnost představovat „nepřekonatelnou překážku realizace zástavního práva“¹⁵⁷. Za druhé, § 1325 věta druhá NOZ stanoví, že zástavní věřitel musí umožnit společníkům korporace uplatnit při zpeněžení podílu jejich předkupní právo. Ve společnosti s ručením omezeným mají podle § 209 odst. 3 věta druhá v kombinaci s § 213 odst. 1 věta druhá ZOK všichni společníci předkupní právo k podílu při realizaci zástavního práva. Tím dochází ke snížení likvidity a potažmo i hodnoty podílu ve společnosti s ručením omezeným jako předmětu zástavního práva.¹⁵⁸ Na předkupní právo lze zřejmě pomocně aplikovat ustanovení o předkupním právu jako vedlejším ujednání při kupní smlouvě v § 2140 a následující NOZ.¹⁵⁹ ¹⁶⁰ Jelikož podíl je věcí movitou, předkupní právo společníka k podílu zanikne, pokud nebude uplatněno do osmi dnů po nabídce (§ 2148 odst. 1 NOZ). Lhůtu je však vhodné před zřízením zástavního práva samostatně upravit ve společenské smlouvě a následně i ve smlouvě zástavní.

Nový občanský zákoník dále obsahuje zvláštní ustanovení o výkonu zástavního práva k podílu v korporaci. Po neúspěšném pokusu o zpeněžení lze buď postupovat podle § 1326 věta první NOZ, kdy po neúspěšném pokusu o zpeněžení zástavní věřitel nabude podíl (jde o zvláštní ustanovení ve vztahu k obecnému režimu propadné zástavy připuštěného za podmínek podle § 1315 odst. 2 písm. b) NOZ)¹⁶¹, anebo podle § 1326 věta druhá a § 1327 odst. 1 NOZ, kdy po neúspěšném zpeněžení zástavní věřitel nabývá společnická práva a může se domáhat, aby na něj byl podíl převeden za obvyklých obchodních podmínek. Výše popsané postupy se navzájem vylučují a je tedy nutné v zástavní smlouvě zvolit pouze jeden z nich. Ani jedna z variant však není v syndikovaném úvěrovém financování příliš využitelná, neboť pro zástavního věřitele bude výhodnější buď nabýt podíl okamžitě (§ 1315 odst. 2 písm. b) NOZ) bez ztráty času a nákladů souvisejících s neúspěšným pokusem o zpeněžení, anebo ho po zjištění, že na trhu o podíl není zájem, nebude chtít nabýt vůbec.¹⁶²

¹⁵⁷ Tamtéž, s. 945-747.

¹⁵⁸ RICHTER, T. in SPÁČIL, J. a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. S. 1085-1086. ISBN 978-80-7400-499-5.

¹⁵⁹ Tamtéž, s. 1085-1086.

¹⁶⁰ FIALA, J. in ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J., VYCHOPEŇ, M., WINTEROVÁ, A., ČÁP, Z., THÖNDEL, A. a kol. *Občanský zákoník. Komentář Svazek III*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. S. 945-947. ISBN 978-80-7478-546-7.

¹⁶¹ MYŠÁKOVÁ, P., PAVLŮ, R. Propadná zástava v novém občanském zákoníku. *Rekodifikace & Praxe*. 2013, roč. 1, č. 4. S. 4-6. ISSN 1805-6822.

¹⁶² RICHTER, T. in SPÁČIL, J. a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. S. 1087. ISBN 978-80-7400-499-5.

5.5. Akcie, zaknihované akcie a kmenové listy

Kmenový list je cenným papírem na řad (§ 137 odst. 3 ZOK), akcie je zpravidla cenným papírem na řad (§ 263 odst. 1 a 2 ZOK) a zaknihovaná akcie je zaknihovaným cenným papírem na řad nebo na majitele (§ 263 odst. 1 ZOK), a to i když se obecně forma cenného papíru v novém občanském zákoníku nerozlišuje.¹⁶³ V syndikovaném úvěrovém financování je zpravidla výhradně modem zástavního práva k cennému papíru jeho odevzdání zástavnímu věřiteli a připojení zástavního rubopisu (§ 1328 odst. 1 a 2 NOZ).¹⁶⁴ V tomto případě se nestanoví povinnost uzavřít zástavní smlouvu v písemné formě, přesto kvůli právní jistotě stran nelze kontraktaci v ústní formě doporučit. Modem zástavního práva k zaknihovaným akciím je zápis v příslušné evidenci zaknihovaných cenných papírů (§ 1331 odst. 1 NOZ).

Ustanovení § 1320 odst. 2 NOZ stanoví, že je-li podíl představován cenným papírem, je způsobilou zástavou jen tento cenný papír. Ustanovení obsahuje technickou chybu, neboť se bezesporu má vztahovat i na zaknihované cenné papíry, to však lze překlenout výkladovým pravidlem podle § 525 odst. 2 NOZ.¹⁶⁵ Není zřejmé, zda lze ze zákonné formulace „je způsobilou zástavou jen tento cenný papír“ dovozovat, že, ledaže to vylučuje jejich povaha nebo ustanovení § 1328 až 1334 NOZ, ustanovení § 1320 odst. 1 a § 1321 až 1327 NOZ se vztáhnou i na podíly představované cennými papíry nebo zaknihovanými cennými papíry. V. Ježek bez uvedení právní argumentace tvrdí, že nikoliv a T. Richter se k tomuto názoru též přiklání s tím, že podle něj „právní úprava zástavního práva k podílu v korporaci obsahuje pravidla, jejichž aplikace není slučitelná s principy integrity cenných papírů (zaknihovaných cenných papírů) a obchodování s nimi“.¹⁶⁶ Tento závěr je problematický zejména proto, že by se pravidlo § 1321 NOZ o nicotnosti smlouvy, kterou korporace přijímá do zástavy vlastní podíly, neuplatnilo pro společnost s ručením omezeným, jež vydala kmenové listy. Naproti tomu povinnost oznamovat výkon zástavního práva všem společníkům normovaná v § 1326 NOZ by mohla působit značně problematičtě při výkonu zástavního práva k akciím, zaknihovaným akciím a kmenovým listům u společností s větším počtem společníků.

¹⁶³ VYBÍRAL, P. in LASÁK, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z., DOLEŽIL, T. a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář. I. díl.* 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. S. 1367-1371. ISBN 978-80-7478-537-5.

¹⁶⁴ RICHTER, T. Zajištění dluhů podle nového občanského zákoníku – zástavní právo. *Obchodněprávní revue*. 2013, roč. 5, č. 9. S. 249-250. ISSN 1803-6554.

¹⁶⁵ FIALA, J. in ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J., VYCHOPEŇ, M., WINTEROVÁ, A., ČÁP, Z., THÖNDEL, A. a kol. *Občanský zákoník. Komentář Svazek III.* 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. S. 938-939. ISBN 978-80-7478-546-7.

¹⁶⁶ JEŽEK, V. in MAREK, R., JEŽEK, V. *Cenné papíry v novém občanském zákoníku.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. S. 196. ISBN 978-80-7400-466-7.

Východiskem z této situace je, že ustanovení o zastavení cenných papírů a zaknihovaných cenných papírů je nutné chápat jako speciální, avšak nikoliv komplexní úpravu ve vztahu k ustanovením o zastavení podílů. Proto přinejmenším § 1321 NOZ se na zástavu cenných papírů a zaknihovaných cenných papírů vztáhne.

Vždy je nutné zkoumat, zda převoditelnost akcií nebo zaknihovaných akcií neomezuje stanovy společnosti (§ 270 a § 275 odst. 1 ZOK). V odborné literatuře byly vyjádřeny pochybnosti o tom, zda lze omezit převoditelnost zaknihovaných akcií na majitele.^{167 168} Lze souhlasit se závěry P. Vybírala o tom, že s ohledem na formulaci § 275 odst. 1 věta druhá ZOK je vhodné spor o připuštění možnosti ve stanovách akciové společnosti omezit převoditelnost zaknihovaných akcií (bez ohledu na jejich formu, bude-li ji u zaknihovaných akcií vůbec možné rozlišovat) řešit ve prospěch úpravy zaknihovaných akcií.¹⁶⁹ Bylo by však vhodné, aby zákonodárce novelou zákona o obchodních korporacích vyjasnil, zda se u zaknihovaných akcií skutečně má rozlišovat jejich forma a jestli i zaknihované akcie na majitele mohou být omezeně převoditelné.

Nepřejímá se pravidlo podle § 39 odst. 2 zákona č. 591/1992 Sb., o cenných papírech, ve znění pozdějších předpisů¹⁷⁰ o zákazu vícenásobného zastavení cenných papírů. Pro cenné papíry tato změna není podstatná, neboť agent pro zajištění bude mít akcie či kmenové listy u sebe a zřízení dalšího zástavního práva tak s ohledem na modus zástavního práva nebude představovat riziko. U zaknihovaných cenných papírů lze doporučit ujednání o pozastavení výkonu práva vlastníka nakládat s investičním nástrojem podle § 97 zákona č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, ve znění pozdějších předpisů¹⁷¹ (dále jen „**zákon o podnikání na kapitálovém trhu**“ nebo „**ZPKT**“), které je širší, než prostý zákaz zřízení zástavního práva, neboť znemožňuje jakékoli dispozice se zaknihovaným cenným papírem.¹⁷²

¹⁶⁷ ČECH, P. Akcie po rekonstrukci. *Právní rádce*. 2013, roč. 20, č. 10. S. 34-37. ISSN 4817-0000.

¹⁶⁸ ČECH, P., HAVEL, B. Akcie ve víru rekonstrukce aneb nevtělené, zaknihované a kusové akcie v návrhu zákona o obchodních korporacích. *Obchodněprávní revue*. 2011, roč. 3, č. 10. S. 294-302. ISSN 1803-6554.

¹⁶⁹ VYBÍRAL, P. in LASÁK, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z., DOLEŽIL, T. a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář. I. díl*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. S. 1367-1371. ISBN 978-80-7478-537-5.

¹⁷⁰ Zákon č. 591/1992 Sb., o cenných papírech, ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer, a.s. [cit. 22. 2. 2015].

¹⁷¹ Zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer, a.s. [cit. 22. 2. 2015].

¹⁷² JEŽEK, V. in MAREK, R., JEŽEK, V. *Cenné papíry v novém občanském zákoníku*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. S. 174. ISBN 978-80-7400-466-7.

5.6. Závod a jiné věci hromadné

Ustanovení § 501 NOZ vymezuje věc hromadnou (latinsky, *universitas rerum distantium*; anglicky, *global asset*) jako (i) soubor věcí, které (ii) vlastní táž osoba, (iii) jsou považovány za jeden předmět a (iv) nesou společné označení. Z podmínky ad. (i) vyplývá, že musí jít o samostatné věci, které mohou mít hmotnou i nehmotnou povahu.¹⁷³ Podmínky ad. (iii) a (iv) je nutné chápat objektivně, tedy nikoliv pouze s ohledem na praxi a názor dotčených subjektů. Mezi jednotlivými věcmi musí existovat sounáležitost a nesmí tak jít o celek nesourodý či náhodně vzniklý.¹⁷⁴

Podle rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 20. ledna 2011, sp. zn. 21 Cdo 3757/2009¹⁷⁵, lze za věc hromadnou považovat sklad zboží. Ve svém rozhodnutí ze dne 6. srpna 1924, sp. zn. Rv i 1139/24¹⁷⁶, Nejvyšší soud Československé republiky za věc hromadnou označil hotelové stříbro nesoucí značku hotelu. Konečně pak podle rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28. února 2006, sp. zn. 33 Odo 447/2004¹⁷⁷, je věcí hromadnou i soubor jednotlivých dílů nábytku, nelze-li jeho jednotlivé díly odstranit, aniž by došlo k narušení jednoty celku. Pro syndikované úvěrové financování jsou nejdůležitějšími představiteli věcí hromadných zásoby a obchodní závod (§ 502 NOZ), který za zákonnou věc hromadnou výslovně označuje i aktualizovaná důvodová zpráva k novému občanskému zákoníku¹⁷⁸. Zástavní smlouva k věci hromadné vyžaduje formu veřejné listiny (§ 1314 odst. 2 písm. a) NOZ) a zástavní právo vzniká zápisem do rejstříku zástav (§ 1319 odst. 2 NOZ).

Ustanovení § 190 odst. 2 písm. i) a § 421 odst. 2 písm. m) ZOK pro společnost s ručením omezeným a akciovou společnost stanoví, že souhlas valné hromady se vyžaduje ke „*schválení převodu nebo zastavení závodu nebo takové jeho části, která by znamenala podstatnou změnu dosavadní struktury závodu nebo podstatnou změnu v předmětu podnikání nebo činnosti společnosti*“. Obě ustanovení obsahují jazykovou chybu, neboť sousloví „*která by znamenala*“ nemají kvalifikovat „*část závodu*“ (ta sama o sobě žádnou podstatnou změnu znamenat nemůže), ale

¹⁷³ KINDL, T. in ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář Svazek I*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. S. 1182-1183. ISBN 978-80-7478-370-8.

¹⁷⁴ Tamtéž, s. 1182-1183.

¹⁷⁵ Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 20. ledna 2011, sp. zn. 21 Cdo 3757/2009. In: Rozhodnutí a stanoviska Nejvyšší soud České republiky [informační systém]. Nejvyšší soud České republiky [cit. 22. 2. 2015]. Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>.

¹⁷⁶ Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 6. srpna 1924, sp. zn. Rv i 1139/24. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer, a.s. [cit. 22. 2. 2015].

¹⁷⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28. února 2006, sp. zn. 33 Odo 447/2004. In: Rozhodnutí a stanoviska Nejvyšší soud České republiky [informační systém]. Nejvyšší soud České republiky [cit. 22. 2. 2015]. Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>.

¹⁷⁸ Aktualizovaná důvodová zpráva k novému občanskému zákoníku. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer, a.s. [cit. 22. 2. 2015].

„převod nebo zastavení části závodu“. Ustanovení tedy nutno vykládat jako by zněla, že souhlasu valné hromady je třeba ke „schválení převodu nebo zastavení závodu nebo takové jeho části, jehož převod nebo zastavení by znamenalo podstatnou změnu dosavadní struktury závodu nebo podstatnou změnu v předmětu podnikání nebo činnosti společnosti“.

Souhlas se nevyžaduje k zastavení jakékoliv části závodu, nýbrž k jeho „funkčně substantivní části“¹⁷⁹. Dále se tedy uplatní judikatorní závěry k obchodnímu zákoníku vyjádřené v rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27. ledna 2009, sp. zn. 29 Odo 1060/2006¹⁸⁰, o tom, že souhlas valné hromady společnosti se vyžaduje pouze k zastavení části závodu, pokud se toto dotýká zásadních otázek kapitálové, majetkové, ale i organizační struktury společnosti. Podstatnou částí závodu tedy nutno chápat část jmění, které tvoří samostatnou organizační složku.¹⁸¹

Institut zástavy závodu je do jisté míry obdobou institutu plovoucí zástavy (anglicky, *floating charge*) existujícího v anglosaské právní kultuře. Plovoucí zástava umožňuje zástavci nakládat s předmětem zajištění v rámci svého běžného obchodního styku s tím, že zástavní právo vzniká a zaniká podle toho, jak se aktiva stávají, respektive opouští soubor věcí tvořící předmět zajištění. Dojde-li na realizaci zástavního práva, soubor věcí „krystalizuje“ a změní se na pevnou zástavu (anglicky, *fixed charge*), tedy zajištění k pevně vymezenému souboru jednotlivých věcí.¹⁸² Základní funkcí institutu věci hromadné je usnadnění právního styku, což je nutné chápat jako východisko teleologického výkladu.¹⁸³

V českém právu princip plovoucí zástavy normuje § 1347 NOZ, podle kterého se zástavní právo k věci hromadné vztahuje na jednotlivé věci ji tvořící. Toto ustanovení upravuje dále klíčovou otázku vzniku a zániku zástavního práva, a to tak, že zástavní právo k věcem tvořícím součást zastavené věci hromadné vzniká jejich přibytím a zaniká jejich odloučením od věci hromadné. V širších souvislostech obecné úpravy zástavního práva tak je § 1319 odst. 2 NOZ (vznik zástavního práva k věci hromadné) *lex specialis* ve vztahu k § 1316 (vznik zástavního práva k věcem zapsaným ve veřejném seznamu). Rozumným výkladem lze dospět k závěru, že zástavní právo k jednotlivé věci

¹⁷⁹ ELIÁŠ, K., HAVEL, B., BEZOUŠKA, P. *Průvodce rekodifikací - § 190 zákona o obchodních korporacích*. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer, a.s. [cit. 22. 2. 2015].

¹⁸⁰ Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27. ledna 2009, sp. zn. 29 Odo 1060/2006. In: Rozhodnutí a stanoviska Nejvyšší soud České republiky [informační systém]. Nejvyšší soud České republiky [cit. 22. 2. 2015]. Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>.

¹⁸¹ ŠUK, P. in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. S. 365-366. ISBN 978-80-7400-480-3.

¹⁸² FULLER, G. *Corporate Borrowing: Law and Practice*. 4. vydání. Bristol: Jordan Publishing Limited, 2009. S. 89. ISBN 978-1-84661-152-0.

¹⁸³ KINDL, T. in ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář Svazek I*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. S. 1182-1183. ISBN 978-80-7478-370-8.

zaniká, pouze pokud byla od věci hromadné odloučena v rámci běžného obchodního styku při podnikání zcizitele, jak normuje § 1377 odst. 3 písm. b) NOZ.¹⁸⁴

Pro praxi je zcela zásadní otázka materiální publicity veřejných seznamů vyjádřená v § 984 odst. 1 NOZ ve vztahu k věcem tvořícím součást zastavené věci hromadné, které jsou předmětem evidence ve veřejném seznamu. Z příslušného veřejného seznamu totiž nemusí být zástavní právo k věci hromadné patrné. To však nemůže být k tíži těm, kteří nabydou věcné právo k takovým věcem za úplaty, v dobré víře a od osoby k tomu oprávněné podle zapsaného stavu.¹⁸⁵ Z důvodu ochrany integrity a pořadí zástavního práva k věci hromadné je proto vhodné provést deklaratorní zápis zástavního práva k věci hromadné i v rámci evidencí věcí tvořících součást zastavené věci hromadné. Tento postup není v České republice dosud běžný a lze se setkat s názorem orgánů veřejné moci, že takový zápis provést nelze.

Nejsilnější zákonnou oporu pro zápis zástavního práva k věcem tvořícím součást zastaveného závodu lze nalézt v § 11 odst. 1 písm. d) KatZ, podle kterého lze vkladem zapsat, mimo jiné, i pouhé uznání existence zástavního práva. Podle stanoviska Českého úřadu zeměměřičského a katastrálního ze dne 8. července 2014¹⁸⁶ zapíše katastry nemovitostí zástavní právo k závodu, jehož součástí jsou věci nemovité, vkladem s deklaratorními účinky na základě souhlasného prohlášení podle § 66 odst. 1 písm. a) KatV. Obdobně podle stanoviska Úřadu průmyslového vlastnictví ze dne 4. září 2014¹⁸⁷ lze zapsat na základě odůvodněné a doložené žádosti do rejstříku u příslušného předmětu průmyslového vlastnictví údaj o existenci zástavního práva k věci hromadné, ke které tento předmět náleží, a to jako jinou rozhodnou skutečnost. Jediný související právní předpis, který upravuje deklaratorní zápis o zastavení věci hromadné je § 48 odst. 1 písm. f) RejstřZ ve vztahu k obchodním korporacím, k jejichž závodu bylo zřízeno zástavní právo.

Dalším benefitem deklaratorních zápisů je jasnější představa zástavního věřitele o obsahu závodu. V tomto směru je největším rizikem to, že součástí obchodního závodu přestává být jmění, které z vůle poskytovatele zajištění přestane sloužit k provozování jeho činnosti (§ 502 NOZ). Rozsah zajištění je tedy spoluurčen vůlí zástavního dlužníka.

¹⁸⁴ RICHTER, T. in SPÁČIL, J. a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. S. 1131-1133. ISBN 978-80-7400-499-5.

¹⁸⁵ RICHTER, T. Zajištění dluhů podle nového občanského zákoníku – zástavní právo. *Obchodněprávní revue*. 2013, roč. 5, č. 9. S. 249. ISSN 1803-6554.

¹⁸⁶ JANEČEK, B. *Stanovisko Českého úřadu zeměměřičského a katastrálního ze dne 8. července 2014*. Viz příloha č. 2.

¹⁸⁷ ŠVĚDOVÁ, O. *Stanovisko Úřadu průmyslového vlastnictví ze dne 4. září 2014*. Viz příloha č. 3.

Novela insolvenčního zákona provedená zákonem č. 294/2013 Sb.¹⁸⁸ vhodně změnila, i když terminologicky s řadou zjevných chyb, § 291 odst. 1 InsZ upravující přechod práv a povinností při zpeněžení závodu v insolvenční. Podle dřívější úpravy nebyla praxe jednotná v tom, jaké dluhy při zpeněžení podniku přecházejí.¹⁸⁹ Nově platí, že „*Zpeněžením dlužníkovu podniku jedinou smlouvou přecházejí na nabyvatele všechna práva a závazky, na které se prodej vztahuje, včetně práv a povinností vyplývajících z pracovněprávních vztahů k zaměstnancům dlužníkovu podniku, s výjimkou pohledávek proti dlužníku vzniklých do účinnosti smlouvy.*“ Pojmově je nutné pojem podnik chápat jako obchodní závod (§ 502 NOZ) a závazky jako dluhy či povinnosti. Klíčové je, že nabyvatel závodu nepřejímá dluhy vzniklé před účinností smlouvy o převodu závodu, které budou uspokojeny v rámci rozvrhu.¹⁹⁰ Neuplatní se tedy obecné ustanovení § 2175 odst. 1 a § 2177 odst. 1 NOZ, podle kterých koupí závodu přechází veškeré jeho součásti, a to včetně dluhů, o kterých kupující věděl nebo je musel rozumně předpokládat.

5.6.1. Kombinace plovoucího a fixního zajištění

V anglosaské právní kultuře je běžné kombinovat fixní a plovoucí zajištění k zajištění dluhů z jedné úvěrové smlouvy.¹⁹¹ Tato zajišťovací struktura umožňuje ponechat poskytovateli zajištění dostatečnou míru dispozičních oprávnění k oběžným aktivům za současného zachování zajišťovací a uhrazovací funkce zajištění.

Český právní řád umožňuje v § 1348 NOZ sjednat nejprve zástavní právo k vybraným aktivům, které jsou součástí závodu, a poté teprve zastavit závod (v případě opačného postupu by zástavní právo k později zastavovaným součástem závodu podle uvedeného ustanovení nevzniklo). Tato zajišťovací struktura je vhodná především při transakcích, kdy majetek úvěrovaného tvoří několik velmi hodnotných aktiv a dále pak množství oběžného majetku, ke kterému je úvěrovanému vhodné zachovat dispoziční práva v rámci běžného obchodního styku.

¹⁸⁸ Zákon č. 294/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer, a.s. [cit. 22. 2. 2015].

¹⁸⁹ HÁSOVÁ, J. in HÁSOVÁ, J. a kol. *Insolvenční zákon. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. S. 975 – 977. ISBN 978-80-7400-555-8.

¹⁹⁰ Tamtéž, s. 975 – 977.

¹⁹¹ BEALE, H., BRIDGE, M., GULLIFER, L., LOMNICKA, E. *The Law of Security and Title-Based Financing*. 2. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2012. S. 2047. ISBN 978-0-19-960872-0.

Nejvyšší soud České republiky se ve svém rozhodnutí ze dne 30. listopadu 2005, sp. zn. 29 Odo 760/2003¹⁹², zabýval otázkou, zda lze k zajištění jedné a téže pohledávky platně zřídit dvě na sobě nezávislá zástavní práva k jedné nemovitosti (k téže zástavě). Posouzení této otázky je zásadní s ohledem na platnost současné existence zástavního práva k věci hromadné a k některým individuálním věcem, které jsou její součástí, k zajištění dluhů agenta pro zajištění z úvěrové smlouvy. I v takovém případě totiž dvě zástavní práva zajišťující stejný dluh vztahují k částečně se překrývajícím předmětům zajištění. V posuzovaném případě strany sjednaly zástavní právo k nemovitostem, které katastr nemovitostí zapsal s účinky vkladu k 14. květnu 1997 a následně k zajištění totožného dluhu stejného zástavního věřitele bylo sjednáno další zástavní právo, které katastr nemovitostí zapsal vkladem s účinky k 25. únoru 1998. Nejvyšší soud uzavřel, že „*Vznikne-li k zajištění pohledávky zástavního věřitele vkladem do katastru nemovitostí na základě zástavní smlouvy zástavní právo k nemovitostem (zástavě), pak v době, kdy zástavní právo trvá, nemůže takové zástavní právo v identickém rozsahu (tj. k zajištění téže pohledávky téhož zástavního věřitele toutéž zástavou) platně vzniknout znovu.*“ Nejvyšší soud argumentoval srovnáním s vlastnickým právem, tedy, že „*stejně jako nebyl a nemohl být dvoj(či více)násobným vlastníkem nemovitosti její převodce, nemohl se dvoj(či více)násobným vlastníkem této nemovitosti stát nabyvatel, a to bez zřetele k tomu, kolikrát katastrální úřad povolil vklad vlastnického práva k téže nemovitosti pro téhož nabyvatele*“. Nejvyšší soud rovněž podotkl, že neexistuje jediný ekonomický důvod k popsanému vícenásobnému zajištění.

Uvedené judikatorní závěry lze bez dalšího aplikovat i po 1. lednu 2014. Rozumným výkladem by bylo možné uzavřít, že věc hromadná a její individuální součásti nejsou totožnou zástavou, a proto zástavní právo k nim může existovat vedle sebe, a to i když zajišťuje stejný dluh jednoho zástavního věřitele. Tento závěr lze dále podpořit tím, že pro paralelní existenci zástavního práva k individuální věci a věci hromadné existuje jasné ekonomické opodstatnění.

Na druhou stranu pochybnosti vzbuzuje způsob, kterým Nejvyšší soud posoudil důsledky vzdání se zástavního práva z první ze zástavních smluv zástavním věřitelem, ke kterému v daném případě došlo dne 25. května 1998. Nejvyšší soud dovodil, že „*V rozsahu, v němž se předmět zástavy (nemovitosti) podle zástavní smlouvy č. 1 překrýval s předmětem zástavy (nemovitostmi) podle*

¹⁹² Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 30. listopadu 2005, sp. zn. 29 Odo 760/2003. In: Rozhodnutí a stanoviska Nejvyšší soud České republiky [informační systém]. Nejvyšší soud České republiky [cit. 22. 2. 2015]. Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>.

zástavní smlouvy č. 2, tedy od uvedeného data pohledávka zástavního věřitele ze smlouvy o úvěru č. 1 těmito nemovitostmi zajištěna není.“ Tato právní věta by mohla navodit výklad, že zastavené individuální věci, které jsou součástí později zastaveného závodu, nejsou předmětem zástavního práva k závodu, pokud obě tato zástavní práva zajišťují stejný dluh ve prospěch téhož zástavního věřitele. I tato interpretace by ale měla být překonána § 1348 věta druhá NOZ, podle kterého se na případy, kdy zástavní právo k jednotlivé věci vznikne dříve, než byla hromadná věc zastavena, použijí ustanovení o pořadí zástavního práva. Tedy obě zástavní práva by měla existovat vedle sebe a zástavní právo k závodu by podle § 2016 NOZ mělo mít lepší pořadí, nepůjde-li o individuální věci zastavené s časovou prioritou zápisem do veřejného seznamu nebo rejstříku zástav.

6. FINANČNÍ ZAJIŠTĚNÍ

6.1. Výhody finančního zajištění

Pro zajištění poskytované za dluhy ze syndikovaných úvěrových smluv vyplývá z režimu finančního zajištění oproti obecné úpravě řada výhod.

Za prvé, § 17 odst. 1 zákona č. 408/2010 Sb., o finančním zajištění, ve znění pozdějších předpisů¹⁹³ (dále jen „zákon o finančním zajištění“ nebo „FinZaj“) stanoví, že „*Dojde-li k prodlení s plněním zajištěné pohledávky finančního charakteru, nebo nastane-li jiná skutečnost určená ve smlouvě, kterou se sjednává finanční zajištění, nebo dohodnutá v rámci závěrečného vyrovnání, může se příjemce uspokojit způsobem, o němž se dohodl s poskytovatelem*“. Naproti tomu podle § 1359 odst. 1 NOZ se zástavní věřitel může uspokojit ze zástavního práva, pouze pokud se zajištěný dluh stal splatným. K výkonu finančního zajištění se tedy nevyžaduje splatnost zajištěného dluhu, ale postačí, pokud dojde k jakémukoli případu porušení podle smlouvy o úvěru, který nemusí být peněžitý. I když není běžné, že by existoval zájem úvěrového syndikátu vykonávat zajištění před peněžním selháním úvěrovaného, mohou existovat případy, kdy by tento postup vhodný byl.

Za druhé, podle § 366 odst. 1 písm. b) InsZ se zajištěný věřitel může uspokojit z finančního zajištění mimo insolvenční řízení pokud bylo finanční zajištění sjednáno a došlo k jeho perfekci před zahájením insolvenčního řízení.¹⁹⁴ Zajištěný věřitel se tak vyhne povinnosti přihlásit pohledávku (§ 174 odst. 3 InsZ) a k jeho uspokojení z kolaterálu dojde podstatně rychleji a s nižšími náklady.

Za třetí, podle § 1362 odst. 1 NOZ oznámí zástavní věřitel zástavnímu dlužníkovi započetí výkonu zástavního práva. Nelze ani vyloučit výklad, že výkon zástavního práva k akciím, zaknihovaným akciím a kmenovým listům musí být oznámen všem společníkům podle § 1325 věta první NOZ, což může být u společností s širokou akcionářskou strukturou problematické (viz kapitola 5.5). Výkon finančního zajištění není podle § 18 písm. a) FinZaj nutné oznamovat žádné osobě, a tím se výkon pro příjemce zajištění podstatně zjednodušuje.

Za čtvrté, podle § 1364 odst. 1 NOZ může zástavní věřitel zpeněžit zástavu až po uplynutí třiceti dnů ode dne oznámení výkonu zástavního práva zástavnímu dlužníkovi. Jak bylo uvedeno

¹⁹³ Zákon č. 408/2010 Sb., o finančním zajištění, ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer, a.s. [cit. 22. 2. 2015].

¹⁹⁴ ŠMEJKAL, V. in HÁSOVÁ, J. a kol. *Insolvenční zákon. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. S. 1142-1144. ISBN 978-80-7400-555-8.

výše, tak výkon finančního zajištění se nikomu neoznamuje. Proto ani před jeho výkonem nemusí uplynout třicetidenní lhůta od oznámení (§ 18 písm. d) FinZaj). To nejen zrychluje výkon a činí předmět finančního zajištění likvidnějším, ale v důsledku toho se i snižuje pravděpodobnost, že akcie, zaknihovaná akcie nebo kmenový list ztratí na hodnotě v důsledku převodu aktiv z majetku společnosti.

6.2. Podmínky využití finančního zajištění

Aby bylo možné zajištění v režimu zákona o finančním zajištění sjednat, je nutné kumulativně splnit následující požadavky zvláštního charakteru na (i) způsobilost zajištěné pohledávky (respektive dluhu), (ii) způsobilost subjektů a (iii) způsobilost finančního kolaterálu.

- i. **Způsobilost zajištěné pohledávky (respektive dluhu).** Podle § 3 FinZaj slouží finanční zajištění k zajištění pohledávky finančního charakteru. Podle § 2 písm. a) FinZaj se pohledávkou finančního charakteru, mimo jiné, rozumí „*pohledávka ze smluv, jejichž předmětem jsou peněžní prostředky*“. S účinností do 31. prosince 2013 toto ustanovení přitom definovalo pohledávku finančního charakteru jako, mimo jiné, „*pohledávku z obchodů, jejichž předmětem jsou peněžní prostředky*“. Teprve od 1. ledna 2014 je tedy zřejmé, že pohledávkou finančního charakteru je pohledávka úvěvujícího ze smlouvy o úvěru, neboť (i) smlouva o úvěru je smlouvou (dle dřívějšího znění nebylo zřejmé, zda smlouvu o úvěru lze považovat za obchod) a (ii) předmětem smlouvy o úvěru jsou peněžní prostředky.¹⁹⁵
- ii. **Způsobilost poskytovatele a příjemce.** Poskytovatelem nebo příjemcem finančního zajištění může být pouze některá z osob uvedených v § 7 FinZaj. Je-li příjemcem finančního zajištění banka, což v syndikovaném úvěrovém financování platí bez výjimky, poskytovatelem může být jakákoli právnická osoba (§ 7 odst. 1 písm. a) v kombinaci s § 7 odst. 3 písm. a) FinZaj).
- iii. **Způsobilost finančního kolaterálu.** Podmínky způsobilosti věci být finančním kolaterálem vyplývají jednak z § 5 FinZaj a dále potom z § 7 FinZaj, který stanoví požadavky na perfekci finančního zajištění.

¹⁹⁵ JEŽEK, V. in MAREK, R., JEŽEK, V. *Cenné papíry v novém občanském zákoníku*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. S. 170. ISBN 978-80-7400-466-7.

Podle § 5 písm. a) FinZaj může být předmětem finančního zajištění finanční nástroj. Podle § 3 odst. 1 písm. a) ZPKT jsou investičními nástroji investiční cenné papíry, které § 3 odst. 2 ZPKT vymezuje jako cenné papíry, které jsou obchodovatelné na kapitálovém trhu. Cenný papír nemusí být nezbytně v daný okamžik předmětem obchodování na kapitálovém trhu, postačí jeho způsobilost se jím stát.¹⁹⁶ J. Veselá vymezuje finanční trh jako „*souhrn investičních instrumentů a produktů, institucí postupů a vztahů, při nichž dochází k přelévání volných finančních zdrojů mezi přebytkovými a deficitními jednotkami na dobrovolném základě*“.¹⁹⁷ Kapitálový trh nesmí být zaměňován s regulovaným trhem (§ 55 odst. 1 ZPKT).¹⁹⁸ Proto se lze domnívat, že i když podle § 137 odst. 4 ZOK nemůže být kmenový list přijat k obchodování na evropském regulovaném trhu ani na jiném veřejném trhu, je způsobilý být předmětem obchodování na trhu kapitálovém. Z právního hlediska lze považovat „*za obvyklé předpoklady obchodovatelnosti především převoditelnost a zastupitelnost*“.¹⁹⁹ Převoditelnost bude vždy splněna u kmenových listů (§ 137 odst. 2 ZOK) a akcií na majitele (§ 274 odst. 1 ZOK). Naopak převoditelnost lze ve stanovách omezit u akcií na jméno (§ 270 ZOK) a podle výkladu uvedeného v kapitole 5.5 i u zaknihovaných akcií, na které se regulace v zákoně o podnikání na kapitálovém trhu vztahuje ve smyslu § 525 odst. 2 NOZ, byť tento zákon hovoří výslovně jen o cenných papírech. To platí pro zaknihované akcie na majitele i na jméno (§ 275 odst. 1 v kombinaci s § 270 ZOK). Proto akcie na jméno a zaknihované akcie, u kterých stanovy omezují jejich převoditelnost, nesplňují předpoklady obchodovatelnosti na kapitálovém trhu a lze se domnívat, že nemohou být způsobilým finančním kolaterálem.

Podle § 5 odst. 1 písm. d) a e) FinZaj jsou způsobilým finančním kolaterálem i peněžní prostředky připsané na účet v české nebo cizí měně a pohledávky na výplatu peněz. Pravidlo omezující možnost využití některých aktiv jako finančního kolaterálu je obsaženo v § 9 odst. 1 FinZaj, který stanoví, že „*Ke vzniku finančního zajištění je zapotřebí, aby byl finanční kolaterál odevzdán příjemci, připsán na určený účet příjemce nebo poskytnut jiným způsobem, kterým se umožňuje příjemci nebo osobě jednající na jeho účet jej držet nebo jinak*

¹⁹⁶ HUSTÁK Z. in HUSTÁK, Z., ŠOVAR, J., FRANĚK, M., SMUTNÝ, A., CETLOVÁ, K., DOLEŽALOVÁ, D. *Zákon o podnikání na kapitálovém trhu. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. S. 53-54. ISBN 978-80-7400-433-9.

¹⁹⁷ VESELÁ, J. *Investování na kapitálových trzích*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. S. 23. ISBN 978-80-7357-647-9.

¹⁹⁸ HUSTÁK Z. in HUSTÁK, Z., ŠOVAR, J., FRANĚK, M., SMUTNÝ, A., CETLOVÁ, K., DOLEŽALOVÁ, D. *Zákon o podnikání na kapitálovém trhu. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. S. 53-54. ISBN 978-80-7400-433-9.

¹⁹⁹ Tamtéž, s. 54.

právně nebo fakticky ovládat, nebo aby bylo zástavní právo k němu zapsáno do evidence investičních nástrojů ve prospěch příjemce.“ Z aktiv využívaných k zajištění dluhů ze syndikovaných úvěrových smluv tato kritéria splňují akcie a kmenové listy (perfekce odevzdáním příjemci) a zaknihované akcie (perfekce zápisem do evidence investičních nástrojů). Pohledávky ze smluv o účtu či obchodních smluv by musely být příjemci zajištění poskytnuty takovým způsobem, aby je mohl právně či fakticky ovládat. To může být dáno tím, že u pohledávek ze smluv o účtu bude dáno výhradní dispoziční právo k účtu příjemci zajištění.

Lze shrnout, že využití finančního zajištění v syndikovaném úvěrovém financování zlepšuje postavení příjemce zajištění zejména tím, že odbourává některá omezení při výkonu zajištění daná obecnou úpravou zástavního práva. Vzhledem k těmto výhodám lze v syndikovaném úvěrovém financování doporučit konstruovat zajištění k aktivům, která splňují podmínky pro vznik finančního zajištění, podle zákona o finančním zajištění. Půjde zejména o kmenové listy, akcie na majitele a neomezeně převoditelné akcie na jméno a zaknihované akcie a pohledávky ze smluv o účtu.

ZÁVĚR

Primárním cílem této diplomové práce bylo provést rozbor pozitivně právní úpravy věcněprávního zajištění dluhů v kontextu syndikovaného úvěrového financování. Diplomová práce vymezila syndikovaný úvěr jako bankovní úvěr poskytnutý dvěma nebo více úvěrujícími, kteří mezi sebou navzájem nejsou společnými a nerozdílnými věřiteli, a jenž je obvykle zajištěn věcněprávním zajištěním.

Diplomová práce popsala základní prvky věcněprávního zajištění, a to příjemce zajištění, poskytovatele zajištění a zajištěný dluh. O příjemci zajištění bylo pojednáno v kontextu postavení agenta pro zajištění jakožto subjektu vykonávajícího práva a povinnosti úvěrujících ze zajištění dluhů. K delegaci těchto práv a povinností dochází z důvodu zjednodušení zápisu a výmazu zajišťovacích práv do veřejných evidencí (veřejných seznamů a veřejných rejstříků) a rejstříku zástav, nižších nákladů na kontrolu plnění povinností ze zajištění jeho poskytovatelem a silnějšího postavení úvěrujících a maximalizace výtěžku při realizaci zajištění. Diplomová práce doporučila konstruovat postavení agenta pro zajištění jako společného a nerozdílného věřitele s každým z úvěrujících nebo skrze institut paralelního dluhu zřízeného podle cizího práva a nevyužívat institut svěrenského fondu či institut správy zajištění podle § 2010 odst. 1 NOZ.

K poskytovateli zajištění diplomová práce shrnula problematiku finanční asistence. Bylo vysvětleno, že výčet typů právních jednání obsažený v § 41 ZOK je demonstrativní a že poskytování asistence k nabytí podílu v jejím poskytovateli prostřednictvím třetích osob je obcházením zákonných pravidel o finanční asistenci.

K problematice zajištěných dluhů diplomová práce doporučila vyhovět požadavkům na jejich vymezení obsaženým v § 1311 i v § 1312 odst. 1 věta druhá za středníkem NOZ a sjednat tak vždy i maximální výši zajištěných dluhů jako násobek očekávané jistiny úvěru. U budoucích a podmíněných dluhů bylo upozorněno na judikatorní závěry Nejvyššího soudu České republiky, podle kterých zajištění vznikne až se vznikem zajištěného dluhu. Dále bylo uvedeno, že pravidla o pořadí podle § 2016 NOZ platí jen pro zajištění vzniklé ze smlouvy a že pro jiné zajištění se uplatní § 981 NOZ. Ustanovení o pořadí podle nového občanského zákoníku by se podle § 167 odst. 1 věta druhá InsZ nemělo použít v insolvenční, v čemž diplomová práce spatřuje významný nedostatek platné právní úpravy. Pravidla o pořadí podle nového občanského zákoníku se nepoužijí na posouzení

vzájemného pořadí mezi zajištěním vzniklým za jeho účinnosti a zajištěním vzniklým za účinnosti starého občanského zákoníku.

Diplomová práce zastává nutnost rozlišovat mezi zřízením a vznikem zákazu zatížení, respektive zákazu zřízení zástavního práva. Bylo upozorněno na zvláštní, kvaziabsolutní, povahu zákazu zřízení zástavního práva, který podle § 1309 odst. 2 NOZ získává účinky vůči třetí osobě tím, že se tato o něm dozví.

Diplomová práce dále popsala zvláštnosti a výkladové problémy ve vztahu k vybraným druhům jistoty s důrazem na zástavu a zajišťovací převod pohledávek z obchodního styku, pojistných smluv a bankovních účtů. Bylo argumentováno, že ustanovení nového občanského zákoníku o zastavení cenných papírů a zaknihovaných cenných papírů je nutné chápat jako speciální, avšak nikoliv komplexní úpravu ve vztahu k ustanovení o zastavením podílů. Diplomová práce uzavřela, že v případě zastavení věci hromadné (závodu) je vhodné deklaratorně zapsat zástavní právo k jeho součástí do příslušných veřejných evidencí a rejstříku zástav. V souvislosti s tím diplomová práce pojednala o výhodách kombinace plovoucího a fixního zajištění. Diplomová práce konstatuje, že konstruovat věcněprávní zajištění dluhů ze syndikovaných úvěrů jako finanční zajištění je možné především ke kmenovým listům, akciím na majitele, neomezeně převoditelným akciím na jméno, zaknihovaným akciím a pohledávkám ze smluv o účtu.

Vzhledem k šíři zvoleného tématu zbývá řada souvisejících oblastí vhodných k dalšímu zpracování. Zejména jde o problematiku konfliktu zájmů na straně poskytovatele zajištění, právních stanovisek, přezajištění, výkonu zajištění s důrazem na privátní prodej a propadnou zástavu a související otázky z oblasti mezinárodního práva soukromého.

PŘÍLOHA Č. 1 – STANOVISKO MINISTERSTVA DOPRAVY ZE DNE 14. KVĚTNA 2014

Ministerstvo dopravy

nábřeží Ludvíka Svobody 1222/12
PO BOX 9, 110 15 Praha 1

Vážený pan
Ing. Josef Rada, generální ředitel
Úřad pro civilní letectví
Letiště Praha
Praha 6
160 08

Váš dopis značky 000310-14-130	Naše značka 73/2014-220-LPR/2	Vyřizuje / linka Pustina Tomáš, Mgr. / 225131193	Praha 14.5.2014
-----------------------------------	----------------------------------	---	--------------------

Věc: Odpověď na dotaz ÚCL - letecký rejstřík a nový občanský zákoník

Vážený pane generální řediteli,

k Vašemu dotazu týkajícímu se rozsahu skutečností zapisovaných do leteckého rejstříku uvádím následující.

Ustanovení § 4 odst. 2 zákona č. 49/1997 Sb., o civilním letectví (...), obsahuje pod písm. a) až g) výčet údajů zapisovaných do leteckého rejstříku. Tento výčet je dále upřesněn v § 1a odst. 1 vyhlášky č. 108/1997 Sb. Gramatická formulace daných ustanovení¹ vede k závěru, že daný výčet údajů je taxativní, tedy konečný, bez možnosti jeho libovolného rozšiřování. Úpravu leteckého rejstříku v zákoně o civilním letectví je přitom třeba považovat za úpravu zvláštní a relativně komplexní. V případě rozporu se pak ve vztahu k novému občanskému zákoníku primárně uplatní výkladový princip *lex specialis derogat legi generali*, tedy že zvláštní právní norma má aplikační přednost před obecnější právní normou stejné právní síly. Lze proto uzavřít, že stávající právní úprava neumožňuje, aby do leteckého rejstříku byly zapisovány údaje neobsažené ve výčtu v ustanovení § 4 odst. 2 zákona o civilním letectví.

Z hlediska toho, jaká by měla být žádoucí podoba právní úpravy do budoucna, se výše popsaný stav nejeví jako příliš optimální. Občanský zákoník předpokládá, že určitá práva a další skutečnosti se zapisují do veřejného seznamu a spojuje s tím právní následky (respektive stanoví takový zápis přímo jako nezbytnou podmínku vzniku určitého práva). Letecký rejstřík má skutečně povahu veřejného seznamu, a nejsou zde zjevné důvody, proč by nemělo být žádoucí umožnit do něj zápis i takových práv a skutečností vztahujících se k letadlu, jako je např. zákaz zřízení, zákaz zřízení zástavního práva, anebo existence nájemního práva. Lze mít za to, že tato otázka byla dosud opomenuta v rámci úpravy právních předpisů navazující na platnost nového občanského zákoníku. S ohledem na to bude odbor civilního letectví Ministerstva dopravy v rámci některé z příštích novel zákona o civilním letectví prosazovat úpravu ustanovení § 4 odst. 2 tak, aby do budoucna i zápis Vámi zmíněných údajů předvídaných občanským zákoníkem byl možný.

Do doby účinnosti takové nové právní úpravy doporučujeme Úřadu provádět zápisy pouze v rozsahu výčtu dosavadního § 4 odst. 2.

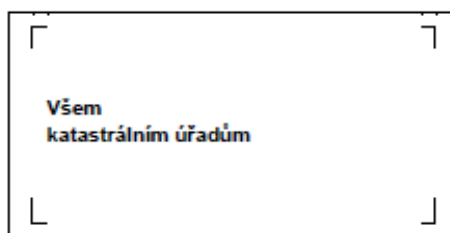
S pozdravem

Ing. Jaromír Štolc
ředitel
Odbor civilního letectví

¹ Viz: „Do leteckého rejstříku se zapisují tyto údaje o letadle: a)...., ... g)....“

PŘÍLOHA Č. 2 – STANOVISKO ČESKÉHO ÚŘADU ZEMĚMĚŘIČSKÉHO A KATASTRÁLNÍHO ZE DNE 8. ČERVENCE 2014

ČESKÝ ÚŘAD ZEMĚMĚŘICKÝ A KATASTRÁLNÍ
ODBOR ŘÍZENÍ ÚZEMNÍCH ORGÁNŮ
182 11 Praha 8, Pod sídlištěm 9, pošt. příhrádka 21

VÁŠ DOPIS ZNAČKY / ZE DNE

NAŠE ZNAČKA
ČÚZK-10826/2014-22

VYŘIZUJE / LINKA
Mgr. Vizalová / 1267

MÍSTO ODESLÁNÍ / DATUM
Praha / 08.07.2014

Zástavní právo k závodu

Český úřad zeměměřický a katastrální obdržel dotaz týkající se zápisu zástavního práva k nemovitosti, která je součástí závodu, přičemž toto zástavní právo vzniklo vznikem zástavního práva k závodu. K tomu dotazu uvádíme následující:

Vznikne-li zástavní právo k závodu, vznikne toto zástavní právo podle § 1347 NOZ na každé jednotlivé věci, která je součástí závodu, neboť při zastavení hromadné věci se zástavní právo vztahuje na zástavcovy jednotlivé věci náležející k zástavě a jí sloužící. Je-li tedy součástí závodu nemovitost, vznikne zástavní právo ze zákona i na této nemovitosti. Toto zástavní právo se do katastru zapisuje vkladem s deklaratorními účinky na základě souhlasného prohlášení podle § 68 odst. 1 písm. a) s náležitostmi podle § 68 odst. 2 katastrální vyhlášky.

Pro zápis zástavního práva vzniklého k nemovitosti zastavením podniku budou katastrální úřady využívat nové JPV 238 „Zástavní právo k věci, která je součástí zastaveného závodu“ (listina 127-169 Souhlasné prohlášení o vzniku práva ze zákona).

Pokud jde o zánik tohoto zástavního práva, je třeba mít na paměti, že způsoby podle § 1377 odst. 1 písm. b) a d) NOZ může toto zástavní právo zaniknout pouze ve vztahu k celému zastavenému závodu, nikoliv ve vztahu k jednotlivým věcem, které jsou jeho součástí. Ve vztahu k jednotlivé věci, která je součástí podniku, může toto zástavní právo zaniknout pouze zánikem této jednotlivé věci nebo tím, že tato věc přestane být součástí podniku, typicky v důsledku jejího prodeje (*podle § 1347 věty druhé zanikne zástavní právo ke každé jednotlivé věci, která se od hromadné věci odloučí*). Není však vyloučena ani situace, kdy nemovitost přestane být součástí závodu, přestože nedojde ke změně vlastnického práva ani na straně nemovitosti, ani na straně závodu – tehdy, když nemovitost přestane sloužit k provozování činnosti podnikatele (*viz definice obchodního závodu v § 502 NOZ*).

Pokud zástavní právo zanikne podle § 1347 věty druhé NOZ tím způsobem, že dojde k převodu (či přechodu) zastavené nemovitosti jinak než jako součástí závodu, pak se toto zástavní právo z katastru vymaže vkladem analogicky podle § 69 odst. 3 a 4 katastrální vyhlášky, tj.

a) současně s vkladem vlastnického práva pro nového vlastníka nemovitosti pouze na základě žádosti o výmaz tohoto práva obsažené v návrhu na vklad nebo

TELEFON
284 041 222

Fax
284 041 202

e-mail
CUZK.Praha@czk.cz

b) později (*míněno po vkladu vlastnického práva pro nového vlastníka nemovitosti*) na základě prohlášení nového vlastníka nemovitosti s náležitostmi obdobnými prohlášení o zániku práva (listina 218-735 Prohlášení o zániku zástavního práva odlučením nemovitosti od závodu).

Pokud zástavní právo zanikne podle § 1347 věty druhé NOZ jiným způsobem než uvedeným v předchozí větě, vymaže se vkladem na základě potvrzení o zániku práva podle § 66 odst. 1 písm. b) s náležitostmi podle § 66 odst. 3 katastrální vyhlášky (listina 111-269 Potvrzení o zániku zástavního práva).

Rovněž upozorňujeme, že podle § 1348 NOZ nelze po dobu trvání zástavního práva k závodu platně zastavit jednotlivé věci, které jsou součástí závodu.

Ing. Bohumil Janeček
ředitel odboru řízení územních orgánů

Příloha: ---

Na vědomí: Všem zeměměřickým a katastrálním inspektorátům.

PŘÍLOHA Č. 3 – STANOVISKO ÚŘADU PRŮMYSLOVÉHO VLASTNICTVÍ ZE DNE 4. ZÁŘÍ 2014

ÚŘAD PRŮMYSLOVÉHO VLASTNICTVÍ
Antonína Čermáka 2a, 160 68 Praha 6 - Bubeneč

Vážený pan
Jakub Živanský
Allen & Overy (Czech Republic) LLP.
organizační složka
V Celnici 1031/4

110 00 Praha 1

Váš dopis značky / ze dne Naše značka (uveďte v odpovědi) Vytizuje / linka Praha
0010023-0016973 401/D 049630/2014 Švédová/302 4. 9. 2014
PRG:1798720.1

Zástavní právo k závodů

K Vaším dotazům týkajícím se zástavního práva k závodů, jehož součástí jsou předměty průmyslových práv, sdělujeme následující:

Problematika zástavního práva k závodů jako věci hromadné a zástavního práva k předmětu průmyslového práva (t. j. věci zapsané ve veřejném seznamu), který náleží k zastavenému závodů, není podle našeho názoru v NOZ uspokojivě řešena.

Úřad před účinností NOZ nezapisoval zástavní právo k předmětům průmyslových práv, které byly součástí zastaveného podniku.

Úřad po posouzení a zvážení možných variant zapisování a možnosti zástavní právo vůbec nezapisovat, dospěl k závěru, že zapíše na základě odůvodněné a doložené žádosti do rejstříku u příslušného předmětu průmyslového práva údaj o zástavním právu k závodů, ke kterému tento předmět průmyslového práva náleží, jako jinou rozhodnou skutečnost, a to bez zpoplatnění. Takovýto zápis bude mít evidenční charakter a lze jej provést i u evropských patentů s účinky pro Českou republiku, pokud náleží k závodů.

Pro Vaši informaci uvádíme příklady dokladů, které bude třeba Úřadu předložit při podání žádosti o zápis údaje o zástavním právu k závodů.

Doklady:

- výpis z rejstříku zástav
- souhlasné prohlášení stran zástavní smlouvy o tom, že konkrétní předmět průmyslového práva je součástí zastaveného závodů, případně jiná listina prokazující, že předmět průmyslového práva se stal součástí zastaveného závodů.

Úřad zatím nemá zkušenosti s těmito zápisy, je možné, že požadavky na podklady zápisu a vlastní zápis, který nemá právní účinky, budou upřesňovány.

Závěrem upozorňujeme, že nelze vyloučit změnu postupu v návaznosti na judikaturu v budoucnosti.

JUDr. Olga Švédová
samostatné oddělení právní

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

BGB	občanský zákoník Spolkové republiky Německo (německy, <i>Bürgerliches Gesetzbuch</i>)
InsZ	zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů
KatV	vyhláška Českého úřadu zeměměřičského a katastrálního č. 357/2013 Sb., o katastru nemovitostí (katastrální vyhláška)
KatZ	zákon č. 256/2013 Sb., o katastru nemovitostí (katastrální zákon)
NotŘ	zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů
nový občanský zákoník, NOZ	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
občanský soudní řád, OSŘ	zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
obchodní zákoník, ObchZ	zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
obecný občanský zákoník	zákon č. 946/1811 ř. z., obecný občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
RejstřZ	zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob
starý občanský zákoník, SOZ	zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
zákon o bankách	zákon č. 21/1992, o bankách, ve znění pozdějších předpisů
zákon o civilním letectví	zákon č. 49/1997 Sb., o civilním letectví, ve znění pozdějších předpisů
zákon o finančním zajištění, FinZaj	zákon č. 408/2010 Sb., o finančním zajištění, ve znění pozdějších předpisů
zákon o obchodních korporacích, ZOK	zákon č. 90/2012 Sb., zákon o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích)

zákon o podnikání na kapitálovém trhu, ZPKT zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, ve znění pozdějších předpisů

ZISIF

zákon č. 240/2013 Sb., o investičních společnostech a investičních fondech, ve znění pozdějších předpisů

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Knižní literatura

1. BAKEŠ, M., KARFÍKOVÁ, M., KOTÁB, P., MARKOVÁ, H. a kol. *Finanční právo*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-440-7.
2. BEALE, H., BRIDGE, M., GULLIFER, L., LOMNICKA, E. *The Law of Security and Title-Based Financing*. 2. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2012. ISBN 978-0-19-960872-0.
3. BEZOUŠKA P., PIECHOWICZOVÁ, L. *Nový občanský zákoník – Nejdůležitější změny*. 1. vydání. Ostrava: ANAG, 2013. ISBN 978-80-7263-819-2.
4. DRÁPAL, L., BUREŠ, J. *Občanský soudní řád I, II. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-107-9.
5. FULLER, G. *Corporate Borrowing: Law and Practice*. 4. vydání. Bristol: Jordan Publishing Limited, 2009. ISBN 978-1-84661-152-0.
6. HAMPEL, P., WALDER, I. *Zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. ISBN 978-80-7478-506-1.
7. HÁSOVÁ, J. a kol. *Insolvenční zákon. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-555-8.
8. HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-535-0.
9. HUSTÁK, Z., ŠOVAR, J., FRANĚK, M., SMUTNÝ, A., CETLOVÁ, K., DOLEŽALOVÁ, D. *Zákon o podnikání na kapitálovém trhu. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-433-9.
10. LASÁK, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z., DOLEŽIL, T. a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář. I. díl*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. ISBN 978-80-7478-537-5.
11. MAREK, R., JEŽEK, V. *Cenné papíry v novém občanském zákoníku*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-466-7.
12. MUSÍLEK, P. *Trhy cenných papírů*. Praha: Ekopress, s.r.o., 2011. ISBN 978-80-86929-70-5.
13. PŮLPÁNOVÁ, S. *Komerční bankovníctví v České republice*. 1. vydání. Praha: Oeconomica, 2011. ISBN 978-80-245-1180-1.
14. RICHTER, T. *Insolvenční právo*. 1. vydání. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008. ISBN 978-80-7357-329-4.

15. SIGMAN, H., KIENINGER, E. *Cross-border Security Over Tangibles*. 1. vydání. Mnichov: Sellier European Law Publishers, 2007. ISBN 978-3-86653-705-7.
16. SMITH, L. *The Worlds of the Trust*. 1. vydání. New York: Cambridge University Press, 2013. ISBN 9781107032439.
17. SPÁČIL, J. a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-499-5.
18. ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-480-3.
19. ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. 13. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010. ISBN 978-80-7400-354-7.
20. ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J. a kol. *Občanské právo hmotné I*. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009. ISBN 978-80-7353-468-0.
21. ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář Svazek I*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. ISBN 978-80-7478-370-8.
22. ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář Svazek V*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. ISBN 978-80-7478-638-9.
23. ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář Svazek VI*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. ISBN 978-80-7478-630-3.
24. ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J., VYCHOPENĚ, M., WINTEROVÁ, A., ČÁP, Z., THÖNDEL, A. a kol. *Občanský zákoník. Komentář Svazek III*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. ISBN 978-80-7478-546-7.
25. ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ, M., HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník I. § 1 až 459. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-108-6.
26. VESELÁ, J. *Investování na kapitálových trzích*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. ISBN 978-80-7357-647-9.
27. WOOD, P. *Comparative law of security interests and title finance. Part 2: Legal Topics*. 2. vydání. Londýn: Sweet & Maxwell, 2007. ISBN 1847032060.
28. WOOD, P. *Law and Practice of International Finance – International Loans, Bonds and Securities Regulation*. 1. vydání. Londýn: Sweet & Maxwell, 1995. ISBN 0-421-54310-8.

Články

1. ČECH, P. Akcie po rekodifikaci. *Právní rádce*. 2013, roč. 20, č. 10. ISSN 4817-0000.

2. ČECH, P. Co nově (ne)zapsat do obchodního rejstříku?. *Právní rádce*. 2014, roč. 22, č. 3. ISSN 1210-4817.
3. ČECH, P. Jak se změní zástavní právo k nemovitostem. *Právní rádce*. 2013, roč. 21, č. 3. ISSN 1210-4817.
4. ČECH, P., HAVEL, B. Akcie ve víru rekonstrukce aneb nevtělené, zaknihované a kusové akcie v návrhu zákona o obchodních korporacích. *Obchodněprávní revue*. 2011, roč. 3, č. 10. ISSN 1803-6554.
5. DĚDIČ, J., ŠUK, P. k některým výkladovým otázkám právní úpravy podílu v obchodní korporaci. *Obchodněprávní revue*. 2014, roč. 6, č. 6. ISSN 1803-6554.
6. ELIÁŠ, K., HAVEL, B., BEZOUŠKA, P. *Průvodce rekonstrukcí - § 190 zákona o obchodních korporacích*. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 22. 2. 2015].
7. HANDLAR, J. Postoupení budoucích pohledávek (nejen) podle nového občanského zákoníku. *Právní rozhledy*. 2013, roč. 21, č. 17. ISSN 1210-6410.
8. JACASZEK, P. *Parallel debt in Polish legal practice* [online]. 2012. [cit. 22. 2. 2015]. Dostupné z: <http://www.worldservicesgroup.com/publications.asp?action=article&artid=4722>.
9. LIŠKA, P. K některým otázkám smlouvy o běžném účtu podle obchodního zákoníku. *Právní rozhledy*. 2006, roč. 14, č. 17. S. 613-614. ISSN 1210-6410.
10. MYŠÁKOVÁ, P., PAVLŮ, R. Propadná zástava v novém občanském zákoníku. *Rekonstrukce & Praxe*. 2013, roč. 1, č. 4. ISSN 1805-6822.
11. RICHTER, T. Zajištění dluhů podle nového občanského zákoníku – základní otázky a obecná úprava. *Obchodněprávní revue*. 2013, roč. 5, č. 7-8. ISSN 1213-5313.
12. RICHTER, T. Zajištění dluhů podle nového občanského zákoníku – zástavní právo. *Obchodněprávní revue*. 2013, roč. 5, č. 9. ISSN 1803-6554.
13. SMETANA, V. *Zástavní právo k pohledávce dle nového občanského zákoníku* [online]. 2014. In: epravo [cit. 22. 2. 2015]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/zastavni-pravo-k-pohledavce-dle-noz-93633.html>.
14. SMETANA, V. Zástavní právo k pohledávce dle nového občanského zákoníku. *Ad Notam*. 2014, roč. 20, č. 2. ISSN 1211-0558.
15. TÉGL, P. *Některé aspekty úpravy veřejných seznamů* [online]. 2014. In: Právní prostor [cit. 22. 2. 2015]. Dostupné z: <http://www.pravniprostor.cz/clanky/rekonstrukce/nekttere-aspekty-upravy-verejnych-seznamu>.

16. TÉGL, P. Zajištění a utvrzení dluhu v novém občanském zákoníku. *Obchodní právo*. 2012, roč. 21, č. 10. ISSN 1210-8278.
17. TELECKÝ, I. Nemovitosti ve finančních transakcích II. *Ad Notam*. 2009, roč. 15, č. 1. ISSN 1211-0558.
18. VÁCHA, P. Některé úvahy nad částí pátou „Cenné papíry“ návrhu osnovy nového občanského zákoníku. *Bulletin advokacie*. 1998, roč. 8 čís. 2. ISSN 1210-6348.
19. VYBÍRAL, P., ŽIVANSKÝ, J. Finanční asistence po rekodifikaci. *Rekodifikace & Praxe*. 2014, roč. 2, č. 7. ISSN 1805-6822.

Judikatura

1. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29. srpna 2012, sp. zn. 29 Cdo 3664/2011. In: Rozhodnutí a stanoviska Nejvyšší soud České republiky [informační systém]. Nejvyšší soud České republiky [cit. 22. 2. 2015]. Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>.
2. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 31. srpna 2011, sp. zn. 32 Cdo 3867/2009. In: Rozhodnutí a stanoviska Nejvyšší soud České republiky [informační systém]. Nejvyšší soud České republiky [cit. 22. 2. 2015]. Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>.
3. Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 24. května 2007, sp. zn. 32 Cdo 922/2007. In: Rozhodnutí a stanoviska Nejvyšší soud České republiky [informační systém]. Nejvyšší soud České republiky [cit. 22. 2. 2015]. Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>.
4. Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 25. listopadu 2005, sp. zn. 21 Cdo 2939/2004. In: Rozhodnutí a stanoviska Nejvyšší soud České republiky [informační systém]. Nejvyšší soud České republiky [cit. 22. 2. 2015]. Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>.
5. Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 26. května 2011, sp. zn. 32 Cdo 3516/2009. In: Rozhodnutí a stanoviska Nejvyšší soud České republiky [informační systém]. Nejvyšší soud České republiky [cit. 22. 2. 2015]. Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>.
6. Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 26. srpna 2014, sp. zn. 29 Cdo 4340/2011. In: Rozhodnutí a stanoviska Nejvyšší soud České republiky [informační systém]. Nejvyšší soud České republiky [cit. 22. 2. 2015]. Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>.
7. Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 3. listopadu 2005, sp. zn. 29 Odo 1015/2003. In: Rozhodnutí a stanoviska Nejvyšší soud České republiky [informační systém]. Nejvyšší soud České republiky [cit. 22. 2. 2015]. Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>.

8. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 30. října 2007, sp. zn. 21 Cdo 3161/2006. In: Rozhodnutí a stanoviska Nejvyšší soud České republiky [informační systém]. Nejvyšší soud České republiky [cit. 22. 2. 2015]. Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>.
9. Rozsudek Kasačního soudu Francouzské republiky ze dne 13. září 2011, sp. zn. 10-25533, 10-25731, 10-25908. In: Legifrance [informační systém] [cit. 22. 2. 2015]. Dostupné z: <http://www.legifrance.gouv.fr/affichJuriJudi.do?oldAction=rechJuriJudi&idTexte=JURITEXT000024567597&fastReqId=1428602627&fastPos=1>.
10. Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 19. července 2006, sp. zn. 29 Odo 1435/2005. In: Rozhodnutí a stanoviska Nejvyšší soud České republiky [informační systém]. Nejvyšší soud České republiky [cit. 22. 2. 2015]. Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>.
11. Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 20. června 2007, sp. zn. 32 Odo 1433/2006. In: Rozhodnutí a stanoviska Nejvyšší soud České republiky [informační systém]. Nejvyšší soud České republiky [cit. 22. 2. 2015]. Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>.
12. Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 20. ledna 2011, sp. zn. 21 Cdo 3757/2009. In: Rozhodnutí a stanoviska Nejvyšší soud České republiky [informační systém]. Nejvyšší soud České republiky [cit. 22. 2. 2015]. Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>.
13. Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 23. ledna 2013, sp. zn. 30 Icd 8/2012. In: Rozhodnutí a stanoviska Nejvyšší soud České republiky [informační systém]. Nejvyšší soud České republiky [cit. 22. 2. 2015]. Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>.
14. Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27. ledna 2009, sp. zn. 29 Odo 1060/2006. In: Rozhodnutí a stanoviska Nejvyšší soud České republiky [informační systém]. Nejvyšší soud České republiky [cit. 22. 2. 2015]. Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>.
15. Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28. února 2006, sp. zn. 33 Odo 447/2004. In: Rozhodnutí a stanoviska Nejvyšší soud České republiky [informační systém]. Nejvyšší soud České republiky [cit. 22. 2. 2015]. Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>.
16. Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29. července 2004, sp. zn. 33 Odo 329/2004. In: Rozhodnutí a stanoviska Nejvyšší soud České republiky [informační systém]. Nejvyšší soud České republiky [cit. 22. 2. 2015]. Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>.
17. Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 3. listopadu 2005, sp. zn. 29 Odo 1015/2003. In: Rozhodnutí a stanoviska Nejvyšší soud České republiky [informační systém]. Nejvyšší soud České republiky [cit. 22. 2. 2015]. Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>.

18. Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 3. listopadu 2005, sp. zn. 29 Odo 1015/2003. In: Rozhodnutí a stanoviska Nejvyšší soud České republiky [informační systém]. Nejvyšší soud České republiky [cit. 22. 2. 2015]. Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>.
19. Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 30. června 2009, sp. zn. 20 Cdo 2529/2007. In: Rozhodnutí a stanoviska Nejvyšší soud České republiky [informační systém]. Nejvyšší soud České republiky [cit. 22. 2. 2015]. Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>.
20. Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 30. listopadu 2005, sp. zn. 29 Odo 760/2003. In: Rozhodnutí a stanoviska Nejvyšší soud České republiky [informační systém]. Nejvyšší soud České republiky [cit. 22. 2. 2015]. Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>.
21. Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 14. února 1939, sp. zn. Rv i 114/38. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 22. 2. 2015].
22. Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 14. září 1920, sp. zn. Rv i 372/20. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 22. 2. 2015].
23. Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 6. srpna 1924, sp. zn. Rv i 1139/24. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 22. 2. 2015].
24. Rozhodnutí Nejvyššího soudu Polské republiky ze dne 9. října 2009, sp. zn. IV CSK 145/09. In: mojePaństwo [informační systém] [cit. 22. 2. 2015]. Dostupné z: http://mojepanstwo.pl/dane/sn_orzeczenia/24596,iv-csk-145-09.
25. Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28. června 2006, sp. zn. 29 Odo 775/2004. In: Rozhodnutí a stanoviska Nejvyšší soud České republiky [informační systém]. Nejvyšší soud České republiky [cit. 22. 2. 2015]. Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>.

Právní předpisy

1. Občanský zákoník Spolkové republiky Německo (německy, *Bürgerliches Gesetzbuch*). In: Gesetze im Internet [informační systém]. Bundesministerium der Justiz und für Verbraucherschutz [cit. 22. 2. 2015]. Dostupné z: <http://www.gesetze-im-internet.de/bgb/>.
2. Občanský zákoník Québecu (francouzsky, *Code Civil du Québec*). In: Les Publications du Québec [informační systém]. Gouvernement du Québec [cit. 22. 2. 2015]. Dostupné z: http://www2.publicationsduquebec.gouv.qc.ca/dynamicSearch/telecharge.php?type=2&file=/CCQ_1991/CCQ1991.html.
3. Zákon č. 256/2013 Sb., o katastru nemovitostí (katastrální zákon). In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 22. 2. 2015].

4. Zákon č. 294/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 22. 2. 2015].
5. Zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 22. 2. 2015].
6. Zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 22. 2. 2015].
7. Zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 22. 2. 2015].
8. Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 22. 2. 2015].
9. Zákon č. 408/2010 Sb., o finančním zajištění, ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 22. 2. 2015].
10. Zákon č. 49/1997 Sb., o civilním letectví a o změně a doplnění zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 22. 2. 2015].
11. Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 22. 2. 2015].
12. Zákon č. 591/1992 Sb., o cenných papírech, ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 22. 2. 2015].
13. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 22. 2. 2015].
14. Zákon č. 90/2012 Sb., zákon o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích). In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 22. 2. 2015].
15. Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 22. 2. 2015].
16. Zákon č. 946/1811 ř. z., obecný občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 22. 2. 2015].
17. Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 22. 2. 2015].

Ostatní

1. Aktualizovaná důvodová zpráva k novému občanskému zákoníku. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 22. 2. 2015].
2. ČECH, P. *Seminář: zajištění a utvrzení dluhů v novém občanském zákoníku*. Praha: Agentura Bova, 14. listopadu 2013.
3. JANEČEK, B. *Stanovisko Českého úřadu zeměměřičského a katastrálního ze dne 8. července 2014*.
4. JINDŘICH, M. *Seminář Notářské komory České republiky*, 30. ledna 2014.
5. ŠTOLC, J. *Stanovisko Ministerstva dopravy České republiky ze dne 14. května 2014*.
6. ŠVÉDOVÁ, O. *Stanovisko Úřadu průmyslového vlastnictví ze dne 4. září 2014*.
7. Výkladové stanovisko č. VS 2/2014 Notářské komory České republiky ze dne 16. července 2014. In: Zápis č. 8 ze zasedání prezidia Notářské komory České republiky.

SHRNUTÍ

Věcněprávní zajištění v syndikovaném úvěrovém financování

Diplomová práce provádí rozbor pozitivně právní úpravy věcněprávního zajištění dluhů, tedy zejména zástavního práva a zajišťovacího převodu práva, v kontextu syndikovaného úvěrového financování. Práce čerpá zejména ze zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích) a souvisejících právních předpisů, judikatury a jurisprudence. V první kapitole autor popisuje základní prvky smlouvy o úvěru a typologii úvěrů. Pojem syndikovaný úvěr je vymezen jako bankovní úvěr poskytnutý dvěma nebo více úvěrujícími, kteří mezi sebou navzájem nejsou společnými a nerozdílnými věřiteli, a jenž je obvykle zajištěn věcněprávním zajištěním. Druhá kapitola diplomové práce uvádí do problematiky zajištění dluhů a pojednává o zajišťovací a uhrazovací funkci zajištění. Ve třetí a čtvrté kapitole autor popisuje základní konstrukční prvky věcněprávního zajištění. Pojednává se o příjemci zajištění, poskytovateli zajištění a zajištěném dluhu, přičemž důraz je kladen na agenta pro zajištění, jehož postavení lze konstruovat pomocí institutů společného a nerozdílného věřitelství, správy zajištění, svěřenského fondu a paralelního dluhu. Práce se zabývá problematikou pořadí zajištění a negativních ujednání o zajištění. Autor uvádí, že ustanovení o pořadí zajišťovacích práv podle občanského zákoníku by se podle § 167 odst. 1 věta druhá zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů nemělo použít v insolvenci, v čemž diplomová práce spatřuje významný nedostatek platné právní úpravy. V páté kapitole autor popisuje specifika zajištění k některým typům aktiv. Autor rovněž uvádí základní souvislosti s problematikou finanční asistence, zejména pak to, že výčet typů právních jednání směřujících k poskytnutí finanční asistence obsažený v § 41 zákona o obchodních korporacích je demonstrativní a že poskytování asistence k nabytí podílu v jejím poskytovateli prostřednictvím třetích osob je obcházením zákonných pravidel o finanční asistenci. V šesté kapitole se autor zabývá pravidly o finančním zajištěním.

SUMMARY

In Rem Security Interests in Syndicated Loan Finance

This thesis analyses the legal regime of in rem security interests, in particular pledges and security assignments of rights, in the context of syndicated loan finance. The thesis draws mainly from the Act No. 89/2012 Coll., the Civil Code, and the Act No. 90/2012 Coll., on Commercial Companies and Cooperatives (the Corporations Act), and related legal acts, case law and jurisprudence. In the first chapter, the author describes the main elements of a facilities agreement and the typology of loans. The term syndicated loan is defined as a bank loan provided by two or more creditors, who are not joint and severe creditors among themselves, and which is usually secured by in rem security interests. The second chapter of the thesis introduces the area of securing debts and describes the security and reimbursement functions of security interests. In the third and fourth chapter, the author details the main attributes of in rem security interests. The thesis focuses on the secured party, the security provider and the secured debt whereas emphasis is given on the security agent, whose position can be structured using the institutes of joint and severe creditorship, administration of security, trust and parallel debt. The thesis deals with the ranking of security interests and negative pledges. The author states that the provisions on ranking of security interests contained in the Civil Code should not apply under Section 167 (1) second sentence of the Act No. 182/2006 Coll., on Insolvency and Methods of its Resolution (the Insolvency Act), as amended in insolvency, which the thesis views as a major shortfall of the applicable laws. In the fifth chapter, the author describes the specifics of certain types of secured assets. The author also deals with issues relating to the rules on financial assistance, in particular that the list of types of legal acts aimed at provision of financial assistance contained in Section 41 of the Corporations Act is not exhaustive and that the provision of assistance for the purpose of acquisition of a share in its provider through third persons constitutes circumvention of statutory rules on financial assistance. In the sixth chapter, the author analyses the rules on financial collateral arrangements.

KLÍČOVÁ SLOVA / KEY WORDS

Syndikovaný úvěr / Syndicated loan

Věcněprávní zajištění / In rem security interest

Agent pro zajištění / Security agent